

De wees van Averilo

Betsy Perk

bron

Betsy Perk, *De wees van Averilo*. P. Gouda Quint, Arnhem 1888

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/perk001wees01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de [gebruiksvoorwaarden](#).

Een woordje vooraf.

Isabella van Castilië is eene der meest grootsche figuren uit geheel de wereldgeschiedenis, wier kloeke geest alleszins voortleefde in haren kleinzoon, Keizer Karel den Vijfde.

Weetgierig naar de jeugd van zulk eene vrouw, nadat ik die van 'De laatste der Bourgondiërs', Keizer Karel's grootmoeder van vaderszijde, had geschetst, verraste mij zoodanig de merkwaardigheid van het weinige dat ik er van vond opgeteekend, dat ik den lust niet kon weerstaan er een geheel van te maken, eindigende met het tijdstip (1468-1474) waarop 'De laatste der Bourgondiërs' aanvangt (1477-1481).

Uit deze beide boeken, elk een geheel vormend, zou zich dan als derde kunnen ontspringen: het huwelijk van haar beider kinderen, waardoor de Nederlanden aan Spanje werden gehecht.

Castilië scheen mij bovendien, als bakermat onzer beschaving, dubbele belangstelling waardig, en de mededeeling van velerlei bijzonderheid dienaangaande een vereischte om er in thuis te geraken, daar nog zoo heel zelden de aandacht is gevestigd op het oude Spanje, en het bijgevolg volstrekt onbekend is te achten vóór de overheersching der Nederlanden.

Onwillekeurig doen zulke wetenswaardigheden afbreuk aan de romantiek, en wordt deze daardoor noodwendig het offer van studie. De historische gegevens toch zijn er niet altijd zoo door heen te werken, gelijk ik dit beproefd heb op bladzijde 37-40, om den lezer een overzicht te geven van het verleden des lands tegenover het hooge standpunt, en mede van

de oorzaak van het hooge standpunt, dat Castilië in die dagen innam.

Doch, wat de gewone romanlezer wellicht zal overslaan, moet, naar ik mij vlei, meer ontwikkelden juist tot hooger belangstelling leiden, en mij zelve de voldoening en critici het bewijs geven, dat ik mij geen studie bespaar om te beter in den aard des lands en den geest des tijds door te dringen.

Dat mijne bronnen betrouwbaar zijn, blijke uit de namen van de Spaansche kroniekschrijvers: Alvas Gomez de Castro, Juan Mariano, Jerome Zurito, Etienne Gambay, Petro Martyr en eindelijk den Eerwaarden Esprit Fléchier, bisschop van Nîmes.

Historici zullen het wel niet in mij wraken, dat ik tegenover zulke zegslieden schrijvers van volksboeken niet raadpleeg - al werd daarom door een zich noemenden Dr. APOS indertijd den staf gebroken over mijne 'Y l i n e' Schrijvers van de wereldgeschiedenis zouden drie levens moeten leven, indien zij zich de moeite en studie oplegden, die men zich voor een enkel tijdvak, van een enkel land, over een enkele persoon getroosten kan. Het geluk doet daarbij dikwijls bronnen vinden aan een enkele, die er zich mede kan bevoordeelen. Zoo werd mij een eenig exemplaar in handen gegeven der aantekeningen van den geheimschrijver van den Franschen gezant DE BRETEUIL te Petersburg, tijdens alles wat ik in 'Y l i n e' beschreef plaats heeft gevonden. Om 's mans betrouwbaarheid werd hij niet alleen verheven tot 'Historiographe' van Frankrijk, maar poogde het Russische hof zijne aantekeningen te bemachtigen tegen den prijs van 40,000 roebels, om te beletten dat zij bekend werden. Dr. APOS heeft niet veroorloofd dat mijn repliek werd opgenomen: (De Redactie van het tijdschrift schonk mij nochtans de voldoening, hem, geen critiek meer toe te vertrouwen.)

't Is daarom dat ik den lezers van 'De wees van Averilo' de namen noem dergenen, wier aantekeningen mij hebben in staat gesteld de jeugd van Isabella van Castilië te schetsen, in de hoop dat zij genoeg sympathie zal opwekken om haar nader

te willen leeren kennen, niet alleen als koningin, maar ook als de diep beklagenswaardige moeder, die de kwaal der hare, welke hare jeugd zoo vreugdeloos deed zijn, moest zien voortwoekeren in een jongste dochter, na hare beide gehuwde kinderen schier plotseling te hebben verloren, zoodat zij, verteerd van smart, zelve nog in volle levenskracht, onder het drievoudig gewicht van haren jammer bezweek.

Daar zij het dubbel aantal jaren bereikte van Maria van Bourgondië en zoo krachtig optrad, als deze steeds lijdelijk was geweest, viel Isabella niet in een enkel deel te schetsen. Bovendien zou haar optreden als koningin, onder wier regeering Granada werd genomen en Amerika ontdekt, en op kerkelijk gebied zoo velerlei ingevoerd, dat stand hield tot heden toe, te veel geschiedenis hebben geleverd.

Ik bewerkte alzoo hare jeugd tot aan hare troonsbestijging afzonderlijk om, haar te leeren kennen als de weeze van Averilo, en voor een volgend boek latere jaren te bestemmen, waarin zij in dubbele mate het lijden harer meisjesjaren zag terugkeeren, ondanks de hoogste macht, die zij op aarde bekleeden mocht, als moest zij volgende eeuwen het bewijs leveren hoezeer vreugde en leed gelijkelijk zijn verdeeld.

Daar 'De laatste der Bourgondiërs', bij Ministerieel besluit van 4 October 1886, door het Belgisch Gouvernement werd aangewezen als prijsboek voor de kweekelingen der Koninklijke Athenaea, mag die onderscheiding mij zeker wel opwekken dit plan uit te voeren.

En hiermede den belangstellenden lezer eenige sympathie verzocht voor Isabella van Castilië' als weeze van Averilo, door

DE SCHRIJFSTER.

BRUSSEL, Juni 1888.

I.

De vijftiende eeuw had reeds meer dan een dozijn jaren van haar tweede helft afgelegd - men schreef ongeveer anno 1467 - toen er op hoog bevel vreugde moest heerschen in Toledo bijgenaamd 'magnifica', hoofdstad niet alleen van het aldus geheeten aartsbisdom, maar hofstad tevens van het aloud regeerend Huis van Leon en Castilië.

Van een honderdtal kerktorens, welke die der kathedrale, voormalige Moskee der Moorsche koningen, omringden, te midden der op zeven rotsblokken gebouwde veste, wierpen derhalve de klokken hare zware, volle galmen heinde en ver over de Taag, om, dank zij volslagen mateloosheid, eindelijk over te gaan in een lustig opwekkend gebeier, dat hooren en zien deed vergaan, doch daarom juist uiting van vreugde mocht heeten.

Van het Alcazar of aloud West-Gothisch koningsslot - dat gelijk een reusachtig arendsnest, waarop het ouderpaar met uitgespannen vlerken is gezeten, een afzonderlijken zeer steilen rotsklomp kroonde - wapperden kleurrijke doeken, aan staken gebonden, van de platte daken der verschillende verdiepingen.

Deze verdiepingen vormden, al stijgend steeds kleiner

van omvang, terrassen, die een eenigen aanblik verleenden, aan wien er zich bevond, over rivier en stad henen, langs weelderige landouwen, bosschen en valleien, groepen welriekend specerijgeboomte in eeuwigen lentedos, in wier midden de Taag stroomde, om zich al spoedig te splitsen en onder even zoovele verschillende benamingen als vertakkingen de geheele landstreek te doorkronkelen, ten einde zich een weg te banen naar den Atlantischen Oceaan.

Over de rivier - die de stad voor drie vierde gedeelten omspoelde - waren wederzijds van het arendsnest - thans bewoond door een vierde Henriquez - voor eeuwen her bruggen gelegd, om het destijds genaamd Toletum te bereiken, welke Romeinsche veste, door een hoogen ringmuur omsloten, volstrekt onneembaar geleek.

Desniettemin werd zij der Spaansche Christenheid later ontruikt door den Muzelman, die uit Arabië onverhoeds kwam opzetten en van daar uit geheel Espana overweldigde om er meester te blijven, totdat de oude wijdvermaarde moed der eerste Christenen andermaal zou ontwaken, om de ongeloovigen voet voor voet terug te dringen en elken Moorschen staat her in te richten tot Christelijken, met behoud evenwel van: verfijnden smaak, Oostersche weelderigheid en de zoo hooge mate van kennis, alleen den Arabieren eigen, na de algemeene verwoesting, die er door den val van het Romeinsche rijk en het ruw geweld der Wandalen had plaats gegrepen.

Ten gevolge daarvan mocht Castilië er zich allengs op beroemen aan de spits zich te bevinden der nieuwe beschaving, tegenover de nog volslagen ongemanierdheid der noordelijke volkeren, bij wien de krijg eenig en hoogste levensdoel voorals nog was en moest zijn.

Het oude vorstengeslacht van Castilië, gesproten uit het West-Gothisch, had hiertoe wel het meest bijgedragen door zijn milden steun aan en bescherming van het bestaande, doch inzonderheid door zijne onbekrompen instandhouding van de hoogeschoolen der Mooren en de invoering van algemeen onderwijs.

Het mocht er zich zelfs op verhoovaardigen, door een zijner dochters, Frankrijk te hebben voorgelicht in ridderlijken hoofschon toon.

Immers in den aanvang der dertiende eeuw offerde Bianca el Castella of Blanche de Castilië ruimschoots hare buitengewone mate van kennis aan het nieuwe vaderland, nadat zij dit als gemalin van Philippe August had betreden; terwijl een andere dochter uit hetzelfde huis - al heette zij door haar vader ook Isabella van Portugal - als gemalin van Philips den Goede, het Bourgondische hof in Vlaanderen wist op te voeren tot het brandpunt van beschaving, fijnen toon en welgemanierdheid, waaraan Frankrijk en alle overige hoven zich wederom konden spiegelen, hoewel eerst een eeuw na Bianca's verscheiden.

Tegenover het aandeel dat beide zuidelijke vorsten-

dochters van Arabische herkomst, als afstammelingen van den laatsten Moorschen koning van Toledo, aan de nieuwe beschaving der wereld hadden, vormden sommige zonen uit hetzelfde Huis een treurige tegenstelling met de zusterlijke vermaardheid. Zij bewerkten een zedelijken en verstandelijken teruggang in Castilië zelf, die vooral onder de regeering van don Henriquez IV allerbedroevendst dreigde te worden en den Mooren alle kans gaven andermaal geheel het land te heroveren.

't Was de kloeke vrouwenhand en wel die der weeze van Averilo - de toekomstige grootmoeder van Karel V der Nederlanden - die Castilië's ouden roem zou doen herleven en den Muzelman voor immer verdrijven uit Granada, alwaar hij zich voor immer meende genesteld te hebben als eerste van wel zestien steden, met onnoemelijk veel schats uit het aloud Espana of Hispania, eertijds door een Romeinsch stadhouder beheerd.¹⁾

Koning Henriquez, halve en veel oudere broeder en voorganger van Isabella, bekreunde zich minder dan eenig ander lid van zijn Huis om de vermetelheid, waarmede de Muzelman de Christenen gedurig bestookte.

Ontrouw beheerder van het erfgoed der vaderen, dat zich steeds had uitgebreid door vermaagschapping met uitstervende vorstenhuizen of door eenvoudig kleinere vor-

1) De naam van Espana, Hispania, later Spanje, werd vermoedert gegeven aan geheel die streek, om den aanhoudenden strijd, die de eerste bewoners hadden te strijden met.... het konijn.

sten ten onder te brengen, werd hij als zoodanig zóo vinnig gehaat door geheel het volk van Leon en Castilië, dat het zeker gelijk dat van Toledo - indien het er ooggetuige van geweest ware - mee met verkropte woede had toegezien bij het smeden van een tweetal ijzeren vaartuigen.

Straks te water gelaten - zoo wist de smid uit te leggen - zouden zij bevracht worden met licht ontvlambare stoffen, ten einde er groote vuren op te kunnen ontsteken, die, bij heen en weer dobberen, hun lichtgloed moesten werpen over wederzijdsche oevers, en wijd en zijd knetterende vonken doen spatten, opdat men er alom uit zou vernemen welk een vreugde er heerschte op het Alcazar.

Onder het gebeier der klokken werden de zware zeilen, die de brandstof tegen nat worden hadden beveiligd, weggenomen om zoo dadelijk de vlammen vroolijk te doen opwarrelen, want uit de hoofdpoot van het slot, op het eerste en breedste terras, waren reeds twee herauten zichtbaar, dank zij hun bonten tooi, - die de voorheen zoo eenvoudige Castiliaan had nagevolgd van de Mooren - om de breede trap af te dalen. Hoewel in de rots uitgehouwen, was die trap met marmer bevloerd en wel met marmer, dat door de Hanze-kantoren van verre was aangevoerd.

De schildknaap des eenen droeg het wapenbord van Leon en Castilië, dat des anderen dat van Portugal, want koningin Juano, de gemalin van don Henriquez,

was een Portugeesche vorstin, oudste dochter van koning Alonzo.

Het viertal werd gevolgd door 's konings kluchtspelers, voorzien van bekkens, triangels en tambourijnen.

In engsluitend pak gestoken van bonte, langwerpige, schuinliggende ruiten, was hun taak onder een kap met rinkelbellen door lachwekkende spierbewegingen evenzeer hunne vreugde te vertolken als in het geraas, dat zij aan hunne verschillende metalen stonden te ontlokken.

Beneden gekomen, bestegen de beide herauten de hen reeds wachtende muil dieren, mede opgetuigd met rinkelbellen en roode kwasten, om, voorafgegaan door de arlequins, de naaste brug over te stappen, vervolgens de hoofdboort door, die den eersten ringmuur vereenigde met een tweede, welke er na de heroovering der Christenen om heen was gelegd.

'Rimram! Rim... ram!... Ping pang! Tingelingeling!... Rim...!R...a...m!' klonk het eensklaps bij het binnentreden der nauwe bochtige nog ongeplaveide straten der stad.

'Heil u! Castilië, heil u!'

En nu volgde de blijdeste boodschap, die door een regeerend vorst ter kennis des volks is te brengen: 'De troon is een erfgenaam geboren!'

Het was juist dat gedeelte van den dag, waarop de gezinnen der welgestelde hidalgo's of deftige burgers zich vereenigden op de vierkante, met linnen bespannen ruimte achter elke woning, wier inrichting niets te wenschen overliet overeenkomstig den eisch des tijds.

Onder die beschutting tegen zon en regen werd niet alleen elke maaltijd genuttigd in voorouderlijke matigheid en soberheid, want de Castiliaan dier dagen at en dronk slechts om te leven - maar alle vrije tijd, na wel besteden, gewijd aan gezelligen kout. - Wanneer het linnen na zonsondergang was opgerold, waagde men er zich ook aan de beoefening van het 'cansion' of lied, en sedert de troonsbestijging van don Henriquez IV, mede aan de 'naipes', met de daaraan verbonden waarzegkunst.¹⁾

Terwijl de meer bezadigden zich hiermee den tijd kortten, tokkelden jongeren de gitaar en oefende de jeugd zich in een nieuwen dans, door een of ander lid des gezins ontworpen en steeds van zoo statigen aard, dat hij uitsluitend ten doel scheen te hebben groepen te vormen, die wedijverden in sierlijke gebaren en wendingen. Wat het cansion betrof, rijmen en dichten scheen heel het volk te bekoren, sedert aan de hoogeschole der Castiliaansche dichtkunst een leergang was geopend, zoodat het Castiliaansch, als schrijftaal aller omliggende rijken, kon gaan wedijveren met het Latijn, als taal der geleerde wereld, en alle edelen er zich steeds op verhoovaardigden in een twaalfde eeuw reeds zoo dichtlievend te zijn geweest, als het volk zich schrander had betoond. Dit toch had reeds toen zitting gewenscht in rijks- en gemeenteraad.

Die wensch, welhaast aangevoerd als een recht, had

1) Kaarten van plaatjes ivoor of dun hout.

de Algemeene Staten of den Cortes in het leven geroepen, in welken dus de burgerij zich evenzeer liet vertegenwoordigen als adel en geestelijkheid, toen nog in niet één eenig rijk of gewest een burger zulk een aanspraak waagde te doen gelden, en het in dit opzicht vooruitstrevend Vlaanderen nog niet van zulk een vermetel pogen droomde.

Doch hoezeer Castilië alle natiën ter wereld, dank zij de Arabieren, vooruit was, onder don Henriquez dreigde alles te verkeeren. Zijne vrienden, vleiers en gunstelingen rekenden het zich meer tot schande dan tot eer wel onderwezen te zijn, sedert de burgers hier mee naar streefden. Wie anders dacht, onttrok zich aan het hof, zoodat van daar uit een geest van domheid, onkunde en blinden eigenwaan verderfelijik moest werken op het volgend geslacht, dat, maar al te gereedelijik, zich aan het oudere spiegelt en meent het in alles te mogen en te moeten navolgen.

Naar gelang de gunstelingen van het Alcazar alle ontwikkeling verwaarloosden en als hoogste doel de uiterlijike bekeering van den ongeloovige najoegen, temidden hunner brasserijen en zedeloosheid, wijdde zich de burger te ijveriger der ontwikkeling toe, om, bij gebeurlijike verkiezing tot rijks- of gemeenteraad, niet achter te staan bij de hooger geborenen.

Want de edelen, die den koning en diens vrienden den rug hadden toegekeerd, bleven te beter der overlering getrouw, namelijk deze: dat de edelsten des volks ook de hoogst onderwezenen moesten zijn.

De hidalgo's gebruikten het gezellig samenzijn dus tot velerlei nuttige doeleinden en ook op het oogenblik, toen er andermaal klonk:

‘Rim..ram! Pang! Tingelingeling! Ping pang! Heil, Castilië, heil u! Verheugt u in de vreugde uws konings! De troon is een erfgenaam geboren!’

Als hadden zwermen muskieten zich onverhoeds een doortocht gebaad door de kleine openingen, hier en ginds in het linnen ter aanvoering van de vereischte frissche lucht, zoo vloog het meerendeel overeind bij den eersten bekkenslag, die de lustige boden van het Alcazar tot hen deed doordringen.

Geen blijde verrassing teekende een eenig gelaat. Bij den tweeden fronsten de wenkbrauwen der meesten zich zelfs onheilspellend.

Grijsaards balden de vuist dreigend ter richting heen van de rots, terwijl jongeren een vloek uitstieten.

Een enkele vrouw waagde te zuchten:

‘Schuldig of niet.... thans moet zij worden ontzien!’

Alleen de jeugd uit mindere standen stoof juichend de kluizen der achterbuurten uit, om op de maatgolving der geraasmakende metalen dansend en huppelend de menigte steeds te doen aangroeien, die reeds uit verschillende straten achter de koninklijke boodschappers opstuwde.

Een gemor, luider naar gelang het zich herhaalde, moest velen verontrusten en nog meerderen welkom zijn, zoo telkens de herauten eenstemmig riepen:

‘Castilië! Castilië! Heil der prinses Juano!’

‘Wat? Juano!’ klonk er eensklaps uit het midden der menigte. ‘Zij heet Bertrandilla!’

En eensklaps herhaalden allen:

‘Bertrandilla! Bertrandilla! Bertrandilla!’

De beide herauten hielden geheel onthutst de muildieren in.

Verschrikt als deze waren geworden door het al woester klinkend gekrijsch, spitsten zij onrustig de ooren, als poogden zij de ruiters te waarschuwen toch op hun hoede te zijn.

Na vluchtig overleg draafden beiden onverhoeds henen en lieten daardoor de hansworsten in de handen eener woedende menigte.

‘Staak dat geraas en geen leed zal ulieden weervaren,’ hernam de stevige kwant, die als aanvoerder was opgetreden.

‘Onze verontwaardiging geldt geen onschuldigen, maar den schuldige! Weg met Henriquez! Weg met dat kind! Weg met de la Cueva! Weg! weg! weg!’

‘Huê! huê! huê! sst...! ksst...! ksst...!’ en onder verschillende geluiden van misnoegdheid sloegen honderden den weg in naar de Taag om de brug over te trekken.

De ruiters hadden in de doodelijkste ontsteltenis het Alcazar weder bereikt. 't Was onnoodig den koning rekenschap te geven hunner zoo grievende ervaring. Reeds had hij met eigen oogen gezien hoe een aantal knapen zich te water hadden begeven, om met ijzeren

staven en haken de juist ontstoken vuren uiteen te rukken en al wat vreugdevonken deed spatten uit te dooven in den vloed.

Het volk stuwde inmiddels zóo op, dat de oprij naar de trap ijlings moest worden afgesloten, voordat een of ander heethoofd die zou kunnen opgaan, als aanvoerder van misschien wel honderd duizend, want Toledo telde tweemaal honderd duizend inwoners en de minste stand was er het talrijkst.

De koningin, sedert zeven jaren tweede gemalin van don Henriquez, sidderde toen zoowel het rumoer als de kreet: 'Weg met Bertrandilla!' haar bereikte, niet eenmaal en andermaal maar aanhoudend, als in éenen adem door, tot allen de brug waren overgegaan en aan den voet van de rots hadden post gevat met gekruiste armen en sombere blikken, als dachten zij er te blijven totdat aan den algemeenen eisch zou zijn voldaan.

'Vrees niet! Ik zal hen doen wegzweepen of de bloedhonden op hen aanhitsen!' vermaande en verzekerde Henriquez, hoewel hem 't hart nooit nog zoo bang had geslagen en hij niet wist wat te beginnen.

Juist had hij verwacht dat de geboorte van een erfgenaam de breuk zou heelen, die steeds wijder was geworden tusschen hem, den adel en een groot deel der geestelijkheid. Ja, dat er in heel Leon en Castilië vreugde zou heerschen over de gelukkige gebeurtenis op het Alcazar.

En ziet! nu geloofde het volk niet aan zijn vaderschap. Nu noemde het de jonggeborene naar den

gunsteling, om wiens wil hij geheel den adel zulk een nieuwen kaakslag had gegeven, dat deze om wraak schreide en hij het leven van den zoo bevoorrechte in gevaar bracht. En niet het minst omdat hij met gedekt hoofd ten hove verschijnen mocht - ja zelfs de koningin aanspreken - en dit aloud recht den grooten of grandes van Castilië juist door Henriquez was ontnomen. Alleen hiermee had hij een gewonen hidalgo, die hem had weten te vleien van kindsbeen aan, als zoon zijner voedster, boven alle aanzienlijken des lands verheven en al die aanzienlijken van zich verwijderd. Met toornige blikken begaf hij zich aan de zijde van den Almirante - eerste dienaar der kroon, wiens macht zoo niet boven de koninklijke dan toch volkomen aan haar gelijk was, daar hij elk geschil als hoogste rechter had te beslissen - naar het laagste terras om de menigte door zijne verschijning ontzag in te boezemen.

Nauwelijks werd ze hem gewaar of het rumoer nam toe en het gesis en gefluit werd zoo hevig, dat hij verschrikt terug deinsde.

‘Spreek dat gespuis toe, Excellenzia! en zeg dat ik het door de slaven zal doen wegzweepen, indien het langer waagt de koningin te beleedigen door dat gekrijsch...’ gebod hij buiten zich zelf van gramschap, ijlings zich omwendend.

‘Ik heb dat oogenblik voorzien,’ mompelde de eerwaarde grijsaard, trouwste vriend, op wien wijlen Juan II ooit rekenen kon, en die zijn opvolger bij herhaling vermaand had den adel weder voor zich te

winnen door den gehaten gunsteling weg te zenden, al ware het ook als bekleeder eener eervolle waardigheid.

Een enkel woord uit den mond van een zoo hoog geëerd staatsambtenaar en zoo algemeen bemind als de Almirante en - er heerschte niet alleen stilte, maar 't volk beloofde, hem ten gevalle, huiswaarts te keeren.

En dat het die belofte ernstig meende, bewees het metterdaad. Een uur later waren allen verdwenen.

Geen dien dit inniger verheugde dan don Bertrand de la Cueva, graaf van Ledesma, hertog van Albuquerque, tot welke waardigheden don Henriquez hem had geroepen ondanks zijne lage, zelfs onechte geboorte.

Gedurende het rumoer had hij zich verscholen in een der vensterbogen, van waar hij geheel de menigte kon overzien, zonder zelf opgemerkt te worden.

Zoodra hij bespeurde dat de laatste man de brug over was gegaan, verliet hij zijn schuilhoek om den koning te gemoet te treden.

Op zijn borst prijkte de orde van San Jago of den heiligen Jacobus, deels geestelijke, deels wereldlijke instelling, en wel met het kenteeken van het grootmeesterschap, hoewel slechts een koningszoon die waardigheid mocht bekleeden, waaraan de ruime inkomsten waren verbonden der verschillende kloosters aan San Jago gewijd.

Zonder de ridderschap er kennis van te geven of haar ter algemeene vergadering op te roepen, had Henriquez dus volstrekt eigendunkelijk, als bewaarder

van het kenteeken bij overlijden van den grootmeester, er den gunsteling mee vereerd in plaats van zijn jongeren halfbroeder Alonzo, wien het grootmeesterschap rechtens toekwam als broeder van den koning, dewijl deze zelf als regeerend vorst dit niet mocht uitoefenen.

Die daad was niet alleen ergerlijk eigendunkelijk, maar druischte zóo zeer tegen alle gevoel van recht en billijkheid in, dat don Henriquez het er op scheen toe te leggen zich onmogelijk te maken bij de rijksgroten, die geen duimbreed ooit afweken van hetgeen zij hun rechtmatig eigendom noemden.

Bij de vreugde der geboorte van een kind had hij hem den keten omgehangen, hoewel don Bertrand verzekerde er zich niet mee te durven vertoonen uit vrees dat honderde handen er hem van zouden berooven.

Daarom hield hij zich vooral schuil in plaats van met de welbekende driestheid, waarmee hij zich steeds staande had weten te houden onder den adel, ook ontzag in te boezemen aan het volk, wiens gekrijsch hem een smadelijken lach ontlokte, bij het bewustzijn van zijn doel bereikt te hebben en hechter in den zadel te zitten dan ooit eenig gunsteling voor hem er in gezeten had, want hij gevoelde zich gebieder van koning en koningin beide.

Onwillekeurig gedacht hij ten toppunt zijner glorie, nu hij de hoogste sport van zijn streven had bereikt, de eenige, die hem ooit had durven wederstaan. Die eenige was: Bianca van Navarro, eerste gemalin van don Henriquez, voorgangster dus der huidige koningin.

Toen deze het had gewaagd den koning te waarschuwen voor den demon, die hem ten verderve dreigde te voeren en zijn macht had zoeken te fnuiken, toen had die demon de kinderloosheid der koningin te baat genomen om haar eigen invloed op den nietswaardigen kroondrager te breidelen. En die toeleg was zóo aller-uitnemendst gelukt, dat Bianca smadelijk werd weggezonden en een dona Juano van Portugal haar al spoedig op het Alcazar verving.

En een dona Juano had er zich wel voor gewacht den machtigen nieteling uit de hoogte te bejegenen. In niet ongegronde vrees dat hij ook hare ongenade zou kunnen bewerken, had zij hem vereerd met hare vriendschap, het volk durfde zelfs te verkondigen met hare liefde.

‘Een gelukkige inval doet me u zoeken,’ verzekerde don Bertrand de la Cueva, gemeenzaam en in zulk een achtelooze houding den koning naderend, als zelfs de Almirante niet zou aannemen tegenover een jongen rechtsgeleerde, die hem kwam bedanken voor een benoeming. ‘Ik wed dat ge mijn raad zult zegenen.’

‘Laat hooren dan,’ antwoordde Henriquez stroef in zijne ontstemming.

‘Noodig de Infante ijlings herwaarts te komen, opdat zij de kleine ten doop houde en onder hare jonkvrouwelijke bescherming neme. Men vereert haar immers als een halve heilige, die weeze van Averilo?’ vroeg hij op spottenden toon.

‘Hooger dan ooit een tweede om den wille der moeder,’ klonk het bitter uit 's konings mond.

‘Om 't even. Wees er niet ijverzuchtig van. Die vereering zal u ten goede komen, wanneer gij er u thans van weet te bedienen en overigens zorgeloos de toekomst verbeidt. Voor een tegenkoning hebt ge nu niet meer te vreezen.’

‘Een tegenkoning! Alsof ik dien ducht te vinden in zulk een halfwijze....’

‘In dien halfwijze minder dan in den aanhang van uws vaders zoon. De trotsche Excellenzias zijn u eenmaal vijandig omdat een de la Cueva u trouwer dient dan zij allen te zamen; in hun bitterheid en blijvende ontstemming kunnen zij zich onverhoeds om den knaap scharen en een woord van dien almachtigen Toledo....’

‘Noem hem noch Sevilla! Beiden zijn mij op het oogenblik even onuitstaanbaar.’

‘En wat de Infante betreft...?’

‘Dien raad zal ik opvolgen.’

En met de hand wenkend ten teeken dat zijn gezelschap niet langer werd begeerd, trad koning Henriquez schoorvoetend het slot weder binnen, om er op het tweede terras een vertrek in te gaan, alwaar moeder en kind zich bevonden.

De koningin hield de kleine aan de borst geprangd in voortdurenden angst, dat ze haar zou worden ontnomen.

‘Wat er gebeure... wat men eische... scheidt ons niet... scheidt ons nimmer!’ prevelde zij, toen hij haar genaderd was.

‘Dat is waarschijnlijk het eenige, wat ik kan beloven,’ zeide hij somber. ‘Ik vrees dat haar toekomst en de uwe is beslist voor immer. Wie zal een dolle menigte tot rede brengen, nu geheel de adel er belang bij heeft... u te schandvlekken!’

‘Wie?! Ge vraagt wie? Wie anders dan gij, dan wij te zamen. Gij en ik,’ antwoordde zij fier. ‘Wanneer wij drie maanden verder zullen zijn, is het uw eerste en hoogste plicht haar te laten uitroepen tot uw erfgenaam, en tevens te bewerken dat zij bij uw onverhoopt overlijden de regeering kan aanvaarden, onder het regentschap der moeder.’

‘Ik zal er over spreken met...’

‘Ach....’

‘Don Bertrand.’

De koningin had zich na dien lichten kreet omgewend. Zij antwoordde niet meer. Zij verachtte een koning, die werktuig was geworden in de handen van een de la Cueva....

Het vluchtig gesprek was fluisterend gevoerd om de vrouwen, die zich in het vertrek bevonden.

Aan deze noemde zij straks, toen de koning zijns weegs was gegaan, de tranen, die zij van spijt en smart niet bedwingen kon: tranen van louter moederweelde.

II.

De man, door don Bertrand eenvoudig Toledo geheeten, was niet een der edelen van den zoo welbekenden geslachtsnaam, maar de grootmachtige aartsbisshop van het voormalig Moorsch koninkrijk Toledo - thans provincie van Castilië. Behalve door de Taag werd zij nog doorsneden door de Guadiana, terwijl het Alcazar-kanaal, ter besproeiing der landerijen in tijden van droogte, haar verheven had tot de vruchtbaarste en welvarendste, dus rijkste provincie des lands.

Don Alonzo Corillo had zich door wijlen koning Juan - vader van don Henriquez, aan wiens zijde hij menige verovering op de Mooren meebehaalde - tot de hoogste kerkelijke waardigheid zien voordragen aan den Paus, en zijn heiligheid Benedictus had zich gehaast den welbeminden koninklijken zoon ter wille te zijn.

Derhalve werd don Alonzo Corillo, na zijn wijding te hebben ondergaan, in triomf door geheel de geestelijkheid en den adel en den koning zelf naar een niet minder weelderig ingericht paleis geleid, binnen den dubbelen ringmuur der stad, als het Alcazar was er buiten; want de Moor had zijn bouwgenie alom botgevierd en alle steden met grootsche Oostersche woningen en lustoorden begiftigd, die de Christenen uit vrees

voor andere Wandalen begroet te worden, hadden gespaard, zonder er aan te denken, dat zij eerlang trots en roem zouden zijn van geheel het land.

Bij het klinken der bekkens en triangels had ook de adel een kreet van ergernis geslaakt. Ja, zich zelfs al heel spoedig, gelijk een eenig man, opgemaakt naar het aartsbisschoppelijk paleis om vóór dat de avond nog zou zijn gevallen, een verbond van misnoegden op te richten - alzoo juist tot stand te brengen wat don Bertrand meende verhinderd te hebben voor immer - met geen ander doel dan zich meester te maken van den persoon des konings en zijn verderver, en daarna don Alonzo, dertienjarigen zoon van wijlen koning Juan II, op den troon zijns vaders te plaatsen, onder het regentschap van den Almirante en den aartsbisschop van Toledo.

Zekere eerbied voor de zalving, die ook Henriquez had ondergaan en hem onschendbaar moest maken - volgens toenmalige begrippen - weerhield allen het besluit dadelijk uit te voeren. Ja, liet hen zelfs nader overeenkomen liever een gelegenheid te verbeiden, die er ongezoekt aanleiding toe kon geven, doch niettemin don Francesco de Bovadilla, als gouverneur van den Infant Alonzo, in alle geval voor te bereiden op hetgeen aanstaande was, opdat de knaap zijnen voogden onmiddellijk zou kunnen volgen ter kroning in de hoofdkerk.

De aartsbisschop maakte daarom zelf gebruik van

de eerstkomende gelegenheid om met een vaartuig van den Hanze de rivier af te zakken, naar het ter andere zijde gelegen Avelo aan de Guadiana.

Weinig vermoedde hij zich het gezelschap te moeten getroosten van eenige lustige vrienden des Konings, gezanten van het Alcazar, om de Infante Isabella uit te noodigen de doopplechtigheid niet alleen met hare hooge tegenwoordigheid te vereeren, maar als meter het kind ten doop te houden tegenover don Juan, troonopvolger van Portugal als peter.

Evenmin als koning Henriquez vermoedde, hoezeer er in het aartsbisschoppelijk paleis tegen hem was samengespannen, evenmin vermoedde de vijftienjarige Isabella waarom de koning zich eensklaps herinnerde een zuster te bezitten - tenzij in zijn blijdschap dat hij, die reeds vóór hare geboorte gehuwd was, eindelijk de vadervreugde smaken mocht. Henriquez bekreunde zich nooit om het gezin van zijn stiefmoeder, want hij haatte haar gelijk hij haar eens lief had gehad.

De uitnoodiging moest Isabella dus zoowel verrassen als bevreemden.

En dat deed ze haar ook in die mate dat zij, niet gewoon aan eenige broederlijke toegenegenheid, moeilijk kon besluiten zoo onverhoeds aan zijn wensch te voldoen, om de edelen onverwijd te volgen.

Op aansporing haars broeders Alonzo, toch gebruik te maken van de haar zoo onverwacht aangeboden gelegenheid om het Alcazar, waar ook zij geboren was, weder te zien, zou haar nog niet hebben

doen toestemmen, indien ook niet de aartsbisschop haar dringend had vermaand 's konings verzoek in te willigen, dewijl het toevallig samentreffen der bezoekers, om zoo uiteenlopende oorzaak, allicht argwaan zou kunnen wekken, dáar, waar voor alles argwaan moest worden voorkomen.

Een groot bezwaar, dat haar voor een goed deel tot een afwijzend antwoord had doen besluiten, kon noch durfde zij den aartsbisschop meedeelen. Hare fierheid gedoogde het niet.

Nauwelijks van het noodige voorzien, kon zij kwalijk in hare eenvoudige kleederdracht van het half geestelijk, half wereldsch gewaad der Franceskanessen, ten hove verschijnen.

Hare opvoedster begreep dit, zonder dat zij er van repte en zoo bood deze haar eigen hof kleeding aan, uit vroegeren tijd, opdat de Infante van Leon en Castilië, eenige zuster des schatrijken konings, zich in de hoofdkerk aan het volk zou kunnen vertoonen in een haar passenden tooi.

De juweelen en diamanten harer moeder, benevens dier koninklijke mantilla van eenige, fijne zijde, met goud en zilver doorwerkt, konden de nog te eenvoudige samaar van gele zijde met purperen omboordsel allicht vorstelijk doen schijnen.

Nu dit bezwaar was opgelost en zijn Reverendissimo beloofde haar te willen begeleiden, gaf zij haar woord en ging straks vergezeld van hare vier kamervrouwen aan boord, om eerlang het volk in bedwang te houden

en de jonggeborene te beveiligen tegen elke gewelddadigheid van eene allicht tot het uiterste te brengen menigte, zonder dat zij zelf van verre vermoedde met welk een toenemenden tegenzin het arme kind werd begroet.

Allerlei voorbereidselen voor de doopplechtigheid hadden de gemoederen meer nog doen gisten.

Hoeveel eerbied de Castiliaan steeds mocht openbaren voor zijn bedehuizen, zoo zou de kathedrale van Toledo zeer stellig betreurenswaardige tooneelen hebben opgeleverd, zonder de tegenwoordigheid der jeugdige meter, wier deels Arabische type - rechtstreeksche afstammeling als zij was van de schoone Zaïdée - haar tot een bijkans even liefelijke verschijning maakte, als die dochter van den Moorschen koning moest zijn geweest, toen zij het hart veroverde van een Hendrik van Bourgondië, die uit Frankrijk gekomen om de Mooren te bestrijden, haar niet vruchteloos aanried zich om zijnentwil te laten doopen, en haar vader op te volgen als een Christen koningin Isabella de eerste.

De Infante was reeds de zesde of zevende, die denzelfden naam droeg. Dat zij de stammoeder van het Christelijk koningshuis in schoonheid moest evenaren, bewees genoegzaam de bewondering der menigte die, op gebogen knie, haar tusschen zich liet doorgaan door de ruim vier honderd voeten diepe kerk.

Toen zij eindelijk de doopvont bereikt had en de kleine overnam van de Grandezza, die ze haar aanbood, wenkte men elkander schier den adem in te houden, in de

hoop slechts een enkelen klank te kunnen opvangen van die van de lippen der jonkvrouw zouden trillen, onder het hooge verwulfsel dat zich over de voormalige Mesdojyet uitstrekke, als meest trotsche Moskee die er ooit was gebouwd.

‘De naam van de erfgenaam van Leon en Castilië zij... Juano Isabella,’ sprak zij op verzoek van den koning en bede der koninklijke schoonzuster, die niet genoeg hersteld was of zich niet sterk genoeg gevoelde om in het openbaar te verschijnen, na de besmaling welke zij had moeten verduren, terwijl de Aartsbisschop zich aan de plechtigheid had onttrokken om een voorgewende ongesteldheid, zoodat de Deken de hooge eer genoot den doop toe te dienen aan de zoo spade geborene.

Duidelijk had zij gesproken, ondanks niet weinig ontroering ter wille der taak, die zij vervulde.

Toch verstonden haar slechts de voorste reien, gevormd door den koning en zijn huis.

In geschuifel en gemompel openbaarde zich onmiddellijk de teleurstelling van duizenden.

‘Juano Isabella, erfgename van Leon en Castilië,’ herhaalde de Deken met zijn zware ver dragende stem, ‘Ik doop u, in....’

Meer werd zelfs niet door de voorste reien vernomen, derwijze nam het geschuifel toe en allerlei geruchten, waarmee toch een deel der menigte in verzet poogde te komen tegen de namen, aan allen zoo dierbaar als die van eigen vorstinnen, sedert eeuwen her.

Allengs verflauwde echter weder elk geluid ter wille

der jeugdige meter, uit wier oogen die duizenden nog een blik hoopten op te vangen tijdens den terugtocht.

En toen zij daar van het altaar kwam aan de hand des jongen troonopvolgers van Portugal, was de jonggeborene geheel vergeten vooruitgedragen als zij werd - en klonk en weerklonk er zoo krachtig door de gewelven 'Heil! Isabella - heil! ónze Isabella!' dat de wanden den naam terugkaatsten tot een eindeloos gejuich, ondanks den eerbied voor het bedehuis. Alleen hare verschijning had den opstekenden storm bezworen.

't Gejubel des volks moest weerklink vinden in het gemoed van den jongen vorst, die haar als peter begeleidde, doch de toekomstige Juan II van Portugal, die zich eenmaal den bijnaam van Volmaakte zou verwerven, zon, hoe jong hij ook nog ware, reeds op uitbreiding van het rijk, dat hij eenmaal moest erven, door een huwelijk.

De doopeling, kind eener veel oudere zuster, zou eenmaal heel Leon en Castilië aanbrengen. Zij was reeds begeerlijk in de wieg. Naast deze zag men de schoone, bekoorlijke Infante over 't hoofd, als een arme bruid, geheel afhankelijk van de grillen van een luimigen broeder.

Zij maakte ontegenzeggelijken indruk op zijn jeugdig, ridderlijk gemoed. Ware zij een gewone jonkvrouw, van hoogen adel zelfs, hij zou zich niet weinig gelukkig gevoelen in een wederliefde, die tot niets bond, maar een Infante.... als gemalin was zij te arm, als....

vriendin stond zij te hoog! 't Was dus beter ten spoedigste af te reizen en haar te ontvluchten en te vergeten.

Hij behoefde zijn verblijf echter om harentwil niet te verkorten, daar Isabella zelf bij voorkeur zoo spoedig mogelijk huiswaarts keerde, en zoo geleidde hij 'de wees van Averilo' - zooals het volk haar noemde - mede naar het vaartuig, waarop zij de terugvaart ondernam, niet zonder innig leedwezen dat zij geen troonopvolgster was geboren, gelijk die kleine zijner zuster.

De Castiliaan, hetzij hoog of laag geboren, koestert zulk een eerbiedige huivering voor rampen, welke van hooger hand den mensch schijnen toegezonden, dat hij de zwaar beproefde koningin-weduwe, moeder van Isabella en Alonzo, vereerde als 'de heilige van Averilo.'

En wel was de arme vrouw zwaar beproefd, al gevoelde zij dit persoonlijk het minst. Geheeten naar de zuster haars vaders, Isabella van Portugal - eerste minister-gemalin van Philips den Goede, die de weelde, de etiquette, de kunstliefde en waardeering der wetenschappen van het mede heroverd Luisitanië, te Brugge, Gent en Brussel van lieverlee had weten over te planten - geleek zij allengs de volstreekte tegenstelling dier peetmoe. Want terwijl die naam zich meer en meer een vermaardheid verwierf, die nog geen vrouwennaam had omstraald, was die van Isabella van Portugal de jongere aan vergetelheid ter prooi.

Zij was een levenddoode, een krankzinnige, wier waanzin zou voortwoekeren bij geheel hare nakomelingschap, gelijk de schranderheid der andere naamgenoot zich nog zou openbaren in het vierde en vijfde geslacht.

Schrikwekkend was evenwel die waanzin niet te noemen van de eigenlijke stammoeder van het koningshuis, dat - hoewel destijds nog niet bekend als het Spaansche - zich toch nog voor het einde dierzelfde eeuw aldus zou noemen, en bovendien zich gekruist zou hebben met het eigenlijke Nederlandsche. En wel door de dubbele huwelijken van de beide kinderen eener Maria van Bourgondië met de kleinkinderen dezer levenddoode, zoodat de kinderen wederom van dezen, alleszins van Castiliaansche of Portugeesche herkomst zouden zijn te noemen.

De koningin-weduwe behoorde dus niet tot de zielskranken, die om de veiligheid hunner omgeving moeten worden bewaakt en gedwongen zijn in afzondering voort te kwijnen.

Doch juist daarom was zij te treuriger gezelschap voor geheel haar kring, en oefende zij een zeer somberen invloed uit op hare dochter, dewijl zij deze van zeer nabij en reeds van kindsbeen aan liet kennis maken met de betrekkelijke nietigheid van aardsche grootheid.

De vijftienjarige Infante ontleende mede haar naam aan de zoo wijd en zijd vermaarde oud-tante in Vlaanderen, doch zij sleet een volstrekt tegenovergestelde

jeugd van die harer achterlicht, de destijds twaalfjarige Maria van Bourgondië aldaar, naast welke zij eenmaal in de wereldgeschiedenis een plaats zou innemen van hooger beteekenis, naar gelang zij ook een dubbel aantal levensjaren zich aan anderen kon toewijden.

Beiden zouden niettemin, als wederzijdsche grootmoeders van een Karel V, dezen wederzijdsche erflanden nalaten, in zulk een uitgestrektheid, dat hij alleszins kon getuigen: 'de zon gaat niet onder in mijne staten.'

Gelijk de moederloosheid, waartoe ook Maria van Bourgondië aanvankelijk veroordeeld was, aan deze werd vergoed door de stiefmoeder, die zij in Margaretha van Yorck mocht vinden¹⁾, zag de erger dan moederlooze Isabella van Castilië, die bovendien reeds vroeg haren vader moest derven, en daarom reeds 'wees van Averilo' werd bijgenaamd, zich een waardige opvoedster en moederlijke plaatsvervangster ter zijde gesteld in dona Beatrix de Bovadilla.

Als had de Voorzienigheid zelf deernis met de eenige verlatenheid der beklagenswaardige koningsdochter, zoo moest een luim van haren half broeder en voogd haar juist een opvoedster schenken uit de meest voortreffelijke en meest ontwikkeldste vrouwen haars tijds.

Dona Beatrix werd niet met de taak belast omdat zij er de juiste vrouw toe was, maar omdat de koning haar uit Toledo en bovenal van het Alcazar wilde ver-

1) De belangstellende lezers worden verwezen naar mijne: 'De laatste der Bourgondiers'.

wijderen, ter wille van een zijner vrienden, wiens huwelijksaanzoek zij de dристheid had af te slaan.

Geen wonder! het was de gunsteling, die de oogen tot haar, een der Grandezza's van Castilië, had opgeheven; liever zou zij zich ter dood hebben doen veroordeelen, dan zich door zulk een huwelijk te vernederen.

Om een even weinig te wettigen reden, benoemde Henriquez haar broeder don Francesco tot opvoeder van den Infant don Alonzo, waardoor hij beide in zijn onrechtmatigen toorn verbande naar Averilo, en alzoo veroordeelde tot het gezelschap der waanzinnige.

De koning overschreed alleszins zijn bevoegdheid door die wegzending. Doch in schijn was de benoeming zóo eervol, daar ze bij keuze heette geschied te zijn, dat de betrokkenen zelve er zich moeilijk over konden beklagen.

Wel lieten zij zich niet door den schijn misleiden, doch beider edele geaardheid greep gaarne de gelegenheid aan om zich uit den wuften hofkring te verwijderen en zich tot beschermers op te werpen der beide weezen van koning Juan.

Tegenover het sombere gezelschap der altijd mijmerende koningin-weduwe, stond volkomen vrijheid van handelen, zoodat beiden zich de eigenlijke meesters konden noemen van Averilo. Deze bijzonderheid vergoedde de verbanning niet weinig.

Eenmaal aan het denkbeeld der afzondering gewend, aanvaardde zoowel dona Beatrix als don Francesco hun

taak met de hoogste ingenomenheid. Vol deernis met de arme, zoo veronachtzaamde koningstelgen, besloten zij onverdeeld zich te wijden aan beider vorming, opdat beiden eenmaal zich waardiger afstammelingen van el Castella zouden betoonen, dan de huidige kroondrager.

III.

Ruim een jaar was voorbijgegaan na de doopplechtigheid der Infante Juano, en steeds scheen de gezalfde Gods en de verachte der menschen onschendbaar, en leidde samenscholing op samenscholing tot niets.

Desniettemin stond de aartsbisschop van Sevilla als hoofd der koningsgezinden zóo schrap tegenover den geheelen aan hang van don Corillo, als aartsbisschop van Toledo, als deze tegenover Sevilla. De prelaten leefden al weinig vredelievender onderling dan de wereldlijke vorsten, en Sevilla en Toledo streefden steeds om den voorrang. Van daar dat slechts een van beiden koningsgezind zich betoonde, en beiden uit den aard hoofden waren en bleven van verschillende partijen.

De koning had nog altijd geaarzeld de kleine te doen uitroepen als zijn opvolgster, toen don Bertrand er op aandrang er niet langer mee te dralen en tevens Isabella op een wijs uit te huwelijken, die haar recht op kroon en troon onherroepelijk vernietigde.

Uitdrukkelijk toch was bepaald dat de kroon wel in vrouwelijke lijn mocht overgaan, doch onherroepelijk verloren ging bij een huwelijk der Infante beneden haar rang.

Noe zou Henriquez tot geen besluit zijn gekomen,

indien hij er allengs geen middel in meende te zien om zich te wreken op het volk, dat het kind Bertrandilla bleef schelden. Soms waagde men het zelfs den scheldnaam zoo in de nabijheid van het Alcazar uit te galmen, dat de koningin er door ontstelde.

Inmiddels verbaasde het haar meer en meer, vooral tegenover de Castiliaansche gewoonte om de jonkvrouw reeds op het twaalfde jaar te doen huwen, dat geen Vorst nog hare hand had doen vragen.

Wel was de gemeenschap tusschen de verschillende hoven luttel, om de moeilijkheid van reisgelegenheden, waarvan men niet dan met een goeden voorraad moed gebruik kon maken, doch haars bedunkens moest de zuster van den koning van het machtige Castilië, zelfs zonder bruidschat, geen te versmaden partij zijn voor een regeerend Vorst, die zich gaarne voorzag van krachtige bondgenooten.

Niet een die hare meening zoo deelde als Lodewijk XI, die zich én door Bourgondië én door Bianca van Castilië dubbel vermaagschapt noemde aan het Castiliaansche Huis.

Steeds belust op uitbreiding van zijn macht, zoowel in het Noorden als in het Zuiden, zond hij heinde en ver satellieten op verkenning, om bij eene of andere onvoorziene gelegenheid een slag te kunnen wagen.

Dientengevolge was hij vrij wel op de hoogte van verwickelingen in vorstelijke gezinnen, en wist hij zoo goed als Toledo zelf, welk een tegenzin er heerschte tegen het zoo pas geboren kind, en hoe zeer hare wettigheid van

geboorte te zeer werd betwijfeld, dan dat men het ooit als erfgenaam der kroon zou begroeten, al liet don Henriquez het bij herhaling als zoodanig uitroepen.

Bleef de publieke meening steeds tegen prinses Juano, dan hernamen de weezen van Averilo hun recht bij overlijden des konings. Opgevolgd door Alonzo, de eigen broeder der Infante Isabella, zou deze een geheele andere vorstin zijn, dan de verwaarloosde stiefzuster van don Henriquez. Men kon daarbij wel haast afleiden uit de geruchten omtrent zwakheid van geestvermogens van den jongen Infant, dat Isabella allicht regentes kon worden en als zoodanig kon zelfs elk regeerend vorst naar hare hand dingen.

Zijn broeder, de hertog de Berry, was hem niet alleen volmaakt onverschillig, maar poogde hij door allerlei slinksche middelen zelfs uit te sluiten van eigen erfopvolging, om de regeering eenmaal te kunnen overdragen aan zijn dochter Anna, bij ontstentenis van een zoon. Een ondergeschoven knaapje, bestemd om een Charles VIII te worden, onder regentschap dier dochter Anna, had de Berry's recht reeds geheel gefnuikt.

Alzoo was hij hem wel eenige vergoeding verschuldigd, door hem een bruid in handen te spelen, die zijn eerezucht vermoedelijk te eeniger tijd zou kunnen bevredigen en Frankrijks macht grondvesten in het Zuiden, zooals hij dit zou doen in het Noorden door Maria van Bourgondië te verbinden aan den ondergeschoven knaap.

Hij haastte zich dus de Berry's aandacht te vestigen

op een bruid, die hem alleszins zou voegen, al scheen zij op dit oogenblik nog volstrekt onbeteekenend. De Berry moest willens of onwillens den machtigen broeder gehoorzamen. Hij volmachtigde hem dus staandevoets de noodige stappen te doen om het doel te bereiken, ten bate van Frankrijk, en weinige dagen later reisde een gezantschap Fransche geestelijken en edelen naar Castilië.

In gewone omstandigheden zou koning Henriquez ontegenzeggelijk gestreeld zijn geweest met een huwelijksaanzoek, namens den destijds grootmachtigsten koning.

In de buitengewone, waarin hij verkeerde, wist hij niet hoe schielijk hij zich het gezantschap van den hals zou schuiven, terwijl dit niet weinig verbaasd stond over de weelderigheid van het Alcazar en de Oostersche pracht, die hen alom de oogen verblindde.

Korter en bondiger scheen den koning geen middel toe, dan eenvoudig zijn leedwezen te betuigen over den vergeefschen tocht der heeren, daar hij juist... over de hand der Infante had beschikt.

De koningin, wier eer en waardigheid meer en meer werden aangerand, ontwierp inmiddels, hetzij met of zonder don Bertrand, het plan om Isabella onschadelijk te maken.

Wel wetend, dat een aartsbisschop de juiste en eenige man ter uitvoering van welk plan ook, wezen moest, noodigde zij zijn Reverendissimo van Sevilla te gast, om hem over de keus van een bruidegom te raadplegen.

Zijn Reverendissimo aarzelde geen oogenblik om aan de vereerende uitnoodiging gevolg te geven, en wat den bruidegom betrof, hij was gelukkig genoeg een uitstekenden niet alleen te kunnen aanwijzen, maar belastte zich gaarne met het tot stand brengen der verloving.

De rust des rijks, de toekomst van prinses Juano moest vóór alles worden gewaarborgd.

Gelukkig in het bezit van zulk een vriend en raadsman, overlaadde de koningin hem met beleefdheden en geschenken, en beloofde de koning nieuwe voorrechten te zullen verleen en aan Sevilla, indien het doel in der minne en zonder eenig opzien te baren of aandacht te wekken, werd bereikt.

Dat den jongen man een schitterende toekomst wachtte als gemaal eener Infante, behoefde niet te worden verzekerd. De bruidschat, die hij naar believen kon uitbetalen of inhouden, waarborgde hem reeds een vorstelijk leven.

Terwijl er aldus over geheel de toekomst der weeze van Averilo werd beslist, genoot deze met haar kleinen kring van het lieflijk koeltje, dat de alles verzengende Solanowind had vervangen, die uit Afrika nu en dan onverhoeds Espana komt teisteren, ziekte en sterfte achter zich aanvoerend.

De Moorsche geneesheer Aquinol - opgeleid in de zoo ontwikkelde Arabische wetenschap aan de hooge-school te Granada - had zich gehaast de waanzinnige mede te doen genieten van de verfrissching, die geheel de natuur onderging, door te gelasten haar te geleiden

naar het terras van het lusthuis, dat een eenig vergezicht bood over de Guadiana, waarop juist weder een vaartuig van den Hanze zichtbaar was geworden.

De vaartuigen der Hanzekantoren dienden niet alleen om de handelswaren te vervoeren, maar gaven ook reizigers gelegenheid de binnenlandsche rivieren over te steken, zoo niet geheel buitenlandsche reizen te ondernemen, onder bescherming der gewapende begeleiders.

Door de verraderlijke bestokingen der Mooren, was zulk een begeleiding zelfs noodig op de binnenlandsche wegen en wateren.

Behalve het naderend Hanzeschip dreef een groot aantal hulken stroomopwaarts, met het jonge visschersvolk, dat de haven al zingend verliet.

Het levendig tooneel had ook dona Beatrix bewogen zich naar hetzelfde terras te begeven, en in overleg met dona Isabella haren broeder uit te noodigen de lezing te vervolgen van een handschrift van Vigelo, in leven illuminator van het klooster te Albelda, dagteekenend uit 976.

Dit zoo kostbaar dokument, geschreven op reeds uitgewischt perkament, dat wellicht de algemeene verwoesting der Wandalen was ontsnapt, kon alleen op hooge vergunning van den aartsbisschop door het klooster, dat het als zijn hoogsten schat beschouwde, in leenbruik zijn afgestaan aan don Francesco de Bovadilla, opvoeder van den Infant.

Don Francesco toch stond bekend als behoorend tot de edelen, die zich aan de aloude traditie hielden,

dat de hooggeborenen thuis behoorden te zijn in letterkunde en geschiedenis van het oude Rome. Hij beproefde het handschrift uit het Latijn over te brengen in eigen taal, nu deze - als de Castiliaansche - van lieverlede schrijftaal was geworden aller omliggende gewesten.

Het handschrift was dubbel merkwaardig, omdat het de portretten bevatte van Sanchio den Dikke en dona Ramiero van Navarro, koningin van Urria, vervaardigd door Saracino en Garcia. Zij waren beiden nog zoo schoon van kleur, dat Isabella zoowel als dona Beatrix ze telkens op nieuw moesten bewonderen¹⁾.

Het kleine gezelschap, waarbij ook nog de Infant zich had gevoegd, verdiepte zich, naar aanleiding van het handschrift, in de aloudheid van het Castiliaansch vorstenhuis; voorts in de letterkunde, die in de XII^{de} en XIII^{de} eeuwen reeds meesterwerken had opgeleverd gelijk de Cidnijd, als eerste proeve van romantiek, die zoovele dichters van lateren tijd in geestdrift ontstak en ten voorbeeld werd - toen al die ernstige woordenwisselingen den eerst dertienjarigen Infant verdroten, daar een ander handschrift hem nog meer aantrok, en de lijfarts Aquinol dit niet minder oud, zoo nog niet ouder noemde en het reeds geheel door don Francesco was overgezet.

Het was een deel geschiedenis, dat betrekking had

1) Dit merkwaardig handschrift uit 976 moet nog bestaan, in het klooster te Albelda, en het koloriet der portretten zich nog altijd even frisch hebben gehouden.

niet alleen op de vernietiging van het Romeinsche rijk, maar op den inval der Wandalen in Espana zelf. Isabella bereidde Alonzo te gaarne genoeg, dan dat zij niet dadelijk zijn voorstel zou hebben ondersteund om dit liever heden te vervolgen. Harerzijds bewees zij met dat verzoek te ondersteunen, den geleerden huisgenoot mede een beleefdheid, door te verklaren voor lang reeds gewenscht te hebben naar de kennismaking van dien arbeid.

Alzoo spoedde don Erancesco zich naar zijn boekvertrek en straks hingen de drie toehoorders aan zijn lippen, om met stijgende aandacht te vernemen hoe de Barbaren uit het Noorden zich, gelijk, een andere zondvloed, hadden geworpen op het zedelijk volslagen ondermijnd Romeinsche rijk en mede geheel Espana hadden verwoest; hoe daarna op hunne beurt de West-Gothen de Wandalen hadden verdreven en er zich geordend hadden tot een waardig Christelijk volk, dat zich, dank zij hunne vorsten en eenige priesters, meer en meer baan brak op den geheel braak liggenden weg der beschaving - totdat alleronverhoeds, ter andere zijde, de Arabieren verschenen en alle Christenen dwongen niet alleen hun geloof te verzaken, maar hunne steden en sterkten prijs te geven.

De edelsten en meest geloovigen - zoo las hij na die korte inleiding verder - volgden het voorbeeld der geestelijke overheden en weigerden zich te onderwerpen aan het wreede juk van den Muzelman. Zij vloden naar Asturië, met achterlating van have en goed, om er in

alle vrijheid God te dienen op Christelijke wijs, en bij handhaving van eigen wetten, onder welke zij steeds gelukkig hadden geleefd.

Van lieverlee kwamen van alle zijden vervolgd en ver weg gevloden en zich bij hen voegen, terwijl anderen hunnen bewakers zochten te ontkomen, om liever gezamenlijk armoede te trotseeren, dan onder het juk der ongeloovigen zich in weelde te baden.

Zoo ontstonden er kleine doch dappere groepen, die, zoodra zij er slechts kans toe zagen, zich op de bezittingen der Mooren wierpen, als eigendom van eigen vaders, en de overweldigers opofferenden aan hun wraak.

Hoewel zij er aanvankelijk niet aan dachten zich meester te maken van de nieuwe sterkten, die de Moor alom optrok, ontwikkelden zij nochtans hun kracht in hooge mate en begonnen zij van lieverlede zich voor te bereiden tegen aanvallen.

Eenmaal op verdediging gewapend, begonnen zij al spoedig zich sterk genoeg te gevoelen om den vijand te bestoken op het gebied, dat hij zich zoo wederrechtelijk had toegeëigend, in het onwrikbaar geloof dat elke poging ter herwinning van het vaderland en ter verdrijving der ongeloovigen uit het eertijds Christelijk gebied, den Hemel te welgevallig moest zijn, dan dat legioenen engelen hunne zwakheid niet zouden schragen.

Den Mooren ging het inmiddels als alle overwinnaars. Trotsch op het geluk hunner wapenen, gerust

op het bezit van geheel Espana, dat, in onderscheiden gewesten gesplitst, door even zoovele koningen werd beheerd, gaven zij zich geheel over aan de beoefening van kunsten en wetenschappen, stichtten hoogeschole in het veroverd land, bouwden prachtige Moskeeën en zulk een aantal kasteelen, dat de afstammelingen der West-Gothische koningen zich straks noemden naar het eerste der heroverde gewesten El Castella.

In dezelfde mate als deze op den beschavingsweg voorwaarts zochten te gaan met reuzentred, veronachtzaamde en verweekelijkte zich de Moor, voor zoover hij zich niet onverdeeld aan studie wijdde.

De krijgskunde, de wijze van oorlogvoeren, die hem voorheen alom volkomen zegepraal verzekerde, werd bij een jonger geslacht volstrekt verwaarloosd en de verzwakking van geheel het ras maakte, bij den kleinsten aanval, het even gemakkelijk tot overwonneling, als het voorheen overwinnaar was geworden.

Om in vrede met de Christenen te leven, veroorloofden zij dezen zich in hun midden te vestigen en eigen godsdienst uit te oefenen.

Doch daarmee waren zij niet gebaat, want gedurende acht eeuwen hernieuwde zich gedurig een krijg, die voorheen door een enkelen beslissenden slag zou zijn volstreden.

Drieduizend zevenhonderd maal rukten de Christenen tegen hen op en steeds trokken de Mooren met verlies af, omdat zij nergens op hun hoede waren.

Rechts, links, voor, achter, alom werden zij soms

onverhoeds besprongen door een volk, dat zich afstammeling noemde, slechts voor een deel wel is waar, der moedige West-Gothen, doch voor een deel ook der oude Spanjaarden, die de verwoesting der Wandalen als door een wonder waren ontkomen.

Als kinderen des lands, van af de vroegste eeuwen, streden zij dag aan dag, om streek voor streek terug te winnen.

Elke stad of sterkte, die hernomen of, door de Mooren gebouwd, dezen ontruikt werd, werd eigendom van den held, die ze bemachtigde.

Hij hield er zijn intocht als koning, met den geestelijken leidsman ter rechter hand, en omgaf zich met koningsluister, om niet den mindere te schijnen van den priester.

De poorten stonden voor elken Christen open, die bescherming zocht, maar ook voor elken Muzelman, die zich wilde laten doopen.

Zoo werd Espana van lieverlede hervormd, doch onwillekeurig terzelfder tijd verdeeld in even zoovele koninkrijkjes als het voorheen, onder den Romeinschen landvoogd, provinciën had geteld.

Zoowel door onderlingen strijd om het erfrecht, als door vermaagschapping, hadden eindelijk de koningen van Castilië, Portugal en Arragon alle staten aan hun scepter onderworpen, en deze heringericht tot aartsbisdommen ter eere Gods en ter handhaving der rust.

Zulk een vluchtige terugblik in 's lands verleden

moest Isabella en Alonzo in geestdrift ontsteken voor den geloofsmoed der vaderen, en onwillekeurig doen denken aan de vereeniging aller gewesten onder een enkelen scepter.

Althans Alonzo merkte op: 'Hoe jammer dat koning Henriquez niet meer kan huwen met Eleonora van Arragon, de zuster van den held van Catalonië. Neen, dit ware nog beter. Isabella moest de gemalin worden van don Ferdinand den Dappere! Dunkt u niet?'

'Dit zou weinig baten daar ik geen erfgenaam der kroon ben, doch don Ferdinand zou daartoe met de kleine in de wieg kunnen huwen,' antwoordde Isabella achteloos, om niet te laten bespeuren hoezeer de opmerking haar trof, want don Ferdinand was niet alleen de eenige prins, dien zij persoonlijk kende - behalve don Juan van Portugal - maar zijn heldenmoed had Catalonië aan de Mooren ontruikt, en hem ook tot held haars harten gemaakt.

Inmiddels waren de visschershulken uit het oog verdwenen, en had het naderend vaartuig het anker reeds uitgeworpen.

Daar de boot dadelijk werd vastgesjord aan den zwaren pilaar, die de aanlegplaats aanwees, en de loopplank onverwijld op den oever geschoven, met aandacht wekkenden spoed zelfs, moest zich stellig een aanzienlijk man aan boord bevinden.

Om gewone reizigers of kooplieden haastte men zich zoo niet.

Slechts enkelen bleken tot de eersten te behooren,

die nu gretig van de gelegenheid zochten gebruik te maken, hoewel zij bleven wachten tot de aanzienlijke medereiziger aan wal was gestapt, en hunne eerbiedige kniebuiging had beantwoord met zegenend gebaar.

De reiziger was de aartsbisschop van Sevilla, ten wiens behoefte en eere in het klooster, grenzend aan Averilo, onverhoeds heel wat drukte werd gemaakt, daar hij er zou vertoeven tot het vaartuig van lading had gewisseld, om er weder mede terug te gaan.

Dewijl don Francesco zijne lezing vervolgde en het drietal met de meeste aandacht toeluisterde, schrikte het eenigszins bij de aankondiging van bezoek, door de vraag, wanneer het der Infante gelegen zou komen zijn Reverendissimo van Sevilla te ontvangen.

De prelaat was op Averilo niet bekend dan als leider der koningsgezinde partij, bijgevolg als vijand van Averilo, dat onder bescherming stond van Toledo.

De ontsteltenis die het kleine gezelschap, zij het ook maar even, beving, was dus alleszins natuurlijk.

‘Vermoedelijk vertoeft hij in ‘t klooster en wil u den handkus niet onthouden,’ meende dona Beatrix, toen Isabella zich bereid had verklaard hem dadelijk te ontvangen.

‘Zoo denk ik met u,’ antwoordde zij opstaande, om zich door Alonzo, hoffelijk als hij steeds met zijne zuster omging, te doen geleiden naar de zaal, alwaar bezoeken werden ontvangen en die bijgevolg zoo weelderig was ingericht als alle overige vertrekken eenvoudig.

Dona Beatrix riep haar echter terug, om ijlings met den juist ter zijde gelegden gouden haarband de los zwevende lokken samen te vatten, daar dit meer paste bij haar stemmig gewaad.

Sevilla wist zeer goed dat hij geen welkom bezoeker wezen kon, niet als vriend des konings, maar als vijand van Toledo, doch, tegenover eene in volslagen afzondering opgevoede Infante, behoefde een man van zijn rang zich geen dwang op te leggen.

Achterlijk als hij haar waande wegens eene verwaarloosde opvoeding, bekommerde hij zich weinig in hoever hij als koninklijk boodschapper welkom zou zijn, ja dan neen.

Zeer vaderlijk trad hij haar dus tegemoet om haar zijn zegen te geven, tot welks ontvangst zij even de knie boog, volgens én kerkelijk én hoffelijk voorschrift.

‘Mijne zeer waarde dochter en prinses,’ hernam hij haar op zijne beurt begroetend met den handkus: ‘Ik nader u als boodschapper van uwen koninklijken broeder, die zich den jongsten tijd bezwaard gevoelt, niet zoozeer over uw meerderen of minderen verlaten toestand, maar omdat hij reeds zoovele maanden aarzelde u een bruidegom te zenden. Toch kan hij ter zijner verontschuldiging aanvoeren dat hij tot heden geen geschikt gemaal vinden kon, dat is een jonkman, die alle vereisclite hoedanigheden bezit en wiens karakter waarborgt, dat hij én als koning én als broeder hem het geluk eener eenige zuster kan toevertrouwen.’

‘Ik meende over eigen hand te mogen beschikken, Reverendissimo,’ antwoordde zij aarzelend.

‘Vermoedelijk zult ge dit ook kunnen en o ok willen, wanneer gij eenmaal de kennis zult hebben gemaakt van den meest innemenden jongeling van geheel Castilië, prinses.’

‘En hoe heet die jongeling?’ vroeg zij met een spottend gebaar.

‘Don Pedro Gironi.’

‘Don Pedro Gironi? En... wie is die... don Pedro Gironi?’

‘Een jonkman, van wien de koning de schoonste verwachting koestert, prinses, en die een gelukkig leven waarborgt aan zijne zijde.’

‘Een... man... zonder rang... naar ik bespeur?’

‘Op het oogenblik ja, hoewel zijn geslacht bijkans niet in oudheid behoeft achter te staan bij het vorstelijk van Castilië, want in de dagen van Sanchio en Ramiero bestond er reeds een Gironi. Zoodra de Infante hem echter tot zich zal hebben opgeheven, zal hem een rang worden verleend, overeenkomstig hare koninklijke waardigheid. Wil hem daarom minzaam ontvangen, geeerde prinses, en hem uwe liefde, uwe toekomst waardig achten. Als mijn bijzondere kweekeling, durf ik in gemoede van hem getuigen dat hij het is.’

Isabella antwoordde niet, en de aartsbisschop scheen ditmaal door zijne welsprekendheid in den steek te worden gelaten; althans hij moest kennelijk naar woorden zoeken, om het gesprek te vervolgen. Dit viel hem zoo

moeilijk, dat hij 't liever voor geëindigd hield. Nu zijn taak volbracht was, had hij zich ook niet langer op te houden of zijn gezelschap te onthouden aan de klooster-broederen, die zoo verrukt waren over de eer van het te mogen ontvangen.

Zooveel gelaatkunde had hij wel om op te merken, dat de koninklijke boodschap der Infante ver van welkom was.

En aan zekere uitdrukking van de zwarte, vonkelende oogen der jeugdige vorstin, en zekeren trek om den vastberaden mond, bespeurde hij zeer goed dat zij minder gedwee gehoorzamen zou, en minder werktuig bijgevolg zou zijn, dan men hem en ook koning Henriquez had diets gemaakt.

Nauwelijks had hij zich na eenige plichtplegingen verwijderd, of geheel haar ziel kwam in opstand.

Zoo zonnig als die bergen en valleien met hun weelderigen plantengroei daar voor haar lagen uitgestrekt, zoo zonnig had zij zich de toekomst voorgespiegeld, en daaruit kracht geput om alle treurigheid van het heden te doorworstelen. Want dat heden... dat allertreurigst heden, kon haar somwijlen overstelpen met een duldelooze smart, wanneer zij eenvoudige landlieden ten arbeid zag tijgen of tegensnellen bij zonsondergang door vrouwen en kroost, dat lachte en schertste, zong aan moeders hand of door moeder werd gedragen en geliefkoosd.

Die armen... en zoo schaars bedeelden!

Smaakten zij niet een voorrecht dat zij, de koningsteltg van een geheele reeks vorsten, hun benijdde?

Geen moederlijke liefkoozing heugde haar. Voor zoover hare herinnering strekte, leefde hare moeder als een sombere wezenlooze, ten spot van haar hoogen rang.

Zij at, zij dronk, zij liet zich kleeden en ontkleeden; zij was noch luimig, noch lastig, ja zelfs altijd zich zelf gelijk; een levend beeld, dat bleef zitten waar het werd gezet en bleef staan waar men het plaatste, steeds rondstarend of strak voor zich uit, met doffen, zielloozen blik.

De beide Bovadilla's bejegenden haar met den grenzenloozen eerbied, eener koningin verschuldigd en haar voorheen ook alleszins betoond.

Geen oude, in haar dienst vergrijsde dienaren zouden de arme zelfs willen verlaten, die zij in betere dagen, in den vollen luister eener koningin, tevens koningsdochter, hadden zien pralen op het Alcazar als rechtmatige gebiedster en gemalin van Juan II. Allen wisten niettemin dat hare krankte een ongeneeslijke was en geen betere dagen ooit zouden wederkeeren.

Alleen Isabella hield zich met de hoop der jeugd vast aan den stroohalm, dat zij haar eenmaal zou herkennen en dat hetzelfde, vaak zoo angstig zuchtend gemoed, als werd het bezwaard door een ontzettenden last, zich verlucht zou gevoelen en de nevel, die over haren geest was gekomen, zou opklaren gelijktijd.

Hoe benijdde zij de dertienjarige Maria van Bourgondië, van wier blijde jeugd men haar nu en dan verhaalde als de kooplieden van den Hanzebond 's lands voortbrengselen waren gaan ruilen tegen die

der Vlaamsche nijverheid, en door neef Karel van Charolois in persoon waren ontvangen, opdat zij hem berichten zouden geven van de arme koningin-weduwe, 's hertogs volle nicht.

Bij die gelegenheden zonden mevrouw Margaretha van Yorck zelve zoowel als Maria haar niet alleen eigenhandig geschreven welgemeende groeten, maar ook menig aandenken, menig stoffelijk bewijs dat men haar treurig lot herdacht, met de innigste deelneming zelfs in den Burcht te Brugge of op het Prinsenhof te Gent.

Koning Henriquez mocht beweren dat nicht Margaretha Vlaamsen lijnwaad en goudlaken haar vereerde, uit hoogmoed op de nijverheid en fraaie weefkunst der Nederlandsche gewesten - zij vroeg naar het waarom noch daarom, maar aanvaardde elk vriendschapsblijk met o! zoo dankbaar gemoed, en stelde elk bewijs van herinnering op prijs; zóo zelfs, dat zij menigmaal vurig wenschte zich te mogen inschepen op een of ander vaartuig, ten einde de verwanten in het Noorden te bezoeken, en persoonlijk te danken voor zooveel hartelijkheid als zij hunnerzijds, ondanks persoonlijke onbekendheid, mocht genieten.

Nooit had zij derwijze gewenscht de Nederlandsche kooplieden te volgen, als nu zij onwillekeurig het oog hield gericht op het binnennemen eener nieuwe lading Avilasche specerijen en vruchten, en met popelend hart uitzag of niet een der handelaars zich naar Avirola zou spoeden, met een pakket of brief der Bourgondiers.

Nooit had zij ook zoo de neteligheid van haar toestand overzien.

Sedert de geneesmeester, don Aquinol, alle hoop had opgegeven op het herstel der koningin-weduwe, had zij berust in het heden, door het oog te onverdeelder te vestigen op de toekomst, die de beide Bovadilla's haar steeds hadden geschetst gelijk eene, waarin zij een taak zou hebben te vervullen, harer waardig, zoodat zij het welzijn zou kunnen bevorderen van duizenden - van heel een volk.

Zij zou de rechterhand, de hulp, de steun worden van een gemaal, dien zij zou vereeren als een hooger wezen, gelijk een toonbeeld van ridderlijken heldenmoed en Christelijke trouw; zij zou des noodig met hem meetrekken ten oorlog, en zich zoo onversaagd betoonen als hij zelf... hij... Ferdinand... Ferdinand!

Hoe zij schrikte, toen die naam haar onwillekeurig ontsnapte en de jonge held van Catalonië onverhoeds voor haar geest verrees, gezeten op zijn Andalusiesch strijdros, schrik voor zijn naam en zwaard verspreidend, hoewel hij eerst zeventien jaren telde.

Meermalen was zij met hem in aanraking geweest; als kinderen hadden zij met elkander gespeeld en elkaar lief gehad.

Zijn roem had haar onuitsprekelijk verheugd en hem op een voetstuk geplaatst, waardig te worden geliefd en aangebeden door allen, die dapperheid en onversaagdheid waardeerden in ouderen, maar - vereerden in een held, wiens bewustzijn pas kon zijn ontwaakt.

Duizende ongeloovigen waren door hem in Christenen herschapen. En daar de bekeering van ongeloovigen destijds het hoogste doel des levens was van den ernstigen mensch, die den doop genoegzaam achtte ter bekoming der eeuwige gelukzaligheid, stond de jeugdige held van Catalonië alom, heinde en ver, zoo hoog aangeschreven als in het hart der Infante, die nooit een ander lief gehad had gelijk hem, den erfgenaam van den met blindheid bedreigden koning van Arragon.

En in plaats van hem te zullen toebehooren, dien zij wist dat ook haar liefhad, zou zij zich moeten geven aan een... wellicht aan een hidalgo, alleen ter wille van een gril des konings!

Zij wendde zich van de zonnige landouwen af en liet het hoofd in de handen zinken. Tranen schemerden tusschen de lange, zwarte wimpers bij het besef harer volslagen machteloosheid tegenover 's konings willekeur en de zekerheid dat zij zou moeten gehoorzamen, omdat er op heel de wereld niet één was, die ter harer bescherming zou kunnen opdagen... tenzij hij...! Doch waar bevond hij zich? Hoe hem te verwittigen van hetgeen haar bedreigde?

Eensklaps vermande zij zich.

'Niet in tranen zal iemand mij ooit zien, wat mij ook weervare, nu of ooit, in den strijd met het lot dat geen Godheid, maar een gewetenloos broeder mij heeft beschoren! Kon ik Eerdinand slechts ter mijner bescherming oproepen, ik ware gerust. Hij zou voor zijn aangezicht het zwaard breken en hem de stukken

voor de voeten werpen om mijnentwil. Want, dat hij mij lief heeft gelijk ik hem, dat weet ik, dat gevoel ik!’

Zij wischte de oogen af, liep eenige malen het vertrek op en neder om meer nog te bedaren, en spoedde zich toen terug naar het terras.

IV.

De sombere figuur der koningin-weduwe lag in een gemakkelijken zetel van bamboes.

Het bleek en wezenloos gelaat der nog geen veertigjarige vrouw, die slechts een paar jaren ouder was dan haar stiefzoon, door wiens schuld, naar men zeide, zij in het hoofd was gekrenkt, droeg nog alle sporen eener schoonheid, waarmede zij den koninklijken weduwnaar had bekoord.

Ook haar omhulde het half wereldsch, half geestelijk kleed der Franceskanessen, niet alleen omdat een vorstelijke tooi haar weinig voegde, maar omdat haar stiefzoon haar niet genoeg toelegde, om overeenkomstig haar rang zich te kleeden en haar huis te onderhouden bovendien.

Wel leverde Averilo goede inkomsten op door de uitgebreidheid van welbebouwden grond, tallooze olijven en amandelboomen, wier vruchten heel de wereld door reeds goeden uitvoer hadden, evenals den wijn van de zoete druif, doch het dienstdoend personeel, aan haar rang en ziekte verbonden, kostte veel.

De Castiliaansche Senora kan het niet stellen buiten een viertal vrouwelijke dienstboden. En zoo had niet alleen zij zelve, maar ook Isabella en dona Bovadilla

elk hare 'criados mayores', die drie mindere kameniers ter harer beschikking heeft.

Don Alonzo, don Francesco, don Aquinol, hadden elk een gelijk aantal dienaren, ja zelfs Ismaël, eertijds nar of gek van de koningin, had de zijnen.

Verder hadden keuken, stal en hof, opper- en mindere bedienden en elke senora en senor, paard of muildier.

Dan nog herbergde Averilo zijn 'maggiordomo' met onderhoorigen. Er was dus heel wat noodig tot aller onderhoud, behalve voor de aalmoezen die dag aan dag gevraagd, moeilijk konden worden geweigerd aan de bedelmonnikken, omdat de kloosters, wier inkomsten aan de ridderschap moesten worden uitgekeerd, zelf van giften moesten bestaan.

Toch zou er nog wel iets te besparen zijn geweest om de koningin schitterend uit te dossen, doch Isabella viel het zoo pijnlijk de arme opgesierd te zien, sedert zij zelfs niet eens gemerkt had, dat hare trouwe 'criados' door een andere was vervangen, omdat zij was overleden, dat zij op haar wensch van lieverlede eenvoudiger gekleed werd.

Naast den zetel waarin zij thans lag, stond een tweede maar veel lageren, als lievelingsplaatsje van Isabella. Niet alleen omdat daar het uitzicht zoo eenig mocht heeten, maar omdat, wanneer zij zoo dicht bij de kranke was gezeten, deze vaak de hand op haar schouder of wel op haar hoofd liet rusten.

Eens had zij den vinger gewond aan den gouden

haarband. Sedert haakte Isabella dien los, alvorens zich neer te zetten.

Twee jeugdige Mooren, als kinderen door koning Juan buitgemaakt, bij vergeefsche poging om Granada weder te bemachtigen, weerden met groote boombladeren de muskieten af, die zich op het gelaat der kranke mochten wagen, of haar hinderlijk konden worden door eentonig gegons.

Nu en dan konden zelfs zulke zachte geluiden haar opwekken en een zichtbaren angst aanjagen, die uit elk harer gelaatstrekken sprak.

Op eenigen afstand zat dona Beatrix, ter zijde van haren broeder, don Francesco.

De Infant had reeds vol ongeduld Isabella's terugkomst verbeid, nadat hij den hoogen bezoeker had zien uitleiden door de pages van den voorhof.

Hij trad haar dus ijlings tegen met de vraag:

'Is zijn Reverendissimo soms slechte tijding komen brengen van de doopeling van het Alcazar?'

'O neen! dat niet,' zuchtte zij. Juist het terras genaderd, liet zij oogenblikkelijk volgen:

'Don Francesco... wie is Pedro Gironi?'

'Pedro Gironi?' herhaalde de aangesprokene even vragend, doch zoo langzaam als Isabella schielijk had gesproken. 'Die naam is mij onbekend.'

'U zelf onbekend? Dus zou ik gedoemd worden weg te kwijnen aan de zijde van een of anderen duisterling! Don Bovadilla! dona Beatrix! helpt mij! raadt me! beschermt mij tegen zulk een onteering!'

‘Onteering? Wat is zijn Reverendissimo u dan komen berichten? Spreek, opdat wij u kunnen raden,’ drong dona Beatrix, terwijl don Francesco zijne herinnering raadpleegde.

‘De koning doet mij weten dat ik Pedro Gironi heb te begroeten als bruidegom. Ik... de dochter van zulk een eenige reeks koningen! Ik... die mede voor een troon ben geboren, ik zou mij moeten verbinden... misschien wel aan een hidalgo!’ kreet zij zóo hartstochtelijk, dat de steeds mijmerende en nooit naar iets luisterende koningin-weduwe opzag, en als overviel haar weder een angst gelijk zoo vaak, met afwijzend gebaar nokte: ‘Neen! neen! o neen!’

‘Dat's een Godspraak!’ juichte Isabella verrast, en zij snelde op de arme moeder toe, knielde bij haar neder en smeekte in angstige afwachting naar wat zou kunnen volgen:

‘Moeder, lieve moeder! Noem mij eenmaal, eenmaal slechts uw kind, uwe dochter, uwe Isabella! En ik zal weten dat ik mij mag en moet verzetten tegen de willekeur van hem, die ook u zoo gruwzaam bejegent.’

Alonzo en de beide de Bovadilla's hielden den adem in, gelijk Isabella zelve, die in stijgende spanning opmerkte hoe zij nog altijd voortstreed met iets, dat zij alleen scheen te zien en dat haar ontzettend verontrustte.

Zij greep hare beide handen, kustte ze, legde haar moeders armen om zich heen, waardoor zij haar dwong haar omstrengeld te houden en smeekte toen andermaal en andermaal, steeds zachter en zachter;

‘Moeder...! Bij de liefde Gods en die zijner Heiligen! noem mij uw kind, uwe dochter, uwe Isabella en ik zal het weten... ik zal het weten...!’

De angstige oogen der waanzinnige straalden allengs kalmer. Rust daalde zichtbaar neder over de zoo gejaagde figuur. Hare handen begonnen de wangen der immer bij haar geknielde te streelen.

Eensklaps duwde zij haar, hoewel omzichtig, ter zijde, zag haar scherp aan, omvatte met beide handen haar hoofd, streek zich zelve langs voorhoofd en oogen... hijgde al dieper en dieper... en scheen toen overmeesterd te worden door een benauwdheid als die des doods, want klam zweet gutste haar van de slapen.

Al weder herhaalde Isabella hare bede, doch zachter, en met nog meer trillende stem.

Toen sloot zij haar eensklaps onstuimig aan het hart en snikte: ‘Mijn kind, mijne Isabella, mijn lieve... lieve... dochter!’

Onder vreugdekreten aller aanwezigen, angstig wegschuilen der bijgeloovige Arabieren, en een enkelen snik van vreugde van Isabella - toen zij eindelijk aan 't hart lag der moeder - gleed zij weder in den zetel, waaruit zij zelf was opgestaan om haar te beter te kunnen zien en vestigde toen een verrasten blik op Alonzo, als herkende zij ook dezen.

De knaap gleed naast Isabella neder en kuste de handen die hem werden toegestoken, buiten staat een enkel woord te uiten.

‘Moeder!’ stamelde hij eindelijk meer dood dan

levend. 'Moeder.... o moeder! Herkent u ook mij!?'

'A.. Ion.. z.. o!' kreet zij.

Don Francesco schoot toe om den knaap te ondersteunen en te voorkomen dat hij zijn moeder te veel zou benauwen, want gelijk haar daareven een blos overtoog, zoo verbleekte zij thans plotseling.

Isabella was opgestaan om haar te ondersteunen, bijgestaan door dona Beatrix, die zich niet weinig geweld moest doen om kalm te blijven, in het bewustzijn te moeten handelen, waar allen te ontroerd waren om te weten wat hun te doen stond bij die plotselinge dubbele verandering.

'Roep den geneesmeester,' gebod zij de beide Arabieren, die nog altijd roerloos toezagen. 'Hij kome oogenblikkelijk!'

Hoe snel de geroepene ook mocht verschijnen, geen wetenschap die hier iets vermocht.

Een enkele stuiptrekking, en de ongelukkige koningin-weduwe van Leon en Castilië was bezweken in de armen der dochter, wier dagelijksche bede was geweest dat zij haar toch éénmaal mocht herkennen.

Die bede was verhoord.

God zelf had als door haar mond gesproken. Moest zij treuren en zich in rouw hullen gelijk andere moederloozen? Moest zij niet veeleer juichen van ganscher harte, nu zij niet meer zou zuchten nooit aan een moederhart te hebben gerust, gelijk de kinderen der armen, die zij er om had benijd?

Opgeklaard was de nevel die haar ziel zoovele jaren krank had doen zijn!

Gelijk een gezonde naar lichaam en geest was zij weggegaan van de aarde.

Neen! zij moest juichen over haar moeders heengaan, want indien zij tot denzelfden toestand ware teruggezonken, 't zou ontzettender zijn geweest dan wanneer zij gebleven ware, gelijk zij was.

Zij moest zich bovendien vermannen voor Alonzo die zoo diep was geschokt, dat de geneesmeester niet gedoogde dat hij het lijk nog zou zien en ernstig moest raden hem elke aandoening te besparen.

De knaap wilde niet gelooven dat zijn moeder gestorven was. Hij zag haar steeds voor zich, sprak haar gedurig toe en betoonde zich ongeduldig en verdrietig, wanneer men hem duidelijk maakte dat hij zich slechts inbeeldde haar te zien, daar zij weder in haar treurigen toestand terug was gezonken. Dat zij overleden was, ontkende hij met ongewone halsstarrigheid, zoodat hij met de grootste voorzichtigheid moest worden bejegend.

Dat zag Isabella zelf het meest in, en zij vergat alle bekommernis omtrent het verwittigd bezoek van den bruidegom, om zich uitsluitend aan den broeder te wijden en hem afleiding te bezorgen.

Don Pedro Gironi was intusschen afgereisd naar Avelo, om bij zijn aankomst te vernemen hoe Averilo onverhoeds in een sterfhuis was gekeerd.

De Infante thans te bezoeken scheen hem zóo ongepast, dat hij zelfs geen moed had zich te doen aandienen.

In de meening overeenkomstig 's konings inzichten te handelen bij zulk een onverhoedsche gebeurtenis, reisde hij liever onverrichter zake terug.

Koning Henriquez kon voor den vorm niet anders dan toestemmen, dat het tijdstip niet gelukkig was om zijne opwachting te maken bij de Infante, doch ried hem, onmiddellijk na de teraardebestelling der koninginweduwe andermaal de reis te ondernemen en zich door ziekte noch dood te laten ontmoedigen. Dat hij nimmer een ander tot schoonbroeder zou erkennen, verzekerde hij bij herhaling.

Geen wonder... Hij behoorde tot de soort menschen, die zich als bij intuïtie bewust worden kwalijk te handelen en toch volharden in een sedert dien stond in eigen oog misdadig overleg, alléén uit onvermogen om zich naar de wenschen van anderen te schikken.

Tegenstand prikkelde ook hem tot volharden. 't Was daarbij geen kleinigheid eene Isabella van alle erfrecht uit te sluiten, omdat de koningin dit uitsluitend aan hare dochter wilde verzekerd zien.

Alonzo werd door beiden weinig medegerekend wegens de algemeen gedeelde vrees, dat hij niet vrij was van de kwaal der moeder, die zich bij zijne geboorte had geopenbaard. Alle geruchten dienaangaande uit Averilo wist men op het Alcazar steeds te doen veld winnen en te bevestigen, zoodat de knaap voor den aartsbisschop van Sevilla nagenoeg niet bestond.

Te laat herinnerde deze zich zijner, toen hij den koning onbewimpeld den indruk had geschetst, die de

houding der Infante, bij het overbrengen der boodschap, op hem had gemaakt. Die indruk legde echter bij Henriquez niet het minste gewicht in de schaal.

Bijgevolg gelastte hij den jongen hidalgo, wien zoo ongewone eer was beschoren, andermaal te vertrekken zoodra het stoffelijk hulsel zijner stiefmoeder in de groeve der Castiliaansche Heerschers te Toledo was bijgezet, zoo stil als dit slechts te doen ware tegenover een volk, dat haar met bijgeloovige vrees vereerde.

Terzelfder tijd zond hij aan zijn zuster een eigenhandig schrijven, omtrent het bezoek van den voor haar gekozen bruidegom.

De tweede kennisgeving nam Isabella onwillekeurig heel wat bedaarder op dan de eerste, in het onvoorwaardelijk geloof dat in het drievoudig 'Neen!' harer moeder, God zelf had gesproken. Doch naar gelang de dag naderde, keerde hare onrust terug, want bij latere overweging begreep zij zeer goed dat de dappere Ferdinand van Arragon al even weinig voor haar kon doen als don Francesco de Bovadilla. Ja, dat vermoedelijk deze haar veel grooter dienst zou kunnen bewijzen dan de jeugdige oorlogsheld, ondanks zijn innigsten wensch om háar te helpen, die ook hij zijne uitverkorene noemde, zoodat haar naam zijn strijdkreet was.

Toen het vaartuig van verre opdoemde, dat den jonkman vermoedelijk zou overvaren, ontstelde zij zelfs derwijze, als had plotseling de gewaande stem Gods alle waarde voor haar verloren.

Wel was zij zeer stellig besloten hem overeenkom-

stig verschil in rang te bejegenen, maar overtuigd dat hij toch zeker zich op eene of andere wijs de hooge onderscheiding, die men hem betoonde, moest hebben waardig gemaakt, griefde het haar een onschuldige te moeten doen lijden voor de vermetelheid van anderen.

Van verre vermoedde zij niet, dat het geheele huwelijks-ontwerp met het erfrecht in verband stond. Want al wist zij ook dat het volk de zoo spade geboren erfgenaam haatte, de eigenlijke oorzaak was haar niet bekend.

‘Blijf voor alles kalm, prinses!’ vermaande dona Beatrix, toen zij hare gejaagdheid bespeurde bij de aankomst van het vaartuig, ‘ik heb reeds een middel gevonden om het geheele bezoek te voorkomen, ja dien hidalgo te noodzaken andermaal onverrichter zake terug te reizen. En mocht hij het tóch wagen tot u door te dringen - een hidalgo is tot alles in staat, wanneer hij zich gunsteling weet des konings - welnu, dan... zie!...’

En tot Isabella's ontsteltenis liet dona Beatrix denzelfden dolk in het zonlicht flikkeren, dien zij haar voor weinig tijds had laten bewonderen, als proeve van Moorsche drijfkunst.

De massief gouden dolk was door haren vader aan een Moorschen koning ontruikt.

‘Ziedaar hetgeen de Bovadilla's hebben bestemd voor wien u durft naderen zonder hunne volle toestemming,’ verzekerde zij.

In gewonen toestand zou Isabella ontzet zijn terug-

gedeinsd, en bij al wat haar lief was hebben bezworen geen bloed te plengen om harentwil.

In de spanning van het oogenblik kon zij de trouwe opvoedster slechts omarmen en zich gelukkig prijzen in haar en don Francesco beschermers te bezitten, die zelfs zich met bloed zouden bevleken om een koningsdochter voor den smaad van zulk een huwelijk te behoeden.

‘En nu ons plan, om hem volkomen te verschalken,’ hernam zij. ‘Begeef u ter ruste. Ik zal om Aquinol zenden en wetend waarom het ons te doen is, zal hij u voorschrijven het bed te houden.’

‘Blindelings wil ik u zelfs gehoorzamen, onschatbare Bovadilla... die mij steeds tot moeder waart...! Zoo lang ik u en don Francesco bezit, mag noch kan ik mij verlaten gevoelen.’

‘Vertrouw dan ook onverdeeld op ons beleid, lieve. Mijn broeder zal zich naar Toledo begeven om den aartsbisschop mede te deelen wat u bedreigt. Geloof vrij dat de misnoegden raad zullen schaffen, nu men het gewaagd heeft dat kind openlijk tot erfgenaam te doen verklaren van den alouden troon uwer vaderen. Dit meet de maat der ongerechtigheden vol.’

‘Ik geloof u, o! zoo gaarne... maar... hoe spade ook geboren, is en blijft Juano toch zijne dochter, dus de wettige erfgenaam,’ merkte zij op.

Dona Beatrix antwoordde niet dadelijk. Zij aarzelde om de koningin te schandvleken en verzekerde daarom liever:

‘Indien de koning mocht worden onttroond, dat zeker staat te gebeuren, zal men nooit dat kind, maar don Alonzo op den troon plaatsen. Doch laat mij u thans naar het slaapvertrek geleiden, opdat ge u dadelijk te bed kunt begeven en wij berichten omtrent uwe krankte kunnen verspreiden.’

Weinig tijds later had Isabella zich ter rust gelegd en vroegen alle dienaren belangstellend en niet zonder bezorgdheid naar haar toestand.

Inmiddels traden broeder en zuster nader met elkander in overleg, om welhaast te besluiten dat don Francesco niet zelf naar Toledo zou gaan, maar een vertrouwd dienaar naar den aartsbisschop zou zenden, ten einde allen argwaan bij de tegenpartij te voorkomen en tevens te verhoeden, dat hij door sluipmoordenaars zou worden getroffen.

V.

De geneesmeester Aquiol, reeds jaren her verbonden als lijfarts van de waanzinnige, was een der schranderste geleerden van zijnen tijd, wiens groote kunde door de hoven van Frankrijk en Vlaanderen aan het Castiliaansche, bij voorkomende krankte van een der vorstelijke personen, herhaaldelijk was benijd.

Terwijl aan beide eersten slechts barbiers of aderlaters kranken bijstonden, was de geneeskunde onder de Arabieren reeds derwijze verheven tot wetenschap, die geregeld werd beoefend, dat de Universiteit te Parijs Arabische hoogleeraren tot zich had geroepen. Sedert onheugelijke eeuwen had men in het Oosten alle bijzondere ziektegevallen en hun verloop te boek gesteld, ten behoeve van alle geneeskundigen, en hierdoor reeds den grond gelegd tot de medische wetenschap, toen nog geen Noordelijk volk er van droomde.

Aquiol bewoonde niet de koninklijke villa zelf, maar een gebouw in de onmiddellijke nabijheid, met zijne vier vrouwen, die hij na zijne bekeering tot Christen ten zijnent mocht houden, mits dat er drie terugkeerden tot den eenvoudigen stand van dienstboden en alle vier zich lieten doopen; want met geweld werd de Christelijke godsdienst allen overwonnelingen opge-

drongen. Krijgsgevangen gemaakt en door Juan II van den Moorschen koning later gekocht bij het uitwisselen van gevangenen, leefde Aquiról uitsluitend voor zijne wetenschap, die, volgens zijne meening, in te onmiddellijk verband stond met de astrologische, dan dat hij zich ook niet aan deze zou wijden.

Mahomed of Christus waren hem beiden profeten van den Onzienlijken, den Hoogsten, den eenigen Allah, die het sterrenheir had geregeld en naar Zijn welbehagen ziekte en dood onder de menschen verspreidde, volgens den eenmaal aan een iegelijk gestelden levensduur op aarde.

Aan een tweede bestaan geloofde hij onwrikbaar, maar tevens dat de afgestorvene in verbinding bleef met wie hij achter liet en had liefgehad.

Liever dan zich gefolterd of tot een ellendig slavenleven veroordeeld te zien, om den wille van Mahomed, leefde hij gelukkig en vrij, als volgeling van Christus, Abba of Allah, de naam was hem om het even. Eenerlei was het Opperwezen ten allen tijde en onder alle profeten. Het merkwaardig ziektegeval van de gemalin des konings, die hem gevankelijk had weggevoerd, boezemde hem bovendien zooveel belangstelling in, dat hij er uit liefde tot de wetenschap zijne wegvoering om zegende, en zelf den koning voorstelde hem af te koopen van eigen vorst, opdat hij de zielskranke zou mogen verplegen.

Zoo was hij van rondreizend Arabisch wonderdoener een deftig, koninklijk, Christelijk geneesmeester geworden,

die het beklagenswaardig voorwerp zijner belangstelling wel niet het licht der rede vermocht weêr te geven, doch wien het alleszins gelukte den Infant Alonzo te behoeden voor de kwaal, die hem scheen aangeboren; en wel door zulk een eenvoudig middel dat de Bovadilla's, en ook Isabella, hem van lieverlede begonnen te vereeren als een hooger begaafd wezen, een uitverkorene des hemels, die over tot heden toe onbekende krachten scheen te beschikken. Zoodra de knaap, in zijn geheele manier van zijn, aan zijn moeder herinnerde, wist hij hem door eenvoudige handoplegging of gebaren, als dreef hij den nevel weg die over hem dreigde te komen, weder tot gewonen toestand terug te brengen, onder het prevelen van gebeden aan Allah en Diens beide profeten.

De knaap had er kennelijk geen bewustzijn van.

Meestal viel hij in een weldadigen slaap. Toch gevoelde hij den heilzamen invloed, die er op hem werd uitgeoefend, want niemand hing hij zoo met hart en ziel aan als juist Aquinol. Zelfs zijne zuster, die hij zoo hoog vereerde, scheen hij niet meer genegen dan den Moor, wiens gezelschap hem nu en dan zelfs onmisbaar scheen te zijn.

Liet hij zich van tijd tot tijd wachten, dan wist men altijd waar hem te vinden.

Aquinol verheugde zich innig in de liefde van den knaap, die hij had zien geboren worden en zelf lief had als een eigen zoon.

Ofschoon hij bij het overlijden der waanzinnige vrij-

heid had zijns weegs te gaan, kon hij toch niet besluiten zich van hare kinderen te scheiden, en zoo verzocht hij dringend aan het huis der Infante verbonden te mogen blijven, waar zij dit zou inrichten, en volgaarne had deze het aanbod aangenomen.

Dat hij op zekeren morgen bij haar werd geroepen, kon hem, zoo kort na het heengaan der moeder, niet verwonderen.

De herkenning, onmiddellijk gevolgd door een plotselingen dood, moest de teedere jonkvrouw wel zeer hebben aangegrepen.

Hij spoedde zich dus dadelijk tot haar. En toch begreep de gewaande zieke niet hoe hij zoo lang toefde.

Eindelijk hoorde zij de schreden naderen van een der kamervrouwen, die hem zeker kwam aandienen, en wel zoo omzichtig als vreesde zij een sluimerende te wekken.

‘Ik verwacht hem,’ voegde zij de aarzelend naderende toe.

‘Don Aquinol... verzoekt... dat de prinses... tot hem kome...!’ stotterde de reeds bedaagde vrouw.

‘Tot hem? Ik... komen... tot hem...? En dat waartoe en waar?’ vroeg zij verbaasd.

‘In het vertrek van den Infant.’

‘Is hij dan ziek...? Is hem iets overkomen?’

Meteen heeft zij het rustbed reeds verlaten.

IJlings hangt de kamervrouw haar een mantel om en op naakte voeten snelt zij in stijgenden angst naar den anderen vleugel van het gebouw, van waar bang gekreun haar reeds tegenklinkt.

'Isabella... o Isabella...!' snikte de knaap, en zich losmakend uit de armen van den Moor, dien hij zoo lief heeft, valt hij in de haren onder zulke stuiptrekkingen, dat zij zich slechts kon staande houden toen Aquinol haar zocht te ondersteunen, terwijl hij bij herhaling beveelt melk te geven.

Als ijlings het gevraagde wordt gebracht, laat hij hem drinken, den eenen beker voor, den anderen na, terwijl hij Isabella aanspoort wat ter zijde te gaan, opdat hij den eensklaps zeer koud wordenden knaap zou kunnen verwarmen met eigen adem.

Hij legt hem op zijn rustbed, maakt zijne kleederen los, beademt den hartkuil, doet alles wat zijne bijzondere wetenschap hem voorschrijft of ingeeft te doen, doch 't gekerm en gekreun mocht verminderen, de hoop verflauwde meer en meer dat het teedere gestel tegen den onverhoedschen schok, dien het had te ondergaan, bestand zou blijven.

Isabella was bij de sponde neergegleden in zulk een vertwijfelenden angst, dat er haast geen onderscheid viel op te merken tusschen de verwrongen trekken van den lijder en de haren. Dezelfde geheimzinnige hand, die zoo plotseling den levensdraad der arme moeder afsneed, meende zij te zien opgeheven om den eenigen, die haar overbleef, even onverhoeds weg te nemen.

Nog eenmaal tastte hij naar hare handen, trachtte ze aan zijn mond te brengen... doch de kracht ontbrak er hem reeds toe.

Een enkele pijnlijke kreet en de dood, zoo geheim-

vol en verraderlijk naderbij geslopen, had andermaal op Averilo zijn taak volbracht. Een niet minder smartelijk gekreun klonk ter zijde van de sponde.

‘Jammer niet, prinses, jammer niet!’ smeekte Aquiol, en tranen biggelden hem over den baard. ‘Andermaal schoot mijn kennis te kort. Andermaal blijkt de nietigheid van het menschenlijke weten tegenover de macht van den Onzienlijke.’

Toen hief hij haar op en geleidde haar naar het venster.

‘Laat mij u zeggen... dat... een zonderlinge droom mij reeds den geheelen morgen heeft verontrust en mij als op vleugelen herwaarts deed snellen, toen prinses Isabella mij liet ontbieden... Ik zag de arme zielskranke en hoorde haar rusteloos smeecken tot den Onzienlijke: Eén van beiden, één van beiden!... De Onzienlijke, die te Zijner tijd elk menschenlijk smeecken verhoort... heeft zeker deernis gevoeld met die beklagenswaardige koningin op aarde. In Zijn hemel gunt hij haar het geluk, dat zij hier heeft moeten derven. Schrei niet, prinses. Wees edelmoedig...! Moeder en zoon zijn thans vereenigd en beiden zullen van nu aan u zegenend en beschermend omzweven.’

Toen trad hij naar het doodsbed terug, viel er bij op de knieën, sloot de nog half geopende oogen, die dienzelfden morgen nog hadden geschitterd van geestdrift bij het luisteren naar de geschiedenis des lands, nam uit zijn kaftan een kralensnoer en verzonk

in den gebede voor de rust der gescheiden ziel, terwijl telkens een kraal door zijn vingers gleed.

Don Francesco en dona Beatrix, die zich reeds in het vertrek bevonden voordat Isabella er was binnengesnel, stonden als roerloos van ontzetting en smart bij zulk een onverhoedschen slag.

Terwijl de laatste zich eindelijk trachtte te beheerschen om Isabella toe te spreken en zich aan haar te wijden, nokte don Francesco eindelijk:

‘Don Aquiol, is er van misdaad soms sprake? Zoo ja, dan zal zijn ontijdige dood zeven maal zeventig maal worden gewroken.’

‘In name Gods en Zijne profeten, don Francesco... wat geschied is, is geschied. De wrake zij en blijve Hem.’

‘Hém...?! het zij...! Doch, zoo de Almachtige een werktuig behoeft, dat Hij over mij beschikke, er mij toe kieze! Dat zal mijn morgen- en avondbede zijn van af heden, don Aquiol.’

‘Spaar de arme prinses... Laat zij ons vermoeden niet vernemen...! Het zou haar smart te grievender doen zijn. Beheerschen wij ons om harentwil, don Francesco, en zeggen wij ten aanhooren van haar liever ootmoedig te berusten in hetgeen de Godheid noodig heeft geoordeeld. Misschien zou hem het lot der moeder hebben bedreigd, dat ik door de goedheid Gods tot heden heb kunnen afweren. Spiegel dit der Infante steeds voor en ik zal desgelijks spreken!’

‘Zoo zij het dan!’ antwoordde de diep bedroefde opvoeder, terwijl dona Beatrix Isabella zocht te bewegen het sterfvertrek te verlaten.

Doch Isabella hoorde haar thans niet zoo gewillig aan, als zij dit steeds gewoon was.

Zij moest het lijk zien en blijven zien, om aan de werkelijkheid te kunnen gelooven.

Dat Alonzo vergiftigd was, had Aquinol dadelijk ontdekt. Hoe... waardoor.... door wien...? Dit was een raadsel, dat met den jongsten zoon van Juan II ten grave daalde en door den loop der eeuwen heen begraven zou blijven.

De weinige dienaren van Averilo waren verheven boven elke verdenking.

Somwijlen vermaakte de knaap in den vroegen morgen zich in den uitgestrekten hof met de flamingo's, die er in groot aantal hun domein hadden, en ook door Isabella zeer waren geliefd.

Volstrekt veilig als het geheele lustoord was, liet men er hem vrij ronddwalen en zich vermaken met allerlei speeltuig. Had hij wellicht wilde vruchten gegeten? Was er toeval of verraad in 't spel? Hij zelf had het alleen kunnen zeggen.

Aquinol meende de waarheid, hoe die ook verhelend voor de prinses, den koning niet te mogen verzwijgen.

Hij stelde dus dadelijk een volledig verslag zijner bevinding op, met het voorstel een streng onderzoek te doen plaats hebben.

Doch koning Henriquez oordeelde dat dit toch tot niets zou leiden en het daarom wenschelijk was, het volk niet te verontrusten. Dit toch zou aan allerlei noodlottigs gelooven, zoolang de moordenaar niet was

ontdekt. Daarbij, gedurende den zomer waren hevige ziektegevallen met doodelijken afloop niet vreemd bij het uitdrogen van kreeken, die slechte dampen uitwasemden, ten gevolge van het sterven der visschen. Wellicht had de Infant er zich te lang bij opgehouden, daar hij zich toch ook met de vischvangst vermaakte en den vorigen dag zelfs nog onder behoorlijk toezicht met de fuik was uitgegaan. Dat zijn begeleiders geen giftstof hadden ingeademd was nog geen bewijs, dat de knaap dit ook niet had gedaan.

Zoo luidde de opmerking van den geneesmeester op het Alcazar en don Aquinol moest zwichten voor de uitspraak van dien hooger en in rang.

Hij deed het evenwel gaarne, én omdat zijn lieveling er toch niet door uit den doode was op te wekken, én omdat een onderzoek de zeer geschokte Infante doodelijk zou kunnen ontstellen, daar zij niet anders meenen kon dan dat de geliefde broeder den natuurlijken dood was gestorven.

Plotselinge ziektegevallen met doodelijken afloop waren na het woeden van den Solano werkelijk lang niet buitengewoon. Beter was het haar in den waan te laten dat hij ditmaal op Averilo een offer had geeischt, dan haar aan duizenderlei vermoedens prijs te geven.

Ter andere zijde van Avelo werd een tegenovergesteld drama lang voorbereid, doch nochtans even onverhoeds uitgevoerd, dat om het zonderling samentreffen met dat op Averilo te dieper indruk moest achterlaten.

De koning had meer en meer vergeten dat Rijks-

grooten, of hoogste adel, hem volstrekt niet boven zich verheven achtten, maar hem beschouwden en ten eeuwigden dage zouden blijven beschouwen als een hunner.

- Daarom hadden zij zich altijd het recht voorbehouden hem gedekt te naderen, en elke onderscheiding aan den kroondrager geweigerd, die de kleinere adel en de burgerij dezen verschuldigd waren. - Dit bleek niet alleen uit de eigendunkelijke verheffing van een don Bertrand nu tot deze dan tot gene waardigheid, maar meer nog uit de eigendunkelijke uitroeping van de kleine prinses tot troonopvolgster.

Eindelijk vermat hij zich aan de edelen een scherp woord toe te voegen over het verzuimen van de door hem ingestelde etiquette, waarbij hij eischte, dat allen het hoofd zouden ontblooten bij zijn binnentreden en, bij ontmoetingen in het openbaar, de knie voor hem buigen.

Deze eischen moesten de maat vol meten en zoo besloten zij eenparig hunnerzijds van een aloud recht gebruik te maken om een koning, die hen zocht te vernederen en aloude voorrechten schond, 'in effigie' te onttronen.

De gemeenteraad van Avelo werd gevolmachtigd door alle steden, die zich bij den bond hadden aangesloten, uit aller naam recht te plegen, terwijl de geestelijkheid den aartsbisschop van Toledo afvaardigde en de adel, de Grandes, del Plancanio, del Benevento en Lopez de Stuniga.

Buiten de poorten der stad Avelo. werd een schavot opgeslagen en daarop een pop geplaatst, met den ko-

ningsmantel omhangen, de kroon op het hoofd en den scepter in de hand.

Ter bestemder tijd aangekomen, werden de edelen en twee geestelijken, die don Corillo altijd vergezelden, opgewacht door de hoofden der gemeente, om gezamenlijk naar het schavot te gaan en er gerichte te houden, ten aanschouwe van alle inwoners der veste als getuigen van het zeldzaam feit.

Na er zich voor te hebben geplaatst overeenkomstig ieders rang en waardigheid, begon don Corillo:

‘Ik beschuldig den koning, door Gods genade wel is waar ten troon zijner vaderen geroepen maar niettemin door die der geestelijkheid en den adel, zijne hooge waardigheid te schandvlekken en geestelijkheid en adel beiden te trotseeren, meer dan ooit eenig koning zich dit heeft vermeten. Ten eerste door de eigendunkelijke verheffing van een hoveling, wiens geslacht volstrekt in het duister schuilt, en hem tot Grootmeester aangesteld te hebben eener geestelijke orde, in het leven geroepen ter uitbreiding van het Christendom.’

‘En ik,’ vervolgde del Plancanio, ‘beschuldig den koning namens geheel den adel, dat hij de rechten van de weezen uit het tweede huwelijk zijns vaders zoekt te verkorten op onedele wijs, en aan de ongeloovigen gelegenheid geeft zich al vaster te nestelen in een Staat, die van oudsher aan de Christenen toebehoorde.’

‘En ik,’ zoo sprak nu del Benevento, ‘beschuldig den koning dat hij den hoogsten adel des lands bejegt gelijk zijne minderen, en het zelfs heeft gewaagd

gelijk met den hoogsten der hoogsten te stellen: een laaggeborene, wien hij niet alleen alle rechten en voorrechten der Rijksgrooten schonk, maar wiens dochter hij heeft doen uitroepen als erfgenaam van den eerwaarden troon zijner vaderen.'

'En nu mijne Heeren,' hernam de aartsbisschop, 'vertegenwoordigers aller stedelijke overheden van Leon en Castilië beide, hebben wij het recht te doen, hetgeen wij staan te plegen?'

'Ja... zeer stellig, ja...!' klonk het ernstig en krachtig van de rei af, mond voor mond.

Daarop ging Toledo rechtstreeks naar de pop en ontnam haar de kroon met de woorden: 'Dan verklaar ik in naam van God en Diens Heiligen don Henriquez, den vierde van dien naam als koning van Leon en Castilië, onwaardig langer de kroon te dragen.'

'En ik,' hernam del Plancanio den schepter grijpend, 'verklaar hetzelfde, namens alle Rijksgrooten.'

'En wij, bewindvoerders, vertegenwoordigers aller steden,' besloot het hoofd van Avelo, 'verklaren hetzelfde, namens geheel het volk.'

Met een enkelen slag lag het beeld op den grond.

Het volk zag toe, stom van verbazing. Toen het beeld omver tuimelde, barstte het in blij gejuich uit, dat heinde en ver moest weerklinken en de doffe, sombere woorden van den aartsbisschop overstemde.

'Henriquez de vierde is niet meer!'

Maar nauwelijks hadden allen ze herhaald of een: 'Leve koning Alonzo!' verving den klaagtoon. Het

volk omhelsde elkander van vreugde en edelen en geestelijken drukten elkander geroerd de handen. Een schoone dageraad stond thans aan te breken...

Op hetzelfde oogenblik streed de arme Alonzo den doodsstrijd.

Niet één, die vermoeden kon hoeveel jammer er op Averilo werd verduurd, hoe de oogen van wie hem zoo lief hadden als gekluisterd waren aan die verwrongen, dierbare gelaatstrekken van den veertienjarige, al keerden allen ernstig gestemd naar de stad terug om de gevolgen, waartoe de onttroning aanleiding kon geven. Niet een, die zich durfde vleien dat Henriquez zwijgend, zonder eenig protest hoegenaamd zou ruimen, of dat zijn partij niet zou betwisten, wat door Toledo was verricht.

Sevilla zou immers zijn geheele strijdmacht onder de wapenen kunnen roepen.

Het eerste wat nu gedaan moest worden was ten spoedigste Alonzo te doen kronen en het volk om zijn troon te scharen.

Men gunde zich nauwelijks den tijd den maaltijd te gebruiken, dien Avelo had doen aanrichten voor de hooge gasten.

Juist aangezeten, kwam een renbode de treurmare van den ontijdigen dood van den Infant berichten, en de geestdrift verkeeren in de diepste moedeloosheid, bij de vraag... in hoever God zelf bestraffend optrad om de onttroning krachteloos te doen zijn.

De aartsbisschop mocht zelf die vraag niet uiten, zij rees toch terwijl del Plancanio heftig uitriep, dat de onwaardige broeder niet voor een misdaad zou zijn teruggedeinsd indien hij had kunnen vermoeden wat er gaande was. En wie kon waarborgen dat het plan niet was verraden?!

Wat de aartsbisschop aan zijne omgeving verzwegen, besprak het volk echter openlijk, om te eindigen met hunne hoofden bijeen te roepen en deze te vermanen niets onbeproefd te laten ter herinrichting van de door Henriquez opgeheven rechtbank, die zelfs koningen voor haar vierschaar mocht dagen, opdat deze zou onderzoeken in hoever don Henriquez aandeel had aan den ontijdigen dood van den Infant, neen, van koning Alonzo door den wil van adel, geestelijkheid en volk. Nog verbijsterd van schrik moesten de edelen en de aartsbisschop, de afgevaardigden des volks te woord staan en beloven niets onbeproefd te laten, om de oorzaak van het onverhoeds afsterven te weten te komen en dienovereenkomstig verder te handelen.

Anderen fluisterden dat de vinger Gods had willen voorkomen een wel lichtzinnigen, doch toch altijd verstandigen koning te doen vervangen door een die gelijk zijn moeder dreigde beroofd te worden van de rede.

De mindere geestelijkheid haastte zich het volk te doen gelooven aan de tusschenkomst der Godheid. Don Henriquez was toch een gezalfde, bijgevolg eene onschendbare persoonlijkheid.

De aartsbisschop begaf zich middelerwijl naar Averilo.

In plaats van in blijde ontroering don Alonzo te begroeten als koning en met hem een nieuwen dageraad van Leon en Castilië, boog hij de knie bij den jongen doode en drukte den vredekus op het marmeren voorhoofd, dien hij hem als eerste van Castilië namens heel het volk zou hebben gegeven, in diezelfde ure.

‘Wanhoop niet,’ sprak hij tot de diep bedroefde zuster. ‘Hoe zwaar uw lot moge wezen, het zal, het moet verbeteren. Thans is de Infante Isabella de eenige hoop van Castilië.’

‘Ik had hem zoo lief,’ snikte zij, ‘den eenigen, die mij was overgebleven en wiens innige genegenheid mij altijd zoo goed heeft gedaan.’

‘Castilië zal u liefhebben en vereeren met zijne liefde. Geef Castilië dan ook uwerzijds, wat ge het zoudt hebben geschonken, opdat het door u herleve: uw geheele hart!’ antwoordde hij.

Dona Beatrix kon den waardigen vriend niet zien vertrekken zonder hem in te lichten van 's konings vermetelheid omtrent den bruidegom, met de opmerking dat reeds een bode naar Toledo was afgereisd om hem te waarschuwen voor het dreigend gevaar.

‘Dat zij toch goedsmoeds blijve, dona Beatrix,’ antwoordde hij. ‘Wat geschied is, is niet te herroepen. Weiger den bezoeker te ontvangen en vertrouw verder op onzen bond. Van nu aan is don Henriquez slechts een werktuig in de handen van den Cortes, dien hij reeds al te lang heeft getrotseerd.’

Don Corillo bleef in Avelo om persoonlijk het lijk van koning Alonzo te begeleiden naar de vorstengroef in Toledo, waar het onder den rouw van allen, die het wel meenden met het vaderland, werd bijgezet tusschen de sarcophagen der beide ouders.

De rouw op het Alcazar bepaalde zich... bij innig leedwezen, dat ook niet Isabella het offer was geworden van den Solanowind. Het recht der kleine Juano zou niet langer worden betwist.

VI.

Het was noch inbeelding van de Rijksgrooten noch tegenzin in den persoon des konings, dat elk zijner handelingen verkeerd werd opgevat of ergernis gaf, maar werkelijkheid dat hij dag aan dag de gedragslijn overschreed, die aan de Castiliaansche koningen, zoomede die van Arragon en van allen, die eertijds de geannexeerde staten beheerd hadden, eenmaal was gesteld.

Want de koningsmacht was in het heroverd Espana een geheel andere als in de overige landen.

Daar er aanvankelijk zoovele koningen waren als er steden aan de Mooren ontruikt werden, en ieder krijgsvanachtige broeders kon opwekken om ter verovering van een veste of sterkte uit te gaan, werd aan dien oproep gehoor gegeven onder voorwaarde, dat zij, die mede de overwinning behaalden, niet de minderen konden worden van den aanvoerder, al bleef hij feitelijk hoofd. Bij het aannemen van den koningstitel en het vullen van de schatkist moest voorop staan, dat de hovelingen volstrekt gelijken bleven van den koning.

En zoo behielden de later genaamde Rijksgrooten zekere rechten, als waren zij allen prins van den bloede, en ontstond de bekende hoovaardij en ongenaakbaarheid der Grandes van Spanje, stijgend in waardigheid,

naar gelang de Vorst steeg in aanzien bij heel Europa.

Henriquez nu voerde allerlei etiquette in. Hij bejegende den adel als eerste dienaren der kroon, in plaats van steunpilaren des troons, zonder welke die troon zich niet kon staande houden; verhief laaggeborenen tot hooge waardigheden, die alleen de Rijksgrooten toekwamen, en bereidde daardoor zijn eigen val voor.

Sedert onheuglijke tijden, toen de overige vorsten slechts absolute macht uitoefenden en het volk hen in slaafschen ootmoed diende, waren de gemeenten van Castilië reeds veel vermogend, en zonden zij hun afgevaardigden naar de vergaderingen van den Cortes, gelijk de gekozenen, ter mederegeering, werden benoemd uit adel en geestelijkheid.

De vrijheid der gemeenten was er dus voor lang gevestigd en hun gezag zoo volkomen gelijk aan dat der hoofdsche standen, dat de onttroning wettig was, nu zij ten overstaan van de stad Averilo plaats had gehad, daartoe door alle steden gevolmachtigd.

Gelijk het Isabella was als werd zij van hoogerhand, hoezeer ook geslagen, toch beschermd tegen een toenadering van den opgedrongen gemaal, geleek Henriquez het samenvallen van den dood van zijn halfbroeder en zijn eigen onttroning in beeld, mede een hogere bestiering, die hem te driester deed optreden tegenover degenen, die hem aldus hadden onteerd.

Dit bleek uit zijn. besluit om Pedro Gironi tot Grootmeester te benoemen van de juist door overlijden

opengevallen waardigheid eener tweede orde, waaraan een zeer ruime jaarwedde was verbonden, uit de opbrengst van eenige kloosters, in vroegere eeuwen door de monniken verpand aan den dapperen aanvoerder, die de Muzelmannen uit hunne buurschap verdreef.

Met die verheffing van een onbekend man gaf hij de geheele geestelijkheid een slag in 't aangezicht, niet alleen daar deze recht had de keus te doen uit een voordracht van de ridders der orde, maar omdat Pedro Gironi niet eens tot de ridderschap behoorde.

Bij zijn eigen partij begon men aan waanzin te gelooven, doch die meening werd door niets bevestigd. Integendeel, de koning wist zóo duidelijk te maken dat het toch niet ging, der Infante een gemaal toe te zenden zonder eenige waardigheid hoegenaamd, dat men eindigde hem gelijk te geven en aan te dringen op een spoedige voltrekking van het ontworpen huwelijk.

Alzoo moest Pedro Gironi, die bij het tweede onverhoedsche sterfgeval evenmin Averilo durfde naderen als bij het eerste, ten derden male de reis ondernemen en werd zijn bezoek ten derden male aangekondigd aan de nog troosteloze Isabella.

Het derde bericht, dat zijn afreis verwittigde, werd niet alleen door Isabella en de beide Bovadilla's met innigen weerzin ontvangen, maar nog door een vierde, die zelden van zich liet spreken en nog zeldzamer medesprak, sedert hij zijn ambt bij wijlen de koningin-weduwe had moeten prijs geven wegens haar zielstoestand.

Aanvankelijk was hij ontroostbaar geweest; sedert die

zielstoestand zich openbaarde, hoorde men hem gedurig klagen:

‘Zij werd zoo als ik levenslang moet wezen! Nu zal ik worden zoo als zij levenslang had moeten zijn! arme - arme Ismael!’ En dan sloeg hij zich op de borst, hurkte neder, strooide stof op zijn kruin en scheurde zich de kleederen.

Ook Ismael was een Arabier.

Uiterlijk de tegenstelling van Aquinol - want de geleerde was een kloek, schoon gebouwd man en Ismael een ineengedrongen kleine figuur - evenaarden beiden elkander nochtans in schranderheid; hoewel de eerste dag aan dag, de laatste nooit gelegenheid had bewijzen van zijn helder hoofd te leveren, tenzij door toevallige omstandigheden, die dan door hem werden gezegend.

Ook hij was buitgemaakt bij de mislukte poging om Granada, als den sleutel tot de overige steden, te bemachtigen, op eerst vijfjarigen leeftijd. Desniettemin staande was hij zulk een aardige snaak, dat Juano hem bij gelegenheid van zijn tweede huwelijk ten geschenke gaf aan zijne gemalin, opdat hij haar afleiding zou geven, zoo telkens hij haar om den oorlog verlaten moest.

Geheel Granada wist dat Ismael welgemaakt was geboren, dat een val hem geteekend had tot een verworpeling van Allah en zijn grooten Profeet, en men sedert vreesde dat hij onheil bracht over het dak hetwelk hem gastvrij opnam.

In hoever zijne ouders nog leefden wist men niet. Vermoedelijk waren zij krijgsgevangen gemaakt door

andere Christenen, en zoo was de misvormde knaap allen te veel, werd zijne gevankelijke wegvoering met vreugde vernomen en koning Boadil gesmeekt hem nimmer uit te wisselen. Ismael wist zeer goed dat hij een verstooteling was onder de menschen.

Dat hij het daarom ook van de Godheid zou zijn ter wille van een ongeluk, dat hem buiten zijn toedoen was overkomen, weigerde hij, hoe jong hij ook nog was, volstrekt te gelooven.

Hij waagde het zelfs, wie dat durfde beweren en hem daarom schold en bespotte, niet weinig te hekelen, met oogenschijnlijk schertsend en vroolijk daarheen geworpen woorden, doch die wien ze golden zóo onthutsten, dat hij niet ten tweeden male den draak zou vernederen, die zoo gevoelig gift liet spatten. Daar tegenover stond dat allen, die hij 't zwijgen oplegde, hem doodelijk vijandig werden en hem door allerlei laster van lieverlede zeer gehaat maakten bij oud en jong.

Geminacht door eigen volk, berokkende zijne wegvoering hem in plaats van verdriet, vreugde. Hij geloofde zelfs den vijand er voorbedachtelijk toe in den mond te zijn geloopt. Slechter toch kon zijn lot niet worden. Beter wel, want een koning moest koninklijk handelen, zelfs met zulk een ongelukkig voorwerp als een Ismael. De Christenen, die hun godsdienst zooveel beter noemden dan de Mohamedaansche, moesten bijgevolg ook betere menschen zijn.

Ismael zag zijn verwachting niet beschaamd, ofschoon koning Juan geen grein beter of edeler was, misschien

veel slechter dan koning Boadil, dien hij zoo gaarne uit Granada verdreef.

Toch had Juan deernis met den misvormden knaap, zelfs zoóveel dat hij hem niet dwingen wilde zich tot Christen te bekeeren. Hij zag hem aan voor een halfheid, noch mensch, noch dier, waarmee het geloof niet kon gebaat of geschaad worden.

Toen nu Ismael zich als eenige taak hoorde opleggen, de koningin der Christenen te vermaken, toen zwoer hij dat zij nooit trouwer slaaf zou hebben kunnen vinden, dan hij haar leven lang wezen zou.

Na de geboorte van Isabella, bewaakte hij de kleine en toen twee jaar later Alonzo werd geboren, kon geen voedster meer in rusteloozer zorg voor beiden verkeereren dan hij. En als dan de mooie, blanke vrouw hem maar even de hand op het hoofd legde, met een: 'Goede Ismael!' dan blonk er een traan in zijn oog.

Sedert de mooie, blanke vrouw door waanzin werd bezocht, was zijne schranderheid van groot nut. Aquinol wist dat haar geen trouwer bewaker kon worden gegeven dan Ismael, en stelde hem daartoe dan ook dadelijk aan. Hij wist zich altijd zoo op een afstand te houden, dat hij haar kon gadeslaan zonder dat zij zijne nabijheid kon vermoeden, want in de eerste maanden harer zinsverbijstering zou de zekerheid bewaakt te worden, haar tot razernij hebben gebracht. Alleen aan het beleid en de hoogst kiesche bejegening der beide Arabieren, wier voorbeeld krachtig op geheel

de omgeving der ongelukkige vorstin werkte, dankte men den stillen aard van haar waanzin.

Zoo was hij ook getuige geweest van den vluchtigen terugkeer harer herinnering en het opklaren van den nevel bij haar plotselingen dood, doch hij zou van ontroering eer zijn bezweken in zijn schuilhoek, dan te voorschijn zijn gekomen.

Sedert haar dood gevoelde hij zich zoo nameloos ongelukkig, dat don Aquinol hem krachtig moest toespreken om hem voor vertwijfeling te bewaren en bevelen het hoofd op te richten, om thans voor de Infante te kunnen worden, wat hij voor hare moeder was geweest.

Sedert had hij gezworen die taak de zijne te noemen. Zijne vroolijkheid keerde echter niet weder. Ze was met de waanzinnige ten grave gedaald, liever met don Alonzo, wiens ontijdige dood hem aanvankelijk tot wanhoop had gebracht.

Aan de Bovadilla's was zijne schranderheid niet minder bekend, dan zijne trouw en liefde voor de kinderen.

In allerlei kleine omstandigheden en huiselijke aangelegenheden had hij zich zoo vaak een uitstekenden gids betoond, dat don Francesco niet aarzelde zich tot hem te wenden in het netelige geval der naderende komst van een bruidegom, wien de deur moest worden gewezen zonder den koning te veel te ontstemmen.

'Reken op Ismael, don Francesco,' verzekerde hij dadelijk. 'Ik ga mij neerwerpen voor Allah en zijn grooten Profeet en ik zal worden ingelicht.' En ijlings snelde hij heen.

Evenmin als koning Juan hem had gedwongen zich te bekeeren, evenmin had men hem willen beletten dat hij op eigen wijs zijn God diende. Er heerschte in die dagen meer een strijd om den voorrang der beide Profeten, Christus en Mahomed, tusschen de zich vermengende en in elkanders onmiddellijke nabijheid levende Christenen en Mahomedanen. Met geweld gedoopt, behielden de bekeerlingen hun eigen opvatting, al nam de Mahomedaan onwillekeurig Christelijke leerstelsels over, gelijk de Christen Mahomedaansche.

Zooals don Aquinol dacht, dachten duizenden, ja misschien menig Christen zelf, en ook de koning van Castilië, die Ismael stil liet begaan toen hij achter in den hof van het Alcazar, destijds door hem bewoond, een Moskee in miniatuur zocht op te trekken, niet veel grooter dan een flink leeuwenhok, om er zijn morgen en avondgebeden in te prevelen.

Overtuigd dat hij zich menige eigendunkelijkheid kon veroorloven, indien hij door kwinkslagen een of andere daad slechts kon rechtvaardigen, had hij zich de vereischte hulp weten te verwerven bij wel bekeerde geloofsgenooten, doch die daarom hunnen Profeet nog niet ontrouw waren geworden. En zoo had hij een Moskee weten te vervaardigen, die in vollen zin draagbaar was, daar ze geheel in en uit elkaar was te zetten.

Dit bewijs van schranderheid van een gek - want dit was zijn titel aan het hof - vond sedert navolging.

De Moskee van het Alcazar was medegenomen naar Averilo en had er zijn plekje in den hof gevonden.

Ismael begaf zich derwaarts na don Francesco te hebben verlaten, zóo ernstig gestemd en in gedachten verzonken, dat hij niet eens bespeurde dat ook de Infante zich in den hof bevond.

Gewoon aan een begroeting met een of anderen blijden kreet, trok zijn ernst haar aandacht en stelde zij dona Beatrix voor hem te volgen.

Daar zij langzaam ging en hij snel, lag hij reeds met het aangezicht ter aarde, toen zij zijn bedehuis naderde, zoodat zij om hem niet te storen eerbiedig bleef staan tot hij zich ophief om de knieën te buigen, zoo telkens hij overluid den naam van Allah uitsprak en een kraal van zijn snoer verschoof.

Daarna kuste hij weder den grond en stond op om Isabella juist in de oogen te zien.

‘Wat beteekenen toch die kralen? Ik zag ze ook door Aquinol gebruiken,’ vroeg zij belangstellend.

‘Wie vijf en twintig gebeden heeft gezegd van de honderd op één na, die hij te zeggen heeft, raakt allicht met den tel in de war. Daarom hebben wij toevlucht genomen tot zulk een eenvoudig middel. Het snoer bezit negen en negentig kralen of kegeltjes. Bij elke bede verschuif ik er een naarden knoop, waarmede de draad is samengebonden. Zijn ze nu allen verschoven, dan weet ik immers alle gebeden gezegd te hebben en geef ik Allah de eere!’

Meteen boog hij de knie en smeekte, 't snoer haar aanbiedend: ‘Maak Ismael nu gelukkig, prinses! Neem het van mij aan, en gebruik het voor hetzelfde

doel, want velerlei aardsche gedachten leiden af van wat des hemels is en blijven moet. Wij mogen verschillende Profeten vereeren, maar één is en blijft Allah!’

Verrast door zijn woorden nam zij het geschenk aan zonder iets te antwoorden, daar zij dit moeilijk doen kon, toen hij zich dieper boog en ootmoedig smeekte: ‘Zet Ismael den kleinen voet op den nek, prinses, en wijd hem daarmee tot den uwen, opdat hij voor de eer en het heil van de dochter eener steeds betreurde moeder vrijheid hebbe zelfs zijn leven te offeren.’

‘Wat voert ge in 't schild, Ismael?’ vroeg zij aarzelend. ‘Ik weet dat er een bedevaart naar Medina staat te vertrekken. Zijt ge van zins mede te gaan?’

‘Dit blijve mijn geheim. Wil Ismael slechts wijden tot den uwen, in leven en sterven!’

Toen strekte hij de hand aarzelend uit, nam den kleinen voet en zette zich dien op den nek.

‘Goede Ismael! Ik weet immers wel op u te kunnen rekenen in leven en sterven?’ vroeg zij, zich vasthoudend aan dona Beatrix.

‘De prinses wist dit niet zooals thans!’ hernam hij haar voet kussend: ‘Dat nu hare schoone, blanke hand even mijn hoofd aanrake,’ bad hij.

Toen zij ook die bede vervuld had, bracht hij hare hand aan zijn lippen, kuste ze eerbiedig en vlood daarna heen, Isabella en dona Beatrix niet minder vol gissingen achterlatend over wat hij in 't schild voerde, maar tevens vol verbazing over de schranderheid van den muzelman om zich bij de gebeden van

een kegelsnoer te bedienen, en stellig van zins er nu en dan mede gebruik van te maken, zoo telkens de kerk de herhaling tot vijftig malen toe van eenerlei formulier-gebed mocht aanbevelen.

Intusschen stond Ismael weder tegenover don Francesco, nog bevende van blijde ontroering dat zij hem had willen wijden tot den haren in leven en sterven.

'Ik heb mijn weg gevonden, don Francesco! En de hand der Infante heeft zegenend op Ismael's kruin gerust. 't Is hem als voelt hij zich gezalfd door de heilige olie van Mekka, waaruit zegen op zegen gedijdt voor het geloovige hart in Allah en zijn grooten Profeet!'

'En hoe en waarmee zal Ismael de Infante dienen, in het onderhavige geval?'

'Don Francesco bezorge Ismael een monnikspij.'

'Een monnikspij?'

'Ismael kan er stellig geen bekomen. Don Francesco zoovele, als hij er gelieft te vragen.'

'Zeer juist opgemerkt. Doch zeg me waartoe ge die noodig hebt. Ge zult toch uw kleinen persoon niet aldus willen uitdossen om op uwen Mahomed te vertrouwen voor nu en immer?'

'De groote Profeet zal zien op het doel en op het hart, don Francesco...! Wat Ismaels klein postuur betreft, hij zal ze weten te vergrooten tot een gewoon der monniken.'

Overtuigd dat zijn plan - waarin het mocht bestaan - uitvoerbaar zou wezen, beloofde don Francesco hem ten spoedigste het gevraagde te zullen be-

zorgen. Dadelijk zond hij een dienaar naar het klooster van St. Martiniquez, vergezeld van eenige regelen van zijn hand.

Ten behoeve van een armen kloosterling, die door roovers was uitgeplunderd, kon geen kloosterhoofd het verzoek afwijzen.

Ismael stond als op vuur, terwijl hij de terugkomst van den boodschapper afwachtte op een plaats, waar hij hem van ver reeds kon opmerken.

Toen hij eindelijk naderde, maakte hij zich uit de voeten, opdat niemand zich zijner op dien dag zou herinneren. Hij vreesde dat zijne gejaagdheid aandacht zou trekken, of dat hem op het gelaat kon geschreven staan, hoe hij broeide op iets bijzonders. Derhalve hield hij zich schuil in zijn eigen vertrekje, tot eindelijk don Francesco hem liet roepen.

De zonnewijzer wees bijkans vollen middag, toen hij met zijn schat weder wegsloop, na don Francesco verzocht te hebben straks naar de Moskee te wandelen en er even binnen te gaan, hoewel hij dit nooit nog aan een Christenvoet had veroorloofd.

Toen deze het 'straks' gekomen meende en achter het voorhangsel trad van het kleine heiligdom van den Muzelman, geloofde hij zijne oogen niet.

Was dat Ismael... die monnik van middelbare lengte?

'Ismael is nu behoorlijk uitgegroeid, niet waar? En flink ter been ook met behulp van dezen zijnen staf. Hij heeft zich voorlang geoefend, niet wetend dat wat

hij overlegde ten eigen bate, de Infante eenmaal zou kunnen redden, lof zij Allah en zijn Profeet, die den armen Ismael niet van alle verstand hebben misdeeld!' En de pij wat optrekkend, stapte hij op stelten de Moskee uit, na vooraf te hebben rondgegluurd of iemand hem mocht kunnen bespieden.

'Met de kap over de oogen getrokken, vreest Ismael niet voor Ismael begroet te worden, want niemand zal aan zulk een gedaanteverwisseling willen gelooven. Toch waagt hij nog een verzoek, don Francesco. Veroorloof hem dat hij zich bediene van het oude, afgeleefde muildier, waarop de arme koningin steeds rondreed. Laat Ismael des noods dat dier offeren aan het doel, dat hij beoogt. Zoodra het vaartuig met den verwachten bruidegom in 't gezicht komt, rijdt hij naar het veerhuis om bij de onscheping zijn slag reeds te slaan.'

'Mijnenthalve kunt ge 't beest er aan offeren.... doch...'

'Ismael zal dan de poort zien te bereiken zonder opgemerkt te worden, terwijl de dienaren middagmalen. Hij zal smeeke in staat gesteld te worden om zijn weg te vervolgen. Laat hem dan het muildier brengen.'

'Afgesproken,' lachte don Francesco onwillekeurig, 'maar pas op dat men u niet herkent.'

'Ismael weet wat hij onderneemt en op Wien hij vertrouwt... En nu, don Francesco... ben ik weder dezelfde,' lachte hij op zijne beurt, de pij afwerpend

en de stelten los gepend, die hij aan de sandalen zijner kleine voeten en korte beenen heel kunstig had vastgehecht.

Sedert stond hij te turen in de verte naar het vaartuig, dat om de twee weken geregeld de Taag open afvoer, en zonder bijzondere omstandigheden op bepaald tijdstip ankerde te Avelo.

Zoodra hij 't in het oog kreeg, sloop hij heen om straks als bedelmonnik aan de poort van Averilo zelf een aalmoes te vragen en neer te zijgen van vermoeidheid. Don Francesco schoot ijlings toe om te zien wat er gaande was, terwijl de dienaren haastig kwamen aanloopen met een aalmoes, die de Infante steeds liet uitreiken aan een iegelijk, wie in nood scheen te verkeerren, ondanks het weinige waarover zij zelve slechts had te beschikken.

'Tuig ijlings het oude muildier op!' gebod hij, 'dan kan de arme er mee naar St. Martiniquez rijden om er nachtverblijf te vinden.'

Staandevoets gehoorzamend en op eerbiedigen afstand gehouden door de tegenwoordigheid van don de Bovadilla, vermoedde niemand eenige misleiding en geraakte de arme monnik - met twee houten beenen omdat de vleeschelijke hem kwansuis waren afgehouden vóór Granada - op het oude muildier de poort van het lustoord uit, en reed hij langzaam naar het veerhuis als boodschapper van Averilo.

Dank zij de duivenpost, bestaande tusschen Toledo en Averilo, was den houder van het veerhuis de komst

bericht van den aanzienlijken reiziger, die er reeds meermalen was geweest en door de sterfgevallen op Averilo weerhouden werd zijne opwachting te maken bij de Infante. Er moest voor hem en een aanzienlijk gevolg voor nachtverblijf worden gezorgd, terwijl dadelijk na aankomst van het vaartuig een goed middagmaal moest gereed staan.

't Liet geen twijfel, de verwachte moest zich aan boord bevinden. Alleen door een prins werd aldus vooruit middagmaal en nachtverblijf besteld.

Het veerhuis was echter niet ingericht om zulk een deftig heer te ontvangen, tenzij hij onverhoeds afstapte. Nu hij zijn aankomst had doen weten, werd daarom elders gelegenheid gezocht en gevonden om hem met geheel zijn gevolg te herbergen en stond de houder van het veerhuis juist gereed dit te doen berichten aan den reiziger, toen de monnik aanbod - als boodschapper van Averilo - ook de zijne te worden, welk aanbod dadelijk werd aangenomen.

Pedro Gironi bevond zich werkelijk aan boord. Hij was lang niet meer de eenvoudige hidalgo, waarvoor hij tijdens zijn eerste komst werd begroet, 's Konings buitengewone gunst had hem reeds opgeblazen gemaakt, verwaand tegen zijn gelijken, trotsch tegen zijn minderen, hoewel hij deze steeds als gelijken had bejegend.

Hij moest echter wel groote gedachte krijgen van zijn eigen, nietige persoonlijkheid door den hoogen dunk, dien een koning van hem koesterde. Menige zoon uit

den hoogsten adel zou dingen naar de eer, die hem was beschoren, alléén als gunsteling van zijn Reveren-dissimo van Sevilla.

Toen hij den gewaanden monnik op het oude muildier zag naderen en hij niet wist wie van beiden de armzaligste figuur maakte, lachte hij luidkeels, als hij den eersten voor hun beiden behoorlijk ruimte hoorde vragen ter wille van de onhandelbaarheid zijner beenen. Dat die zonderlinge invalide hem als boodschapper van Averilo te spreken had, mocht hem verbazen, toch gevoelde hij zich gestreeld dat hij ten overstaan van de menigte, welke zich altijd verdrong bij de aankomst van vaartuigen, openlijk werd geheeten: de verwacht wordende gast op Averilo. Hij was dus in aller oog een prins.

Ismael verzekerde hem dat de prinses zijn aankomst met ingenomenheid had begroet, doch dat de maggiordomo hem liet weten dat er zekere vormen moesten worden waargenomen, alvorens men een lid van het koninklijk huis kon naderen, en het uur voor de eerste begroeting onverbiddelijk reeds dezen dag verstreken was.

Hij ried don Pedro dus aan zich naar het voor hem bestemd verblijf te begeven, gebruik te maken van het middagmaal en daarna uit te rusten, zich te baden en te gaan slapen tot den anderen morgen.

Dewijl hem was opgedragen don Pedro te geleiden naar het voor hem bestemd verblijf, verzocht hij hem derwaarts te mogen brengen. Aan de kade dwaalden nog

andere kloosterbroeders, die voor hunne overheden rondgingen met den bedelzak en alle aan wal stappenden smeekten hunne orde te gedenken. Niet een lette echter op den oude met zijn houten beenen, omdat er werkelijk waren, die onder den ijver om ongeloo-vigen op het slagveld of onder de muren eener belegerde veste te bekeeren, dergelijk lot hadden weervaren.

Don Pedro wist genoeg van zijn tijd om zich over zulk een toestand te verbazen. Hij wandelde dus argeloos naast den steeds babbelenden invalide op den ouden muilezel voort, terwijl hij zijn gevolg had gewenkt wat achter te blijven, omdat hij zijn geleider gaarne over verschillende punten, zijne bruid betreffende, wenschte uit te hooren.

Gaandeweegs won Ismael zoozeer zijn vertrouwen dat hij hem voorstelde met hem te middagmalen.

Geen uitnoodiging kon den 'gek' meer welkom zijn. Tot niet geringe ergernis van eigen gevolg moest dit afzonderlijk eten, nadat Ismael, bekend als hij was met vele geheimen van den huize, hem van allerlei beloofde mede te deelen.

De maaltijd was zoo eenvoudig als elke Castiliaansche en de wijn niet zwaarder dan gewoonlijk. Toch duurde door het drukke gesprek van den gast en zijn geleider het aanzitten veel langer dan noodig was; eindelijk scheen don Pedro te vergeten dat hij gevolg had en dit gevolg wel is waar dienaren genoemd werd, maar geheel uit vrienden bestond, die weinig gesticht waren

over zijne aansluiting aan den monnik ten hunnen koste.

Wrevelig geworden, verzochten zij den waard don Pedro te herinneren dat hij niet langer dralen moest, indien hij nog naar Averilo meende te gaan.

De waard vreesde dat de woordenrijkheid van den monnik den jongen Excellenzia-want daarvoor begroette hij hem minstens - in slaap had doen vallen, want na den monnik zeer lang en zeer druk te hebben hooren spreken, was het stiller, eindelijk zeer stil geworden.

Hij had door het kleine venster naar binnen gegluurd en de houten beenen van den monnik in een hoek zien staan. Het kon niemand verwonderen dat hij zulke onbuigzame ledematen eenvoudig onder den maaltijd wegwierp. Ook de monnik moest dus zijn ingeslapen. Verwijderd kon hij zich niet hebben.

En werkelijk stonden de stelten nog in denzelfden hoek toen de schemer reeds was gevallen, maar wien ze hadden gediend had zich voorlang op het muildier geworpen, na de pij halverwege te hebben omgeslagen, zonder dat iemand hem had gezien. Hij had het beest onmiddellijk zóo aangehitst, dat het in vollen ren met hem was verdwenen en eindelijk dood onder hem neerviel.

Niet weinig verschrikt en zijn goed gesternte dankend dat hij, er ongedeerd afkwam, rukte hij het arme beest de optuiging af, opdat het nooit zou worden herkend, sleepte het ter zijde met een kracht, die hem

in kalmer omstandigheden zou hebben ontbroken, wierp de pij in de struiken en snelde toen zelf voort alsof het geheele gevolg hem achter de hielen zat. Overmande hem de vrees, dan klauterde hij in een ommezien in een boom om, zoo het overal veilig scheen, weder beenen te maken, en eindelijk achter in den hof door struikgewas binnen te sluipen en aëmachtig neer te vallen in de Moskee, met een 'Allah zij geloofd en geprezen!'

Don Pedro Gironi, de bruidegom bestemd voor de Infante, vond men door een dolksteek getroffen levenloos, en zijn gast, de monnik met houten beenen, was spoorloos verdwenen, hoewel hij zijn stutsels had achtergelaten.

't Gevolg van den armen Gironi was radeloos.

's Konings toorn zou ontegenzeggelijk allen treffen, die zijn jongen gunsteling in het gezelschap van een vreemden monnik hadden achtergelaten.

VII.

Ondanks den ijver om alle ongeloovigen tot Christus te brengen - vrucht van de verschillende kruistochten - en hen daardoor de eeuwige gelukzaligheid deelachtig te doen worden, waren koningen en volkeren, sedert eeuwen Christelijk genoemd, daarom niet juist voorbeelden van Christelijke deugd en den Muzelman ten voorbeeld.

De uiterlijke Godsvereering mocht, voor zoo ver ze door de verschillende kerkvergaderingen was vastgesteld, met nauwkeurige stiptheid worden gehandhaafd, inzonderheid ter plaatse waar de nauwgezetheid van den Mahomedaan in de uitoefening van zijn godsdienst van nabij kon worden gadegeslagen, de innerlijke toestand, de Christelijke samenleving of maatschappij liet nooit zooveel te wenschen over, en de godsdienst werd nooit met zulk een volstrekte ontaarding bedreigd als in Espana onder de regeering van Henriquez den Vierde.

Wel hadden de strenge leefregels der monniken er voorheen ontzag en eerbied ingeboezemd, maar allengs werden ook deze verwaarloosd bij gebreke aan tucht, die wel is waar in geschrifte bestond, maar nooit gehandhaafd, vervallen was tot doode letter.

De Arabische weelderigheid was te verleidelijk en velerlei, aan de heroveraars des vaderlands onbekend zingenot te moeilijk te weerstaan voor hen, die aan zoovele ontberingen gewoon waren geworden, zoodat de meest eerwaarde voorgangers dreigden te bezwijken voor het lokaas der verschillende Moorsche hoven, in stand gehouden door de Christen-overwinnaars, tot welke zij onmiddellijk behoorden, ondanks of wel krachtens hunne kerkelijke waardigheid. Kerk en Staat staken elkander van lieverlede minder naar de opperheerschappij, dan dat zij wedijverden en het van elkander zochten te winnen in pracht en praal. De rijk ingerichte Mesdojyets konden, heropend als Christelijke bedehuizen, niet meer gelijk worden aan de eenvoudige tempels, die de vervolgde Christenen tot dusver hadden gediend ter uitoefening van hun godsdienst naar geest en waarheid, in navolging der Apostelen.

De hulde en eer, Allah en diens grooten Profeet bewezen in aardsche weelderigheid, moest ook den God der Christenen welkom zijn. Van dezen kwamen immers alle goede gaven, alle bekoring des levens. Niets billijker dan er Hem een deel van te offeren in het huis der gebeden. Ja, wel beschouwd mochten die offeranden niet achterwege blijven tegenover de bekeerlingen, die aan alle pracht gewoon, allicht zouden kunnen wanen dat de Christen zijn God minder hoog stelde dan de Mahomedaan den zijnen.

Wel is waar leerde hetgeen er van de geschiedenis was bewaard, dat Constantijn, eerste Christenkeizer, de

kerk met eigen keizersluister had omstraald, doch al die luister was met het Romeinsche rijk ondergegaan. Niets was er gespaard gebleven door de schendende hand van het barbarisme.

Even onverhoeds als de keizerspraak der kerk was vernietigd geworden in de algemeene verwoesting, even onverhoeds scheen de Godheid zelve haar terug te schenken in alle schatten van den Muzelman, zoodat de bedehuizen slechts waren te wijzigen en te wijden.

De gemakkelijheid waarmede de weelde der Romeinsche kerk, die zich elders niet andermaal tot zulk een luister had kunnen ontwikkelen, verworven was, de rijkdom die aan de Mesdojyets verbonden was, dank zij vermogende priesters, moesten nog verderfelijker invloed uitoefenen op de geheel verarmde geestelijkheid van het aloude Espana, die alles had opgeofferd om de ridderschap in soldij te kunnen nemen en met deze mede uittoog ter herovering van verloren gebied.

De bijzondere goederen van kloosters werden uitgelooft aan wien zich het meest onderscheidde in den krijg om het geloof. Geen ridder die zich niet beijverde het ordeteeken te verdienen, dat zelfs recht gaf op de volle inkomsten der kloosters of abdijen, die daardoor van lieverlede uit de handen der geestelijkheid overgingen in die der edelen.

Geheel tot armoede vervallen, viel het niet moeilijk strenge leefregels te eerbiedigen en vasten te houden

waar niet was te eten. Doch viel het gemakkelijk zich van alle weelde te spenen bij ontstentenis van alles wat aan weelde deed denken, nauwelijks zag men zich die als door een wonder toegevoegd, of men baadde er zich in, en vadsigheid en gemakzucht verjoegen werklust en dienstijver.

De eerste bisschoppen van het heroverd vaderland waren bovendien geen geestelijken, als uitverkoren door de Godheid zelf voor hun taak, die zich uit inwendigen drang lieten wijden tot priester, maar gunstelingen van de opperhoofden, die van lieverlede koning geworden, als zoodanig geestelijke hoofden konden aanstellen of ter benoeming voordragen aan den Paus. Voor het meerendeel waren het dus moedige krijgers, die zich lieten zalven om de voorrechten aan den gewijden stand verbonden.

Ook werden bekeerlingen van aanzienlijke huizen, die als invloedrijke mannen honderden tot den doop zouden kunnen bewegen, beloond met kerkelijke prebenden.

Muzelman geboren en opgevoed, mochten velen Christus boven Mahomed gaan stellen, ware 't slechts om zijne verschijning van wel zes eeuwen vroeger, zij bleven niettemin in opvatting en levensmanier Mahomedanen.

Het viertal vrouwen, ieder hunner bij de wet toegekend, moest tot één worden verminderd, maar daar de Senora toch vrouwelijke dienstboden behoefde, verwisselden de overigen slechts van naam.

Aanvankelijk kon er slechts gelet worden op het uiterlijk, wilde men niet te werk gaan als andere Wandalen.

Gelijk de wereldgeschiedenis leert hoe in tijden van overgang en hervorming het oude en het nieuwe zich vermengen, en de oude zuurdeesem nog blijft voortwoekeren, zelfs nadat deze geheel uitgewerkt schijnt te hebben, zoo bleef ook velerlei, dat den Arabier als mensch onteerde, voortwoekeren onder de bekeerlingen, wier overgang bloot vormelijk was en doorgaans geschiedde uit vrees voor pijniging of straffe des doods.

Wel deed eensklaps de onbeschaafdheid der slechts op herovering belusten een reuzenschrede voorwaarts door de reeds gerijpte vruchten, die er van de Oostersche beschaving vielen te oogsten, doch de zegen van dien oogst kon den vloek niet vernietigen aan slechte voorbeelden verbonden.

De deugden bleven onopgemerkt, de ondeugden der overwonnelingen werden nagevolgd, en een nooit aanschouwde zedeloosheid en ongebondenheid - tenzij die in het oude Rome - kenmerkte juist de dagen, waarin de bekeering van den Muzelman en diens algeheele uitroeiing, in het oudsher Christelijk Espana, levensdoel was van alle hoofden en voorgangers en geheel de ridderschap.

't Was daarom, dat ongeveer ter helft der XII^{ee} eeuw een klein maar zeer ernstig gedeelte der Portugeesche geestelijkheid zich richtte tot den Paus, met de bede hun te veroorloven een eigen rechtbank in te stellen, opdat

al wie de wijding had ontvangen en zijn ambt onwaardig werd, niet langer zich beveiligd kon rekenen tegen elke rechterlijke vervolging, alleen om zijn kleed.

Want wie het waagde een geestelijke voor een vierschaar te dagvaarden, wachtte den kerkelijken banvloek in al zijn afgrijselijkheid.

Deze bepaling maakte onwaardige dienaren der kerk te driester om zich alles te vermeten, wat een leek met zijn hoofd zou moeten betalen.

De monniken bekreunden zich allermint om een tucht, die toch niet werd gehandhaafd; zij verzuimden alle studie, terwijl misdadigers, die des doods schuldig waren en blijkens hunne onkunde tot de heffe des volks behoorden, zich lieten wijden om zich in de kloosterpij niet alleen veilig te gevoelen, maar van alle vervolging ontslagen te worden.

Klacht op klacht over dit schromelijk en onteerend inkruipsel uit gebrek aan voldoende toezicht had Rome reeds bij herhaling verontrust, en den Paus alleszins doen inzien dat een hervorming van alle geestelijke instellingen allernoodzakelijkst was.

De eer der kerk niet alleen, maar geheel de godsdienst stond verloren te gaan, indien de kerkelijke tucht niet werd hersteld, en het geestelijk kleed op den duur bescherming zou blijven bieden tegen aardsche gerechtigheid.

Toch konden wegens de groote menigte onmogelijk allen, die het droegen, worden gedaagd.

Het verzoekschrift der Portugeesche geestelijkheid

werd dus niet alleen toestemmend beantwoord, maar het ontwerp reeds bij voorbaat zeer toegejuicht door het eerste Concilie, dat er werd gehouden.

En ziedaar eenige mannen, met den ijver en den eenvoud der Apostelen beziel, niets voor oogen hebbende dan een schromelijke ontheiliging van hun ambt voortaan te beletten, hervormers op húnne wijs, krachtens den eisch húnner dagen, aan het werk getogen tot oprichting van hetzelfde heilig gerecht, dat, naar gelang het ontaardde van zijn oorspronkelijke bestemming en in handen viel van de dweepzucht, zulke noodlottige gevolgen zou hebben, niet alleen voor Portugal, Castilië en Arragon, maar zelfs voor de geheele wereld, die zich aan den scepter van een Karel V zou moeten onderwerpen.

Gelijk de koningen bij Gods genade ten troon stegen, zoodra een veste op de Mooren was heroverd, en het volk meende dat van oudsher God de koningen had geroepen en aangewezen, doch in een volstrekt duister rondtastte omtrent het verleden, zoo lette het zelfs te weinig op de verschijnselen zijner dagen, dan dat niet reeds een volgend geslacht in den waan zou hebben verkeerd, dat het heilig gerecht mede van oudsher had bestaan en door God zelf ingevoerd was tot handhaving van zijn dienst en dien van Christus.

Toen Castilië zich vermaagschapte met Portugal en een eerste Portugeesche vorstendochter als koningin van Castilië een eigen biechtvader medebracht, werd alras in Castilië een vertakking ingesteld van het Portugeesche

heilig gerecht, dat, dadelijk door den Paus gewijd, onder onmiddellijk toezicht van Rome werd uitgeoefend.

Geen Castiliaan, die naar de herkomst vragen zou, of er zelfs aan dacht wie het kon hebben ingesteld, of van wanneer het dagteekende.

De geestelijkheid had de invoering met leede oogen waargenomen, zelfs zulk een tegenzin geopenbaard in die overbrenging in hun midden, dat de koningin wel beseffen moest hoe zij er zich door gekwetst gevoelde.

Werkelijk gevoelde zij zich niet alleen in de oogen des volks verkleind, maar ook onteerd, en besloot zij alle man op te roepen om het bewijs te leveren dat een heilig gerecht in Castilië volstrekt overbodig was.

Op aansporing der aartsbisschoppen tot een waardige leefwijze, en bekend gemaakt met de ontzettende vonnissen, die het heilig gerecht velde, zooals: levend te worden verbrand, beijverden alle monniken zich het vertrouwen hunner hoofden niet te beschamen en door een voorbeeldig gedrag de overbodigheid van de rechtbank te bewijzen.

Alzoo bestond het heilig gerecht in Castilië, doch bij gebrek van aanklachten werd zijn bestaan van lieverlede vergeten en hoopten de verschillende aartsbisschoppen bij de troonsbestijging van don Henriquez, het geheel te zien verdwijnen als een vlek op de geestelijkheid.

Koning Henriquez was aanvankelijk niets aangenamer dan de geestelijkheid aan zich te verplichten.

Beschuldigd van in een driftig oogenblik zijn jeugdige stiefmoeder, die zijne liefdesbetuigingen met waardigheid afwees, een slag te hebben toegebracht, die haar waanzin zou hebben veroorzaakt, begreep hij, schuldig of niet aan de zoo ontzettende ramp, die geheel het hof er door torschte en de arme vrouw veroordeelde om in plaats van een gelukkige schrandere koningin een voorwerp van algemeene deernis te worden, zich voor de geestelijkheid te moeten wachten, en vooral voor de rechtbank, die krachtens hare instelling alle gezalfden dus ook hem ter verantwoording zou kunnen roepen.

Met een enkelen pennetrek hief hij het heilig gerecht dus op.

Nooit had hij zich over die stoute daad beklagd, die hem zonder voorspraak zijner aartsbisschoppen stellig den banvloek op den hals zou hebben gehaald over zulk eene wederrechterlijke handeling.

Sedert het zoo onverhoeds uiteinde van Pedro Gironi - zoogenaamd bezweken, als gewoonlijk een offer van den verzengenden wind - begon hij zich over de opheffing te verontrusten.

Wat door God zelf was ingesteld, had hij gewaagd te vernietigen!

Hij had dus de Godheid vertoornd, gelijk Toledo hem vroeger meermalen om andere daden verzekerd had.

Toen had hij met dergelijke verzekeringen den draak gestoken. Doch toen was hij nog een zorgeloos jeugdig vorst, die het leven genoot met alles wat het

een koning in den schoot wierp, die over alle schatten der aarde scheen te gebieden.

Hij had slechts te wenschen naar eenig bezit en hij bezat het. De dolste invallen werden als op den wenk eens tovenaars uitgevoerd.

En zoo was hij alle genot, zóo overvloedig gesmaakt tot walgens toe, moede geworden.

Het eenige wat hem gehinderd had was zijne kinderloosheid. Doch ook een kind was hem eindelijk geboren, en in plaats dat sedert zijn gemoed ten volle bevredigd was geworden, werd het keer op keer verontrust.

Tegenspoed op tegenspoed had het kind mede ter wereld gebracht, het kind waarom hij zeventien jaren had gezucht!

Daar moest een oorzaak voor zijn op te sporen.

't Liet geen twijfel, hij had zich misgrepen aan het heilig gerecht. Zelfs de volkshaat jegens zijn kind moest er de vrucht van zijn.

Terwijl een ander vorst, door dezelfde vrees verontrust, met een enkelen pennetrek de opheffing zou hebben herroepen, zocht hij sedert naar krachtiger middelen ter verstrooiing zijner sombere overdenkingen.

Trouwens tot de herinrichting van de rechtbank behoorde een moed, die hem volstrekt ontbrak.

Niet alleen zou hij de geheele geestelijkheid, zelfs den aanhang van Sevilla tegen zich in 't harnas jagen, maar gevaar lopen dat deze uit niet te veroordeelen wrok hem dagvaarde om een of ander licht vergrijp, of

dat ook deze hem openlijk vervallen verklaarde van den troon. Ook daartoe bezat het gerecht de macht. En zijn geweten verzekerde maar al te luid, dat tien-zoo niet honderd duizenden zouden juichen in zijn val, en geen honderd hem zouden zoeken te handhaven, maar veeleer medewerken om alles wat hij in het verborgen had gedaan in het openbaar te wreken.

De verjaring van de geboorte der kleine naderde andermaal. Dit scheen hem een uitstekende gelegenheid om een aaneenschakeling van feesten uit te schrijven, die hij enkelen uit zijne omgeving slechts had op te dragen om zeker te zijn van welslagen.

Don Bertrand de la Cueva zelf beloofde heel Toledo ditmaal in verrukking te brengen en alle veeten te doen vergeten door het ongewone, dat hij te aanschouwen hoopte te geven, bij gelegenheid reeds der jaarlijksche herinnering aan de vlucht van Maria en Jozef met het kindeke Jezus.

Naarmate de dag dier kerkelijke herdenking naderde, spande zich de verwachting van groot en klein en scheen werkelijk elke veete bijgelegd.

De honderd kerkklokken galmden, met de zware der kathedrale, weder om het luidst en zoo lustig mogelijk, terwijl het volk te hoop liep om de pracht te aanschouwen, die voor het eerst ter algemeene aanschouwing zou worden gegeven behalve aan hen, die toegang hadden tot het Alcazar.

Dit toch was opgevuld met kostbaarheden, den Mooren van lieverlede ontnomen, niet alleen in ernsti-

gen krijg als rechtmatigen buit maar ook door struikrooverij, die oogluikend werd toegelaten - hoe streng ze ook bij de wet was verboden - mits zeker gedeelte van de prooi het Alcazar slechts verrijkte.

Don Henriquez had gezworen dat zijne zoo spade geboren dochter, als koningin van Leon en Castilië, de rijkste vrouw van de wereld zou heeten, bij wier paleis op de rots geen tweede moest zijn te vergelijken.

De weidsche zalen waren bespannen met ragfijne weefselen, wier grillige arabesken de bewondering wekte van elk oog dat er aan werd gekluisterd.

Gelijk de Chinees kende ook de Arabier reeds vroeg de zijdeworm en met den vlassigen, glanzenden draad werden kunststukken gemaakt, die schier later niet door het penseel waren na te bootsen en door geen Noordervolk ooit waren gezien.

Enkelen waren evenwel in de paleizen der Bourgondiërs te vinden, omdat Isabella van Portugal ze in 1430 in haren bruidskorf had meegebracht en als hertogingravin van Brabant en Vlaanderen zelden een gelegenheid liet voorbijgaan, om ze aan de handelaren in de verschillende weefselen of aan hunne reizigers te bestellen van af den oorspronkelijken aanleg, opdat Vlaanderen de Moorsche wijze van bewerking zou kunnen navolgen.

Geen wonder dat de Vlaamsche getouwen welhaast in het Noorden den toon konden geven aan alle weverijen.

Vlaanderen mocht ze reeds kennen, het volk van Toledo of geheel Espana zelf had ze nog nooit aan

den openbaren weg kunnen bewonderen, dan nu zij moesten dienen om een optocht op te luisteren, door de hovelingen geordend, wie het onverschillig was of een waardig of onwaardig vorst ten troon zat.

't Was dan ook een bijster lichtzinnige stoet, die zich zelfs had gedekt met de zijden weefselen, ineengewrongen tot tulband, en de ridderdracht had verwisseld met den Moorschen kaftan, om een omgang te houden met een reusachtig boekdeel, waarop met groote letters geschreven stond 'K o r a n .'

Uit het gewijde boek van den Muzelman werd voorgelezen onder het gerinkel der zotskappen, der triangelaars en tamboureeders, thans nog versierd met de halve maan van den Mahomedaan, terwijl anderen dansten en buitelden en allerlei kapriolen maakten om het volk te doen lachen en juichen bij de verschijning van koning Boadil van Granada, in ketenen geboeid, te midden van een tweede groep.

Deze prijkte de halve maan niet alleen op het hoofd, maar ook aan de schouders, en moest voorstellen dat Granada reeds overwonnen en de Mahomedaansche godsdienst vernietigd was.

De gewaande koning Boadil werd gevolgd door zijn geheele vrouwenstoet, mede in ketenen geklonken. Tot dien vernederenden omgang hadden zich adellijke vrouwen verlaagd om koning Henriquez te believeen en de misnoegden te grieven, die zich door den dood zelf zoo deerlijk gefopt hadden gezien en zoo flink bestraft waren geworden over de vermetele onttroning in effigie!

Mahomed werd achter een tweede groep dames, 'houris' voorstellend, uit zijn paradijs met zweepslagen voortgedreven door een jonge vrouw en een knaapje op een ezel gezeten, begeleid door een man van middelbaren leeftijd. Die groep beteekende Jozef en Maria met het kind Jezus.

Om den haat jegens de Joden te openbaren, trad ook de aartsvader Abraham op, Hagar verjagend met Ismael, wiens nakroost alom eenmaal evenzeer zou worden verdreven als dat van Jacob.

Deze werd mede voorgesteld op een wagen, waarop Isaäc stervend lag uitgestrekt, en Jacob hem den zegen der eerstgeboorte ontfutselde.

Muzelman en Jood werden even diep veracht. Daarom waren juist deze tafereelen gekozen.

Het volk was aanvankelijk sprakeloos van verbazing.

Iets dergelijks had het werkelijk nog nooit aanschouwd, al kende het ook kerkelijke optochten door allerlei bijbelsche tafereelen, welke werden ingeprent.

De jeugd kon al spoedig hare bewondering niet verzwijgen. Ter afkeuring had zij geen oog gelijk de anderen, die sprakeloos bleven, eerst van verbazing, toen van ergernis. De verschillende rijk uitgedoste groepen mochten hen blijven toeknikken en zelfs in gejubel voorgaan, zij bleven zwijgen, terwijl de woningen der aanzienlijken plotseling ontvolkt geleken. Zij werden gesloten ten teeken van afkeuring.

De uittocht met het kind Jezus had in de laatste

jaren reeds aanleiding tot ergernis gegeven, ja zelfs tot onwaardige tooneelen in de kerk, toen de geestelijkheid hare vreugde ontboezemde over de ontsnapping van het gevaar.

Lichtzinnige groepen joegen den ezel dan de kerk binnen, in plaats dat hij er statig in kon gaan, opdat hij zou balken van angst over zijn vermeende vervolgers, die niet aan de voorstelling mochten ontbreken. En dan verhief zich een luid gebalk in alle richtingen tegen de zangen der geestelijken in.

Nu de twee optochten samen vielen, was de vrees niet ongegrond dat de nietswaardige stoet niet zou terugdeinzen voor een nog veel grovere ontheiliging der gewijde wanden, en zich aan de kerkelijke sluiten zou. En dit geschiedde ook.

De plechtige lofliederen werden van lieverlede geheel overstemd door de vroolijke der wereldlingen, die zoowel Christus als Mahomed bespotten, en zich tusschen de groepen geestelijken een plaats veroverden. Daar de koningsgezinden, ondanks de hooge kerkelijke waardigheid van hun hoofdleader, bacchinaliën hadden ingevoerd, om den ernst der tegenpartij, en deze bij herhaling vruchteloos beproefd had de ontaarding van de voorstelling der vlucht te keer te gaan, moest zij thans alleszins verwachten 'dat de stoet zotskappen den boventoon zou voeren in de kerk', en de wanden straks zouden daveren van hun gekrijsch en het gebalk van ezels en muildieren, terwijl de overwinning van het kruis op de halve maan zoo aanschouwelijk zou worden

voorgesteld, dat zij palen en perken zou te buiten gaan.

Die vrees werd alleszins bevestigd.

De ezels werden naar alle richtingen voortgezweept, de koran aan flarden gescheurd, de bladen rondgestrooid, de halve manen afgerukt en voor de hoeven der dieren geworpen om ze te doen vertreden, voor nu en immer.

Toen men don Corillo, die zich aan den dienst had onttrokken, ijlings kwam berichten wat er gaande was, antwoordde hij alleen: 'Laat die dollen uitrazen, tot zij er bij nederslaan. Des te krachtiger kunnen wij optreden.'

Terwijl de milde hand des konings wijn deed rondschenken aan de feestvierenden, belegde hij een vergadering der misnoegden en nog dienzelfden avond reisde een bode naar Averilo met een schrijven, onderteekend door verschillende hoofden, om de Infante voor te bereiden op persoonlijke overkomst der onderteekenaars. Don Henriquez was en bleef vervallen verklaard van den troon zijner vaderen; zijn erfgenaam moest hem vervangen.

Isabella zat als versteend na de lezing van den brief.

Dat men Alonzo eens boven Henriquez had willen stellen, onder een regentschap van den bond, totdat hij achttien jaren zou zijn, had haar niet bevreemd. De

kleine erfgenaam kon nog niet in aanmerking komen, en een huwelijk zou allicht nieuwe verwickelingen doen ontstaan. Een koning uit eigen Huis werd door heel Castilië gewenscht.

Dat men onder de gegeven omstandigheden, na het zoo onherstelbaar verlies van Alonzo, Juano geheel wilde terug dringen, alleen uit haat jegens haren vader, scheen haar zulk een onrecht dat zij er voor huiverde.

‘Ik zou meenen een roof te plegen aan de rechtmatige erfgenaam,’ verzekerde zij dona Beatrix.

‘Vrees dit niet, want in het bestaande geval ben ik genoodzaakt u te zeggen dat er een haat heerscht jegens de kleine Juano, die zoo diep is geworteld dat hij onuitroeibaar schijnt en hare troonsbestijging onmogelijk maakt.’

‘Wat heeft het arme kind Castilië misdaan?’

‘Het arme kind zelf niets. Men noemt haar de dochter van don Bertrand en alleen dit is genoegzaam dat heel Castilië zich verzetten zal tegen hare uitroeping. Geloof vrij dat den adel niets liever zou zijn, en de geestelijkheid mede, dan prinses Juano koningin te noemen, en zelf als regenten de heerschappij te aanvaarden, die hen door een of ander te sluiten huwelijk der Infante Isabella geheel moet ontgaan. Indien ik u dus én de raad eener moeder én die eener opvoedster verschuldigd ben, schik u dan naar de wenschen van den bond.’

Isabella kende de waarheidsliefde en de edelaardig-

heid harer opvoedster genoeg, om een oogenblik te vreezen dat zij alleen dus sprak uit zeker eigenbelang, of zekeren wensch haar koningin te zien.

Toen don Francesco haar buitendien herinnerde, dat adel en geestelijkheid slechts gebruik hadden gemaakt van hun recht om don Henriquez in beeld te ontronen en haar tot erfgenaam te benoemen van de kroon, die Alonzo was toegefallen, moest zij wel aan de waarheid gelooven.

Welk een omkeering in zoo luttel tijdsverloop!

Zij, de geminachte, de zoo schromelijk verwaarloosde, de weeze van Averilo, op gisteren nog weggeschonken als een slavin; zij, die niet eens genoeg bezat om zich als koningsdochter en koningszuster in het openbaar te vertoonen, tenzij met geleende kleeding, zij had slechts de hand uit te strekken naar de kroon; neen, zij had de kroon slechts te aanvaarden, en zij zou niet alleen de machtigste vorstin kunnen wezen van haar tijd, maar alle droombeelden gebieden werkelijkheid te worden.

In plaats van zich te moeten opofferen aan een of ander onbekend man, niet eens van adellijken bloede, zou zij den held van Catalonië, den zoon van den koning van Arragon, tot zich kunnen roepen als den geliefde haars harten, om hem te kiezen tot mederegeerder en gemaal.

Zij zou over het lot van Henriquez hebben te beschikken, gelijk hij over het hare, dat harer moeder en dat van den immer betreurden Alonzo beschikt had.

Zij duizelde van zulk een omkeering, en wel lachte de verleiding haar toe met vriendelijksten lach.

Niet, om zich te wreken op een onwaardigen broeder, maar om nuttig te kunnen zijn voor Leon en Castilië; om te worden, voor beide rijken, hetgeen een Isabella van Portugal geweest was voor de onderscheiden staten van Philips den Goede.

Haar te evenaren was steeds haar droombeeld geweest.

En dan - had Alonzo zelf niet gesproken, daags van moeders dood, van een mogelijke vereeniging van Castilie en Arragon door een huwelijk tusschen de troonopvolgers?

Op die hereeniging zinspeelde ook de Almirante, toen hij met het gezantschap medegekomen, de aartsbisschop eerst het woord had doen voeren namens de geestelijkheid en zij door aandoeningen overweldigd, een antwoord schuldig bleef.

't Was haar plotseling als zag zij Henriquez vernederd, verpletterd door haar, en om harentwil Sevilla in openlijken krijg met Toledo, en die beide schoone rijke gewesten in burgeroorlog!

Burgeroorlog?! Was er iets afgrijselikers denkbaar dan zonen van hetzelfde huis gewapend elkaar te lijf te zien rennen?

Burgeroorlog! 't Was alle ellende van twee krijgvoerende legers binnen eigen land roepen! Vaders en zonen tegen elkander in het harnas jagen, om elkanders bezittingen te vernielen!

Dat zou de vrucht zijn harer verheffing, harer glorie; de wrange oogst van de vervulling harer persoonlijke wenschen.

Tweemaal had zij onverhoeds den dood in 't aangezicht gestaard. De smart, die haar had verteerd en nog altijd verteerde, zij zou ze brengen over alle dochters en zusters! Hoe zij huiverde en het gewicht van haar antwoord besepte, om de gevolgen die het hebben zou, indien zij toestemde.

‘Neen! Ik kan niet! Ik mag niet!’ nokte zij eindelijk. ‘Eerste plicht eener Isabella van Castilië moet zijn en blijven, den wettigen opvolger haars vaders te gehoorzamen, voor zoover hij niet eischt dat zij zich vernedert in een huwelijk beneden haar rang.’

‘Isabella van Castilië kan dit niet meenen,’ viel de aartsbisschop onthutst in. ‘Zij kan ons niet in de handen laten van een onwaardige, al is hij duizendvoud zoon haars vaders. Hetgeen hem heden mislukt is, onderneemt hij weder morgen. Hij zoekt tot elken prijs het erfrecht zijner zuster te verkrachten. Verblijd ons dus met de verhooring onzer bede en wij voeren u, in uw eenvoudig kleed, dat u ter eere, doch een Henriquez tot eeuwige schande verstrekt, naar de kerk van Toledo en kronen u staandevoets.’

‘Indien ik iets mocht voorstellen,’ hernam zij aarzelend, ‘over welks aanneming ik mij o! zoo innig zou verheugen, het zou wezen: den vrede tusschen de edelen des lands te herstellen en den Koning, zonder omwegen, zijn hachelijken toestand onder de oogen te

brengen. Kon dit geschieden met zekere welwillendheid, die nimmer nog haren gezegenden invloed heeft gemist, ik zou niet alleen gelukkig zijn, maar levenslang erkentelijk blijven voor de hooge eer, die mij op heden werd beschoren. Ik ben overtuigd dat de koning niet vermoedt in welk gevaar hij verkeert. Ter liefde van zijn dochter zal hij van gedragslijn veranderen en allen van zich verwijderen, die zich tot heden tusschen hem en Toledo hebben gesteld!’

Niet minder getroffen door hare waardige houding dan door woorden, die zij van verre niet hadden verwacht, zag het gezantschap zich genoodzaakt het onderhoud als geëindigd te beschouwen.

Hoe diep teleurgesteld het zich gevoelde, bewees aller houding en het meest die van den aartsbisschop, die niet wilde vertrekken zonder de beide de Bovadilla's nog de hand gedrukt te hebben en te verzekeren:

‘Ge moogt u verhoovaardigen op uw kweekeling, dona Beatrix. Nu ik haar wederom nader leerde kennen, betreur ik het te ernstiger dat zij weigert koningin te zijn.’

En wel was de Bovadilla trotsch op de kweekeling, die zoo glansrijk de verzoeking had doorstaan om mede te werken aan de onttroning van den broeder, nu zij er de schaduwzijde van was gaan opmerken, hoewel hij zich nooit een broeder had betoond, maar een grillige tiran, voor heel den huize Averilo. Wel hoopte zij steeds haar eenmaal gekroond te zien, doch als gemalin van Ferdinand van Arragon.

Inmiddels besloot de aartsbisschop het hoogste blijk van vereering aan de Infante te geven, door den bond voor te stellen haar wensch te vervullen, hoe zwaar het ook mocht vallen zich te vernederen voor Sevilla; ja zelfs persoonlijk zich den minste te betoonen om den binnenlandschen vrede te bewerken.

De aartsbisschop van Sevilla wist in zijn eerste verbazing niet hoe te antwoorden, toen daar de grootmachtigste prelaat, wien geheel de geestelijkheid onderdanig moest wezen, gelijk den Heiligen vader zelf, in een beleefd schrijven hem uitnoodigde tot een samenkomst te Burgos, in het belang des konings en dat van het geheele volk.

Sevilla kon het voorstel niet afwijzen zonder schijn van onwil.

En zoo reisden Sevilla en Toledo beiden uit hunne verschillende aartsbisdommen naar een onzijdig gebied, om er een eerste bijeenkomst te houden, liever zich met elkander te verzoenen zonder tusschenkomst van derden.

Weinig tijds later was de onderhandeling der beide partijen zoover, dat er werd besloten den koning te verzoeken don de la Cueva, de koningin en de kleine prinses naar Portugal te verbannen, op grond van onwaardige gedragingen der koningin, en de Infante Isabella te doen uitroepen als erfgenaam der kronen van Leon en Castilië.

Henriquez was zich zelf niet meester, toen de eisch der thans beiden tegen hem vereenigde partijen, ter zijner kennis werd gebracht.

Zijn lijfarts vreesde dat hij met den dood de uitbarsting van zijn heftigen toorn zou bekoopen, maar zijn wel ondermijnd, doch nog krachtig gestel weerstond den onverhoedschen schok.

Daar Sevilla liefst zich niet met verwijten hoorde overladen, besloot Toledo den koning persoonlijk nader in te lichten, dat is: hem te verwittigen dat adel, noch geestelijkheid, noch steden dwang wilden uitoefenen tot het uiterste toe; dat, indien hij bezwaar maakte zich van het drietal te scheiden, hij dan slechts afstand had te doen van de kroon en het Alcazar te verlaten ten behoeve der Infante.

‘Het Alcazar te verlaten! Als ware dit zoo gemakkelijk te doen!’

Het Alcazar met zijn fabuleuze schatten, met zijn weidsche inrichtingen tot allerlei vermaak en genot, en zijn eenige vergezichten, met de fijnste fruit die heel Espana opleverde!

Waar ter wereld zou hij zich kunnen vestigen, zonder door heimwee verteerd te worden naar het tooverslot in elk opzicht, waar een weelderigheid heerschte waarvan zelfs geen vorst in het noorden nog droomde, tenzij door de beschrijvingen van de edelen, die Isabella van Portugal waren gevolgd naar Vlaanderen en wellicht - wellicht eenigszins door deze kon zijn nagevolgd, dank zij de schatten der Bourgondiërs.

Bianca el Navarro scheen plotseling gewroken te worden. Gelijk hij haar had verdreven, stond hij

verdreven te worden ondanks zoovele voorbehoedmid delen om zich te handhaven op den troon.

Bianca! zijn zielsoog aanschouwde haar eensklaps. Hij had haar lief gehad, terwijl Juano, die haar verving, hem steeds onverschillig was geweest en blijven zou. Zij ging haar eigen weg, gelijk hij den zijnen. Wellicht bedroog zij hem. Wellicht was het volksgeloof omtrent zijne erfgenaam niet ongegrond.

Eensklaps begon hij dit te vreezen, en in zijn vertwijfeling liet hij het kind halen om het onafgewend aan te staren en te zien op wien het geleek, op hem of op den man, naar wien men het noemde en dien hij met weldaden had overladen.

‘Beken!’ gebod hij den geneesmeester, die hem tot kalmte zocht te brengen. ‘Wien gelijkt zij, mij of hem?’

‘De prinses is het evenbeeld der koningin,’ verzekerde hij ontwijkend.

‘Indien zij mij geleek, zoudt ge zulk een antwoord niet geven,’ en driftig met den voet stampend, verscheen op dit bekend sein een page, wien hij toeriep:

‘Verzoek zijn Eerwaarde hier te komen.’

Zijn Eerwaarde was een oud man, in geestelijk gewaad, zijn biechtvader, een bekeerling, die het zoo nauw niet nam met 's konings ziel, en zich gaarne de hooge onderscheiding had doen welgevallen, om zeker te zijn van een kalm bestaan.

‘Wien gelijkt het kind, Eerwaarde?’ vroeg hij, hem te gemoet gaande.

Een wenk van den geneesmeester lichtte dezen voldoende in.

‘Als twee druppelen uit de Taag gelijkt het der moeder,’ antwoordde hij onverwijld.

Kennelijk griede den koning de tweede ontwijking meer nog dan de eerste.

Toch moest hij zich bedwingen tegenover een heilig man; en nu hernam hij:

‘Ik heb uw hulp van noode, Eerwaarde. Wil u staandevoets begeven naar de koningin en haar verwittigen, dat zij zich reisvaardig heeft te maken om met de eerste gelegenheid haren koninklijken broeder een bezoek te brengen, met hare dochter, om deze aan het hof van Portugal voor te stellen. En wil haar dan van lieverlede voorbereiden op de droevige noodzakelijkheid, dat zij er zal dienen te blijven tot prinses Juano den koning van Leon en Castilië gelijken zal.’

Geneesmeester noch biechtvader begrepen de oorzaak der zoo onverhoedsche wegzending, al konden zij er zich minder om verbazen.

De koningin zelf vernam het vonnis met een smadelijken glimlach.

Was Bianca el Navarro niet evenzoo bejegend om hare kinderloosheid?

Toch antwoordde zij hem:

‘Zeg den koning, Eerwaarde, dat er van nu aan eeuwige vijandschap zal heerschen tusschen Portugal en Castilië en mijn vader stellig genoegdoening zal eischen voor den hoon, zijner oudste dochter aangedaan door

een onwaardige, aan wiens luimen en wenschen zij steeds heeft zoeken te voldoen. Het goed recht van prinses Juano op kroon en troon zal vroeg of spade zegepralen.'

Een week later was koningin Juano, zonder Henriquez te hebben weergezien, vertrokken en had zij tevens, in haar trotschheid gekrenkt, te spoedig gehoorzaamd, om niet voor immer alle rechten harer dochter op het Alcazar te hebben prijs gegeven.

Daags na haar vertrek bestegen de herauten wederom de muildieren en rimramden de bekkens, om allen hooren en zien te doen vergaan, want hun aantal was vertienvoudigd.

Het was nu niet meer alleen de schamele jeugd, die de zotskappen volgden, maar geheel een schare opgetogen burgers en burgeressen, die onder het wisselen van de levendigste gebaren dansten op de maat van het geklinkklank, dat zij zelf ook nog aan allerlei metalen ontlokten.

Al wat maar klinkend misbaar maakte, was speeltuig voor de blijde menigte.

De vreugde op hoog bevel, die zich indertijd in gemor en gefluit en gesis geopenbaard had, uitte zich nu ondubbelzinnig als van harte door alle standen. Uit de trotsche huizingen van den adel, tijdens den optocht ter eere der kleine prinses gesloten, wapperden nu levendige kleuren, waartusschen te lezen viel: 'Heil Isabella!'

De herauten verkondigden dat 's konings zuster,

de Infante Isabella, de weeze van Averilo, was verheven tot troonopvolgster van Leon en Castilië.

Het was don Bertrand de la Cueva in eigen persoon, die de vermetelheid had de vreugde des volks aan den koning te berichten.

‘Ziedaar het gevolg, de eerste vrucht uwer zwakheid om te bukken, waar ge behoort te heerschen en te gebieden!’ voegde hij den verbitterden man smadelijk toe.

‘Zwijg opdat ik mij niet aan u vergrijpe... demon! gelijk koningin Bianca u reeds heeft genoemd!’ wierp hij hem barsch tegen.

Maar don Bertrand was niet gewoon te zwijgen of te gehoorzamen.

‘Waar een koning de gedweeë, gehoorzame dienaar is van den adel, graaft hij zich zelf een kuil,’ verzekerde hij onverschrokken. ‘Indien ge u alleen aan mij hadt gehouden, zou uw macht thans gelijk zijn aan die van Lodewijk XI, die wel middelen wist te vinden om de trotsche edelen klein te maken en zich tot alleenheerscher te verheffen.’

‘De verhouding van de pairs van Frankrijk tot het gekroonde hoofd is niet te vergelijken met die de grooten van Castilië zich hebben bedongen en steeds handhaafden. Allermint voegt het eenen, dien ik uit het slijk heb opgeheven, mij dergelijke verwijten toe te voegen - want don Bertrand! zoo ik mij iets te verwijten heb... 't is... dat koningin Bianca zich gewroken kan noemen...; 't is... dat ik eindelijk, eindelijk u

leer beschouwen als mijn verderver...; 't is, dat ik u voor lang niet in het niet heb terug geslingerd, waaruit ik u heb opgeheven; u, dien ik verhief tot grootmeester van San Jago; u, dien ik verhief tot hertog, tot graaf, tot wat niet al...! u, dien ik vereerde met mijn onbepaald vertrouwen; u, dien ik thans met eigen hand van het terras zou werpen, indien ik niet vreesde er die hand door te bezoedelen! Wat zij echter kan en mag en zal, zonder zich zelf te kwetsen, is dit...!'

Met een enkele schrede was hij hem genaderd en had hij hem de grootmeesterketen, die hij den jongsten tijd durfde dragen, afgerukt en die onder den voet getreden.

Don Bertrand stond als van den donder getroffen, doch een oogenblik slechts. In het tweede zou hij zich, schier stikkend van razernij, aan den koning hebben vergrepen, indien deze hem niet ware ontsnapt.

'Ellendeling!' riep hij hem na. 'Dat is vorsten-loon! vorsten-gunst! vorsten-vriendschap! Ha! nu Bertrand de la Cueva u los laat, verliest ge uw laatsten steun!'

Hij had den koning niet durven volgen. In zijn ontstemming wilde noch kon hij zich terstond verwijderen, om geen dienaren aanleiding tot eenige vermoedens te geven. Hij trachtte te bedaren en deed dit onder het ontwerpen van allerlei plannen tot wraak.

Met opgericht hoofd, oogenschijnlijk kalm, even trotsch en gebiedend als immer, verliet hij daarna het Alcazar om Henriquez alle gelegenheid af te snijden hem uit

zijn tegenwoordigheid te verbannen, gelijk hij reeds zoo menig edelman er uit gebannen had, maar om tevens het aantal zijner vijanden te vermeederen met een, die meer nog op hem verbitterd was dan allen te zamen.

Toen hij Toledo bleek te hebben verlaten, beschuldigde de koning hem openlijk van schending van vertrouwen en verbande hij hem uit zijn rijk, terwijl hij de keten van het grootmeesterschap aan het kapittel der orde liet brengen, met verzoek zelf een nieuwen grootmeester te benoemen, nu hij zoo deerlijk in den persoon van den gevloodene zich had bedrogen.

Zoowel adel als geestelijkheid beschouwden dit feit als eerste poging om hunne genegenheid te herwinnen.

Sedert de verzoening van Toledo en Sevilla was die der verschillende edelen gevolgd, die vast besloten hadden niet meer ten hove te verschijnen om de vernedering, die er hun gedurig was opgelegd. Ten eeuwigen dage waren zij 's konings gelijken en geenszins zijne minderen, al heette hij hoofd van den staat.

Na don Bertrand's ongenade keerden er velen weder, ondanks den eed er nimmer meer een voet te zullen zetten.

VIII.

De koning van Portugal, Alonzo V, zwoer den hoon, zijner oudste dochter aangedaan, ontzettend te wreken; doch de schermutselingen met allerlei zwerfstammen, zoowel als de koninklijke ondersteuning, die hij de zeevaart verleende, wanneer deze eenige ontdekkingstocht mocht wenschen te ondernemen, hadden zijn schatkist te zeer uitgeput om dadelijk zijn wrok te kunnen koelen en heel Castilië te tuchtigen voor de wegzending der koningin, waartoe het den koning in elk geval had genoodzaakt. Zijn zoon, die eenmaal als Juan II niet alleen de Groote, de Gestrenge zou worden bijgenaamd, maar zelfs de Volmaakte zou heeten, had, na met Isabella voor het doopvont in de hoofdkerk te Toledo gestaan te hebben, steeds de lieflijkste herinnering bewaard aan deze jonkvrouw, die echter als jongere dochter en verwaarloosde vorstin een niet genoeg voordeelige bruid zou zijn voor een toekomstigen koning, en almede reikhalzend uitgezien naar uitbreiding van gebied.

Nu de arme Infante onverhoeds tot eigen rang van troonopvolgster was verheven, waagde hij het zijn vader op te merken dat het beter ware alle wrok over wat geschied was ter zijde te stellen - zij het ook met opoffering van de belangen der kleine Juano, en

een poging te doen tot vereeniging van Castilië met Portugal, door een huwelijk der beide troonopvolgers.

De Cortes of staten opperden een dergelijk voorstel, om beide rijken een strijd te besparen, die beiden in de oogen van den Muzelman moest vernederen.

Door zulk een vergoeding voor allen smaad te eischen en daarmee een betreurenswaardige vijandschap te voorkomen van de steeds zoo bevriende en zoo bij herhaling vermaagschapte Huizen als die der beide koningen, was de eer gered.

Het gevolg van gedurige overleggingen was, dat don Henriquez in plaats van een oorlogsverklaring, een huwelijksaanzoek ontving, opdat een nieuwe verbindtenis tusschen Castilië en Portugal de verbrokene zou vergoeden.

Opgewekt door den terugkeer van zoovele edelen, nam don Henriquez niet alleen gulgraag het middel ter verzoening aan, maar haastte zich zelfs, na zich zoo goedertieren omtrent Isabella te hebben betoond, haar aan te sporen zich te vereenigen met don Juan.

Doch Isabella gevoelde niet de minste genegenheid voor den broeder eener schoonzuster, omtrent wien zij thans nader was ingelicht, en dien zij ook had leeren kennen als de bewerkster van het huwelijksplan, dat zoo merkwaardig verijdeld was.

Harerzijds verzekerde zij dus onverwijld nooit in eenig huwelijk toe te stemmen, tenzij zij huwen kon uit liefde.

Henriquez gevoelde zich voor 't eerst machteloos

tegenover de zuster, die hij zoo schromelijk had verwaarloosd.

Gewoon steeds te bevelen, liet hij haar nochtans weten dat hij zijn koninklijk woord had verpand en hij daarom genoodzaakt was haar te verzoeken het aanzoek andermaal te overwegen.

Intusschen was het bericht omtrent de troonopvolging ook ter oore gekomen van den met blindheid bedreigden koning van Arragon.

Deze haatte Henriquez met een innigen haat, en had zich daarom vroeger tegen een huwelijk van zijn eenigen, reeds beroemden zoon verklaard met de voormalige speelgenoot.

Nu zij aanstaande koningin van Leon en Castilië heette, haastte hij zich alle geschillen bij te leggen, zijn weersin tegen Henriquez te overwinnen, en zijn eigen zoon te verrassen met een huwelijksaanzoek buiten hem om, daar hij juist weder aan het hoofd een er niet onaanzienlijke legermacht was uitgetogen.

Hij wendde zich niet alleen tot Henriquez, maar tevens tot Isabella. Terwijl de eerste hem even beslist weigerde, als hij Lodewijk XI geweigerd had, nam Isabella het aanzoek aan, juist toen don Henriquez besloten was haar, goed- of kwaadschiks, Portugal ten zoenoffer te geven.

Onder schijn van naar een wederzien te verlangen en de opmerking dat eenige afleiding haar zeker heilzaam zou zijn, noodigde hij haar met de beide Bovadilla's te Ocana, alwaar hij een zeer bijzondere jacht

stond te houden, bij welke gelegenheid de Infant van Portugal persoonlijk zijn huwelijksaanzoek zou kunnen herhalen. Dit verzweeg hij echter.

Niet vermoedende dezen te zullen ontmoeten, en meenende dat de uitnoodiging de vrucht was van Henriquez' erkentelijkheid over haar antwoord aan Toledo, waarvan hij was ingelicht, nam zij de uitnoodiging aan, en zoo reisde zij er heen met de Bovadilla's, Aquinol en Ismael, het vereischt aantal dienaren en dienaressen en haar eigen onmisbaar muildier Ricci.

Ismael was stil en schuw geworden na den gepleegden moord. Steeds vreesde hij dat de Infante er hem om zou verachten, al had hij ook om harentwil zich aan zulk een ontzettend misdrijf schuldig gemaakt, als het plengen van 's naasten bloed, in een oogenblik van vertrouwelijk samenzijn.

Eéne gedachte had hem slechts vervuld. De toeleg des konings te doen mislukken en haar de onteering te besparen, die alleen reeds moest bestaan in het ontvangen van zulk een bruidegom.

Nu haar lot zoo onverhoeds was gekeerd en zij zelfs tot troonopvolgster was uitgeroepen, scheen zijn misdrijf hem om niet gepleegd en kwelde hem een voortdurende en toenemende vrees, dat hij te overijld en ook te eigendunkelijk had gehandeld; iets, dat don Francesco onwillekeurig moest toestemmen.

Isabella had wel opgemerkt dat hij geheel veranderd was, sedert hij door haar gewijd had willen worden om de hare te zijn in leven en dood. Wat hem geschied

was, waarover hij gedurig mijmerde, dat vermoedde zij niet van verre en zou zij ook nooit vernemen.

Dat hij kennelijk op Ocana weder herleefde en in gezelschap des konings en zijne vrienden weder den gek kon zijn, die allen vermaakten, verheugde haar, hoezeer het haar evenzeer verbaasde dat hij twee personen in zich scheen te vereenigen, want zoodra don Henriquez hem den rug toekeerde, was hij weder in zich zelf gekeerd.

Kwinkslagen en snaaksche invallen waren dezen steeds welkom, en deden hem den gek gedurig bij zich ontbieden; eindelijk zóo gedurig dat menig hoveling er ijverzuchtig over dreigde te worden.

Ismael bespeurde dit zeer goed, en begreep omzichtig te werk te moeten gaan, niet alleen om 's konings genegenheid niet te verliezen door achterklap van derden, maar om zijn vertrouwen te winnen, waarom het hem te doen was.

Onvoorwaardelijk geloofde hij dat de uitnoodiging om zich te komen verpoezen op het koninklijk lustslot een of ander doel had, dat hij evenzeer moest trachten te verijdelten als het bezoek van een Pedro Gironi.

Geheel vervuld, gelijk de koning scheen, met de zoo bijzondere jacht, waartoe hij de eerste edelen had uitgenoodigd, zocht Ismael allereerst te weten te komen wie er werden verwacht, door den hoogen gastheer te verzekeren dit allicht te kunnen raden.

‘Laat hooren dan!’ antwoordde Henriquez, bijzonder

goed geluimd, dewijl alle uitnoodigingen waren aangenomen.

‘De Infant van Portugal!’

‘Waarom noemt ge juist dezen?’

‘Welke man zou de gelegenheid niet aangrijpen de Infante zijne opwachting te maken, met wie hij eenmaal reeds voor het altaar heeft gestaan? Ismael durft zelfs verder te raden en te beweren...’

‘Nu wat?’

‘Dat de kronen van Castilië en Portugal wellicht te vereenigen zouden zijn.’

‘Goed geraden! En wel, voordat een Castiliaan of Portugees er nog aan denkt!’

‘Ten besluite van de groote jacht?’ grinnikte de gek.

‘Ten besluite, ja juist, en misschien wel voordat die nog zal zijn aangevangen.

Doch ga nu heen van waar gij gekomen zijt en duik mij wat nieuws op.’

Ismael maakte beenen, vastbesloten zijn voordeel te doen met het gehoorde, en den koning vooreerst niet onder de oogen te komen.

Geen kwartier later wist don Francesco dat de Infante in een hinderlaag was gelokt, en was Ismael spoorloos verdwenen.

Dat hij waarheid had gesproken bleek uit de toebereidselen, die gemaakt werden om een buitengewonen gast te ontvangen, nadat reeds zeer hooge edelen waren aangekomen.

Dat hij werkelijk de Portugeesche troonopvolger

was, de peter der verdreven Juano, kon niemand beter getuigen dan de Infante zelf, daar hij haar des anderen daags zijn opwachting reeds maakte.

Moeilijk kon zij weigeren hem te ontvangen na de zeer aangename kennismaking bij gelegenheid van het doopfeest.

De jonge prins zinspeelde zelfs niet op die kennismaking en betoonde zich zóo hoffelijk, zóo oprecht verheugd, zóo volstrekt ongekunsteld bij hun wederzien, dat Isabella nog geloofde ten zijnen aanzien misleid te worden.

In dit vermoeden werd zij versterkt toen de dag van de jacht was aangebroken, en zij zich zeer opgewekt gevoelde er aan deel te nemen om de bijzonderheid der jacht, liever wegens het op te jagen en te vangen wild.

Er zou geen bloed worden gestort. De groote kunst zou bestaan en hij koning, of zij koningin van de jacht worden verklaard, die het behendigst de lus kon werpen om een... aap te vangen, want op den aap was het ditmaal gemunt.

Hoewel Espana er maar heel zelden had opgeleverd in vroegere eeuwen, meende men dat de Arabieren, uit zekere wraak bij hunne uitdrijving, een aantal apen, die zij ook als huisdieren met zich voerden, hadden achter gelaten in geheele bosschen wilde amandelen en dadels, vanwaar zij van lieverlede te voorschijn kwamen in kleine kudden om de eetbare vruchten te rooven.

De landlieden, die zich meer en meer verontrust zagen en beroofd van hun schoonste fruit, werden

zoo ten einde raad, dat zij, daar het hun streng verboden was te jagen op gronden, die hun niet toebehoorden, zich tot de overheid hadden gewend, met verzoek een apenjacht te bevelen.

Het wild was zoo eenig, dat Henriquez het der moeite waard vond zijn edelen uit te noodigen het landvolk ter hulp te komen, doch op koninklijke wijs, opdat het zich nimmer zou kunnen beroemen dat een koning en zijn stoet hun ten gevalle uit jagen was geweest.

Daarom werd het doodvonnis over de boschbewoners veranderd in levenslange gevangenschap, en kon elk zijn huis met een aap verrijken, die er, dank zij behendigheid, een kon bemachtigen.

Het was een klein, dus geenszins ontzag inboezemend soort, wier grootste verontwaardiging of angst zich openbaarde in grijnzen, dat 's konings hansworsten vrij mochten nadoen.

Bekkenslagers, triangelaars en tambourijnders openden den stoet en moesten dezen hier en ginds onthalen op gerimram en gegrijns. Isabella had tot heden niets van die potsenmakers haars broeders bespeurd, en was er dus ook geenszins op voorbereid, dat zij door deze zou worden voorafgegaan bij een jachtvermaak, dat steeds onder zeker decorum gesmaakt was geworden, altijd volgens de mededeelingen van de Bovadilla's, want zij had er nog nooit ingedeeld. Het schoone weder, niet warm, niet koud, zooals het dikwijls onverhoeds worden kon, stemde alle gasten recht opgewekt, en toen prins Juan

zoo eerbiedig de knie voor haar boog, opdat zijn hand haar tot trede zou dienen bij het opstijgen van Ricci, die goed of kwaadschiks mee ter jacht moest, viel er zoo weinig onraad te duchten, dat zij begon te gelooven aan een misleiding van Ismael, niet een voorbedachtelijke, maar eene ontsproten uit zekere overdreven bezorgdheid voor hare persoon.

'Rim..! r...a...m!' klonken de bekkens en op dat sein spoorde de een zijn ros, de andere het muildier, en 'ventre à terre' reed de stoet lustige cavallero's en opgewekte senora's boschwaarts over steppen, greppels, heggen en kreken heen.

'Rim... ram...!' en eensklaps werden de viervoeten weder tot stilstand gedwongen bij den ingang van het prachtige bosch, dat zich ter zijde der rivier uitstreckte, opdat de jagers de wet zouden hooren voorlezen, naar welke allen zich hadden te gedragen, hierop neerkomend dat den aap liever de vrijheid moest worden teruggeschonken dan gedood.

Onder een luide goedkeuring boden de schildknapen in gouden en zilveren moorsche bekers verschillende wijnen aan de koninklijke gasten, en was het weder Portugal zelf, die de troonopvolgster van Castilië de zoete teug aanbood, en daarna vol eerbied de lippen zette op dezelfde plaats, waar zij gedronken had. De beteekenis dier daad kende zij zeer goed.

'Rim... ram! klingelingeling! ping, pang!' klonk er ten derden male, toen Henriquez even de hand ophief. In een oogwenk was het bosch ingerend, dat ter

wille van de vereischte ruimte om de lussen te werpen vooruit zóo was gekapt, dat er letterlijk begaanbare wegen in werden aangetroffen.

Ricci werd zelfs door de algemeene geestdrift aangetrokken en rende zooals hij nooit gerend had, met trotsch opgestoken ooren, als was hij fier op zijn last en verheugde hij zich zelfs in het genot, dat eindelijk ook eens gesmaakt werd door de weeze van Averilo.

Dona Beatrix had zich verontschuldigd. Don Francesco zou het feest eer met zijn leven hebben betaald, dan dat hij niet mede ware gegaan ter bescherming der geliefde vorstin.

En wel wetend dat Henriquez allerlei etiquette had ingevoerd om den hoogen toon van den adel te fnuiken en zich eenig overwicht te geven boven dezen, mocht Portugal het allernaangenaamst vinden, Castilië niet zoo ongedwongen te kunnen naderen als hij zich dit had voorgesteld, tóch durfde hij geen enkele aanmerking maken op de onafscheidelijkheid van den volgeling der Infante, dewijl zijn titel was opperkamerheerbegeleider.

Don Juan moest zich aan die etiquette te eer onderwerpen, dewijl hij in dezen volkomen eensdenkend was met koning Henriquez, en niet ten troon zou stijgen zonder zijn voorbeeld te volgen.

Isabella van Portugal, gravin van Vlaanderen en Holland enz., mocht het ideaal van vorstin zijn voor een Isabella van Castilië; hij, de jonge Portugal, die zich geboren Bourgondiër achtte krachtens zijn voor-

vader Hendrik van Bourgondië, die den eersten stoot gaf aan de verdrijving der Mooren in Luisitanië of Portugal, droomde van een toekomst, waarin hij evenknie zou heeten van Philips den Goede, dien hij steeds den titel gaf van welwaarden neef van weerszijde, én door eigen huis én door dat van diens gemalin.

Het Vlaamsch-Bourgondisch huis was dus én aan Castilië én aan Portugal vermaagschapt, meer dan eenmaal zelfs.

Terwijl de jongelieden die vermaagschapping elkander herinnerden - soortgelijk gesprek was allicht gaande te houden én gedurende den ongeregelden gang van beider verschillende viervoeten én in tegenwoordigheid van den lastigen derden voor den Infant - klonk er plotseling een oorverdoovend gejubel en een geraas der instrumenten, dat als van alle vier de windstreken werd teruggekaatst door de dolle vreugdebetooningen der hansworsten.

Er moest een aap zijn gestrikt.

In vligenden galop renden de verschillende groepen elkaar tegen, ten einde zich te scharen om den gelukkigen jager, den koning zelf.

Dit feit zette de kroon op de algemeene opgewektheid. Toen de arme aap van den eenen strik in den anderen geraakte, zonder beraad als hij werd vastgesjord aan het muildier van een der dienaren, vervulde Isabella zulk een deernis met den gevangene, dat zij Portugal, als eersten in rang, smeekte genade te vragen voor het arme dier.

‘Gaarne! o zoo gaarne! doch nog niet, want dan waarschuwt hij zijn makkers en zullen allen ons ontluchten, terwijl zij nu stellig iets zullen beproeven om de gevangenen te verlossen; onze dierkundigen beweren dat zij ons menschen te slim zijn. Wij zullen dat heden erkennen of ontkennen.’

En zoo was het. De apen hadden zeer goed gezien dat er een gestrikt was; zoo niet, zijn erbarmelijk geschrei verkondigde het hun luid genoeg, toen zij als door schrik voortgezweept, in een oogwenk waren verdwenen.

Terwijl de jagers verbaasd rondstaarden, keerden zij met honderden terug ter ontzetting van den kameraad, die nog altijd huilde.

Allen hielden de paarden en muildieren in om een afwachtende houding aan te nemen, doch alras moesten zij die prijs geven, begroet als zij werden door een regen van amandelen, waarmede ruiters en dieren met zulk een hevigheid werden getroffen, dat allen uiteenstoven om den aftocht te blazen.

‘En dat voor apen! terwijl wij hun broeders, de Mooren, zouden staan! dat nooit!’ riep Portugal, en meteen ontnam hij een hansworst de bekkens en maakte zulk een helsch rumoer, dat de belegeraars vliegensvlug in de toppen der boomen zich verscholen, waar zij met de ellebogen op de knieën, de hoofden in de handen lieten zakken, om de ooren te bedekken.

‘Is 't niet of ze ons uitlachen?’ vroeg Portugal, ‘dat laat geen Bourgondier zich doen!’

En met een stouten sprong rende hij, ter zijde door eenige vrienden gevolgd, heen om heel voorzichtig achter de boomen om de apen te naderen, die steeds het oog hielden gericht op wie waren blijven staan.

Nu waagde hij een slag. Niet naar de apen, maar naar de takken richtten zich de handen en eensklaps ploften de weerloozen op den grond. De schrik verbijsterde de arme dieren zoodanig, dat zij te verlamd schenen om zich te verweren, en zich lieten opnemen en wegvoeren.

‘Arme koning Boadil!’ schertste Portugal, terwijl hij den aap, dien hij zelf opving, aan zijn eigen paard wilde gehecht zien. ‘Ge zult het goed hebben, om me steeds een schoon levensuur te herinneren. En als ge u met uw lot zult hebben verzoend, zult gij een sieraad worden van de diergaarde, die ik ter eere der aanstaande koningin van Castilië onmiddellijk zal gaan inrichten. Onze geleerden hebben me al zoo vaak hiertoe aangezocht,’ voegde hij Isabella toe.

‘Och laat het arme dier los!’ smeekte zij.

De hoffelijkheid gebod hem te gehoorzamen, maar... de jager was te veel in hem ontwaakt. Thuis komen zonder buit, dit ging niet aan. Toch scheen hij haar te willen bevredigen door een: ‘Welaan dan!’ Doch zij zag hoe hij zijn buit aan een schildknaap toewierp, na het diertje, want de aap was zeer klein, een klap te hebben gegeven, omdat het hem in de hand beet.

Nu het doel was bereikt, gebod de koning

‘huiswaarts!’ Nooit was hij met gejubel begroet. Alleen, na den welvolbrachten tocht, begroette het landvolk hem met blijde kreten, hoewel zij meer den buit golden dan den vorst.

Portugal gevoelde zich ontstemd.

Zeer zeker had zijn dapperheid niet het hart der Infante gewonnen. En dit gevoelde hij maar al te zeer.

IX.

Na zich voorlang reeds van andere stelten voorzien te hebben, had Ismael zich die op eenigen afstand van Ocana onder de voeten gehecht, om er voor zijn kleine persoonlijkheid altijd, reuzenschreden mede af te leggen, en er kreken of smalle rivieren mede over te steken, ja des noods te zwemmen, en eindelijk uitgeput van vermoeidheid Valladolid te bereiken, alwaar de Almirante van Castilië zich eenige weken te gast had begeven bij zijn ambtgenoot van Leon.

Hoe hij den weg had gevonden, wist hij zelf niet. Allah zou hem geleiden en het landvolk - voor zoo ver 't niet voor hem wegliep, als ware hij een menschelijke demon - zou hem allicht voorthelpen en van voedsel en drank voorzien.

Hij zag zijn vertrouwen, blijkens het bereiken van de stad, niet beschaamd.

Zoo berooid en ellendig als hij er uitzag, smeekte hij een poorter hem uit te leggen waar de Almirante zich bevinden kon, daar hij dezen moest naderen uit naam der Infante Isabella.

Ismael was ondanks zijn leelijkheid niet eenig in zijn soort, en de poorter wist zeer goed, dat zulke wanstaltige schepselen welkom waren aan de

hoven en er diensten bewezen met alle trouw van den hond.

Hij liet hem den weg wijzen, met den raad zich behoorlijk uit te dossen, alvorens hij voor de rijksgrooten zou verschijnen, daar hij gevaar liep als schooier te worden uitgedreven.

Die raad was gemakkelijker te geven, dan te volgen en ging daarom bij Ismael het eene oor in, het andere uit, totdat hij er de waarheid van moest ervaren, daar de brugwachter weigerde hem de gracht te laten overgaan, die het slot liet kennen als een der voormalige sterkten van Valladolid uit den Moorschen tijd.

Onvervaard nochtans wierp hij zich te water en waagde zich als een David aan den Goliath, die sprakeloos stond over zulk een vermetelheid.

‘Ik heb niets uit te staan met uw heer, doch te meer met zijn gast. Wees dus op uw hoede! Uw weigering om dezen van mijn komst als boodschapper der Infante te verwittigen, zal u het hoofd kosten.’

Niet weinig verschrikt door die verzekering, onderwierp de kloeke figuur zich al brommend aan de noodzakelijkheid.

‘Een boodschapper van de Infante?!’

In een oogwenk was de Almirante, alle grootheid en voorschriften vergetend, op het voorplein, alwaar Ismael uitgeput van vermoeienis en druipnat aan zijn voeten gleed.

‘Koning Henriquez’, prevelde hij, ‘wil haar huwen aan Portugal. Zij is in zijn macht. Red haar voor Arragon. Arragon heeft haar lief en alleen Arragon wil zij huwen.’

De eerwaarde grijsaard riep om hulp, uit vrees dat de zonderlinge boodschapper, die hij evenwel zeer goed kende, den geest zou geven aan zijn voeten.

Doch voordat deze kon toeschieten, had hij zich hersteld om te vervolgen:

‘Ismael moet haar andermaal redden...! Lof en eere zij Allah en zijn Profeet... die hem er toe in staat hebben gesteld den heiligen plicht der dankbaarheid te volbrengen!’

De Almirante ving de laatste woorden niet meer op. Er viel geen oogenblik te verliezen. Op staanden voet moest er raad geschaft worden, zooals hij zijn ambtgenoot van Leon verzekerde, waarop beiden onmiddellijk in nader overleg traden. IJlings werden de edelen, in de stad woonachtig, opgeroepen en straks was besloten ‘ventre à terre’ naar Ocana te rennen met schildknapen en dienaren, welke laatsten een draagstoel met zich zouden voeren.

Don Juan en koning Henriquez bevonden zich juist in een gezelschap, dat allerminst voegde aan hunne hooge waardigheid, en dan ook in alle stilte werd gemaakt.

Terwijl zij in zetels lagen uitgestrekt, zat, op den grond gehurkt, een Zigeunerin, ijverig en met denkend gelaat de ‘naipes’ te schudden, waaruit zij aan beiden de toekomst moest voorzeggen.

Sedert 1387 was dit op straffe des doods verboden door Juan I van Castilië, en waren zelfs alle kaarten, destijds nog bestaande in plaatjes ivoor of palmhout, verbeurd verklaard.

Niet alleen omdat het volk te bijgeloovig werd, maar omdat hij overtuigd was dat de 'naipes' door een boozen geest werden geschikt, zoo telkens men een blik in de toekomst wilde slaan of de vorsten door de 'naipes' wilden vernemen, wie hunner den strijd zou winnen.

De heeren der 'naipes', die de Zigeunerin door een liet glijden onder het prevelen van allerlei geheimzinnige woorden, waarmede zij den geest van het lot aanriep, stelden voor: Paus Benedictus XIII, keizer Frederik III, Lodewijk XI en Eduard IV van Engeland; de boeren: Philips de Goede, Henriquez van Castilië, Alonzo van Portugal en Boadil van Granada. De vrouwen noemde men naar believen, zoodat zij bij elk spel de namen droegen van de uitverkorenen der spelers; bij het waarzeggen of kaartleggen verschilden ze evenzeer.

Hartenvrouw heette thans Isabella, omdat don Juan wenschte te vernemen, in hoever hij nog hopen mocht Castilië en Portugal te verbinden.

Door een der gunstelingen was de Zigeunerin binnengeleid, zonder dat dit was bespeurd, en even geheimzinnig zou zij weder worden uitgeleid.

Don Henriquez en Don Juan hielden de oogen onafgewend op het orakel gevestigd, doch luisterden niettemin scherp toe naar elk bijzonder geluid of eiken voetstap.

Geen wonder dat beiden ontstelden bij het klinken van signalen tusschen torenwachters en naderend gezelschap.

‘Sluip naar het binnenhof, kruip daar in de opening rechts, en houd u schuil tot ge wordt uitgeleid,’ gebood de koning, terwijl hij de vrouw een goudstuk toewierp. Meteen liet hij den klopper vallen, ten einde den onmiddellijk binnentredenden page van dienst naar den toren te zenden om inlichtingen, zonder dat deze had kunnen bespeuren dat de koning zich niet alleen bevond. Een zware damast zijden gordijn scheidde den ingang van het eigenlijk vertrek, zoodat hij met de pages gesprekken kon houden, zonder dat deze een enkelen blik naar binnen konden slaan.

In het vertrek ter andere zijde van het lasthuis, Isabella met hare vrouwen ingeruimd, hadden de signalen mede schrik verspreid.

Voorbereid op broederlijk verraad, hoewel zij omtrent Portugal's bedoeling volkomen gerust was, haastte Isabella zich een harer vrouwen te zenden naar don Francesco, opdat zij mocht vernemen wat er gaande was. Don Francesco spoedde zich oogenblikkelijk zelf naar den toren.

De banier van den Almirante was hem te bekend dan dat hij niet alle ongerustheid kon verjagen en de Infante voorbereiden op een vermoedelijk persoonlijk bezoek van den hooggeëerden grijsaard, die met een geheelen stoet van edelen in aantocht was.

Inmiddels berichtte de page den koning dat er met een witten doek was gewuifd, op welken vriendschappelijken groet hij gelastte den voorrijder te woord te staan, en in geval er vriendenbezoek mocht zijn, de brug neer te laten en de poort te openen.

Vriendschappelijker bezoek dan dat van een Almirante viel er voor een koning niet te wachten, maar Henriquez kende zeer goed de verkoeling, die zijn voormalige vriendschap had ondergaan; hij begon dus den Almirante van lieverlede te beschouwen als persoonlijken vijand, als mede saamgezworenen tegen den kroondrager en daarom was de naam van den bezoeker hem een wanklank.

Wat kon hij hebben te melden of te vragen onder vier oogen nog wel, want geheel de ridderschap bleef in den zadel op het voorplein, als zou de terugrit zoo dadelijk worden ondernomen.

Hij was zoo zeer met die vraag vervuld dat hij niet opmerkte hoe allen afstegen, nadat de Almirante was binnen gegaan, om in allen eenvoud, gelijk een leger te velde, te maaltijden van den proviand, dien elke schildknaap voor zijn meester had mede genomen en nu kwam aanbieden.

Geheel gerustgesteld, snelde Isabella met dona Beatrix naar een der balkons ter voorzijde, om zich niet weinig te verlustigen in het blij gejuich der geheele ridderschap bij hare verschijning, en in de aardige tooneelen die het maaltijden opleverde, nadat zij zich in een der vensternissen had terug getrokken ten einde de heeren niet te hinderen.

De Almirante had zijn stofmantel afgeworpen en den koning vrijheid doen vragen hem te mogen naderen als - ruiter.

Wel was de zooveel ergernis wekkende etiquette

door Henriquez verbannen op Ocana, doch eene of andere luim kon hem die bijzonderheid over het hoofd doen zien. 't Was daarom beter elke aanmerking, gegrond of niet, te voorkomen, terwijl Henriquez er tevens uit kon afleiden dat het bezoek geen bloote plichtpleging ten doel had.

"t Is volstrekt onnoodig u te verwijderen, don Juan! Hetgeen de Almirante mij te zeggen heeft, zal ik niet voor u hebben te verbergen. Blijf dus!' voegde de koning zijn gast toe. En zoo dwong hij dezen onwillekeurig getuige te worden van de trotsche bejegening, die hij van den bezoeker stond te ondergaan, want de Almirante verachtte den man niet weinig, die zijn vrouw en kind had opgeofferd aan een kroon, welke zoowel geestelijkheid, adel, als steden voor het meerendeel hem hadden willen ontnemen zonder bloed te vergieten, en die nu nog zijn zuster, die hem op den troon had gehandhaafd, in een hinderlaag had gelokt, om haar tegen haar wil te doen huwen met een vorst, wiens liefde zij verwierp.

'Heer koning!' sprak hij ernstig, na een lichte buiging, 'wil mijn leeftijd van het door u voorgeschreven ceremonieel der zoo moeilijke kniebuiging ontheffen, en mij eenvoudig gehoor verleenen als boodschapper van Leon en Castilië.'

'Laat me u dan eerst mededeelen, Excellenzia, dat ge u bevindt in tegenwoordigheid van den troonopvolger van Portugal, don Juan!' en hij wees op zijn gast.

'Dan vooraf mijn eerbiedige groet aan Portugals

aanstaanden koning!' hernam de Almirante met een tweede buiging tot dezen.

'En nu uw boodschap?'

'Wij renden rusteloos voort om u te eerder te verwittigen, dat wij zulk een hooge waarde hechten aan leven en welzijn van de weeze van Averilo, als dat onzer aanstaande koningin, dat wij haar in ons midden wenschen. Het koninklijk hof van Leon heeft de regeering van Valladolid reeds ingericht, om de Infante overeenkomstig hare aanstaande waardigheid te herbergen, zoodat wij als afgevaardigden herwaarts zijn gekomen om haar naar hare nieuwe woonplaats te begeleiden.'

Op welk nieuw voorstel don Henriquez zich ook mocht hebben voorbereid, ten einde in 't rustig bezit te blijven zijner kroon, allerminst op een dergelijk.

't Geleek hem het voorteeke eener volstrekke onttroning.

Alzoo antwoordde hij:

't Is wel wat zonderling een zuster, bij haren eenigen broeder te gast, zoo plotseling een ander verblijf aan te bieden, Excellenzia. Indien hij daarin onverwijld toestemde, zou men hem alleszins mogen verwijten, geen prijs te stellen op de tegenwoordigheid zijner zuster. Daar nu van het tegendeel slechts sprake kan zijn, zal mij wel worden veroorloofd haar vertrek tot nader te verdagen.'

'Indien ik zonder de Infante terugkeer, zal men allicht denken aan tegenstand van 's konings zijde om een wensch zijner rijks grooten te vervullen, die niet

dan na rijp overleg ter zijner kennisse wordt gesteld. Duizenden zullen de honderden vervangen, die mij uit vrije beweging hebben vergezeld, om de Infante tot eerewacht te verstrekken. In 's konings eigen belang - hij weet toch hoe weinigen hem genegen zijn - verzoek ik daarom ernstig niet te worden weerstreefd, maar dat mij vrijheid worde gegeven der Infante voor te stellen ons onverwijld te vergezellen naar Valladolid, welks poorters reeds op den uitkijk staan naar de komst der zoo hoog geëerde weeze van Averilo.'

'Mijne rijks grooten schijnen besloten mij niet alleen alle macht te ontnemen, maar zelfs het genoegen te betwisten een eenige zuster te herbergen. Zij heeft deelgenomen aan de eerste jacht. Nu ik ter harer eere eene tweede uitschreef, waartoe nog meer gasten worden verwacht... nu zou ik haar moeten zien gaan...? Dat nooit! Dat zij blijve tot na de jacht! Niet waar, don Juan, wij kunnen hare alles en allen bezielende persoonlijke tegenwoordigheid niet bij ons feest ontberen... terwijl zij zelve er zich veel genoegen van voorstelt...'

'Er valt over zulk een punt, mijns inziens, niet te redetwisten,' verzekerde don Juan.

'Indien de Infant van Portugal zich een vriend wil betoonen van don Henriquez van Leon en Castilie,' hernam de Almirante, 'dat hij hem dan aanrade geen misbruik te maken van de zoo vaak reeds op de proef gestelde welwillendheid zijner edelen, daar ook deze hare grenzen heeft.'

‘De Infant van Portugal,’ antwoordde don Juan, ‘kan moeilijk dien raad opvolgen, daar hij door het vertrek der Infante oneindig meer teleurgesteld zou zijn dan de koning zelf. Uw Excellenzia verneme, dat hij zich de Infante van Leon en Castilië tot gemalin wenscht, en zijn huwelijksaanzoek reeds door den gezant van Portugal in bevoegde handen gesteld moet zijn.’

‘Die bevoegde handen hebben geenerlei aanzoek ontvangen, don Juan, en, zoowel namens de Infante als namens de rijksgrooten van Leon en Castilië, zouden zij afwijzend hebben moeten beschikken op het vereerend aanzoek.’

‘En dat waarom?’ vroeg don Juan hoog.

‘Niet om eenige persoonlijke reden, don Juan! maar omdat Leon en Castilië de Infante volstrekt vrij laten om te beschikken over hart en hand. De keuze der jeugdige vorstin is buitendien reeds gevestigd en zal voorzeker goedgekeurd worden door heel de natie.’

‘Wij hebben ons om de goed- of afkeuring der natie niet te bekommeren,’ viel thans don Henriquez in, ‘dewijl wij uitdrukkelijk tot voorwaarde hebben gesteld, bij haar verheffing tot onze erfgename, het recht ons voor te behouden haar uit te huwelijken aan wien wij als koning, voogd en broeder dit wenschelijk zouden achten.’

‘Juist!’ bevestigde don Juan. ‘De smaad, die Portugal in koningin Juano verduurt en door de rijksgrooten is veroorzaakt, kan alleen worden uitgewischt door een huwelijk tusschen de beide troonopvolgers.’

“t Is mogelijk, dat aldus de meening is van den koning van Portugal, doch mijnerzijds verzeker ik namens adel, geestelijkheid en volk van Leon en Castilië dat het zich eer tot een voldoening, gewapenderhand, zal laten vinden, dan zich andermaal met Portugal te vermaagschappen, na het onwaardige gedrag zijner dochter.’

‘Ge waagt het een broeder te verwijten, hetgeen een zuster, die haast zijn moeder kon zijn, misdeed!’ barstte don Juan uit. ‘Verachtelijk de man, die zich van zulk een onedel wapen bedient.’

“t Is niet hoffelijk, doch vaak noodzakelijk elkander de waarheid onverbloemd te zeggen. Don Juan zal dit erkennen, indien hij mijn leeftijd zal hebben bereikt.’

‘Wij hebben reeds meermalen verzocht ons te verschoonen van zedelessen. Ga!’ gebod don Henriquez, bleek van ergernis.

En de moedige Castiliaan ging, om zich dadelijk te doen geleiden naar de Infante.

Overtuigd dat hij haar zou bezoeken, zat Isabella hem reeds te wachten. Als trad haar vader binnen, zoo snelde zij den eerwaardigen grijsaard te gemoet.

Hij vatte verheugd de beide handen, die zij hem toestak en kuste ze eerbiedig.

‘Maak Leon en Castilië gelukkig door u aan zijn Almirante toe te vertrouwen, prinses. Te paard of in de draagkoets, die wij reeds medebrachten, zullen wij u in triomf naar Valladolid geleiden, niet alleen om er u te behoeden voor een huwelijk tegen uw zin, maar

om u te spoediger te vereenigen met den vorst uwer keuze.'

'Gaarne, o zoo gaarne, geef ik mij geheel aan uwe leiding over, Excellenzia. Uwe uitnoodiging komt zóo als geroepen, dat ik er mij dubbel over verheug.'

'Uw Altezza kan er uit afleiden, dat wij den boodschapper onmiddellijk zijn gevolgd.'

'Mijn boodschapper...?'

'Ismael... de gek... is ons immers gezonden?'

'Ismael? hij...? Wij hebben hem gemist, doch niet een heeft vermoed dat hij mij zulk een onschatbaren dienst bewees.'

'Dan hoop ik dat zijn trouw niet door den dood zal worden bekocht, prinses, want hij viel aemechtig neder, na mij te hebben gemeld wat hier gaande was.'

'Ach, die arme! Geen trouwer hart klopte ooit voor de weeze van Averilo. Mijn vreugde u te mogen vergezellen en Ocana te verlaten wordt overschaduwd door de vrees, dat hij zal zijn bezweken om mij te redden.'

'Laat ons hopen dat alleen overmatige vermoeidheid hem deerde. Dan zal rust hem wel herstellen en hij misschien de eerste zijn, die u mag welkom heeten in Valladolid.'

'En wanneer is het vertrek bepaald?'

'Dit te bepalen staat aan de Infante.'

'Wij zijn reeds voorbereid op een vlucht, indien mij te veel dwang mocht worden opgelegd. De beide trouwe Bovadilla's zijn beiden steeds op hunne hoede.'

'Wij brachten een draagstoel mede.'

‘Een draagstoel? Toch niet voor mij!’ schertste zij. ‘Dona Beatrix en ik zijn beide flinke ruiters, mits op onze eigen muildieren. Ik ben zoo aan mijn Ricci gewoon, dat wij het niet buiten elkaar kunnen stellen, ja, dat ik niet van de eene plaats naar de andere zou kunnen gaan zonder dien trouwen makker.’

‘Terwijl onze koningin zich gereed maakt,’ hernam de Almirante hoffelijk, ‘zullen de edelen, die haar tot eerewacht verstrekken, genoegzaam zijn uitgerust om den terugtocht te ondernemen.’

‘Ik zou mijn broeder gaarne vaarwel zeggen, zoo mogelijk onder uw geleide, Excellenzia, om den schijn te weren als ontvlood ik hem, nu wij zoo vredelievend van elkander kunnen scheiden.’

De Almirante boog. Ongaarne bekende hij minder vriendschappelijk den koning verlaten te hebben, toen dezen terstond een page werd gezonden, met het voorstel de Infante ten afscheidsbezoek te ontvangen.

Don Henriquez had zich nooit derwijze ontstemd gevoeld, dan toen de eene page den anderen de boodschap had overgebracht en de laatste hem die herhaalde.

Don Juan had niet kunnen zwijgen op de beleedigende afwijzing, al had de Almirante hem niet willen krenken. Zijn wrok ontwaakte geheel, nu hij het doel miste waarom hij dien had versmoord. Hij overlaadde Henriquez met verwijten over de smadelijke wegzending zijner veel oudere zuster, naar wier schuld of onschuld nooit was onderzocht. Met de bedreiging te zijner tijd een schitterende weerwraak te nemen, verliet hij het

vertrek om er niet weder te keeren, want onmiddellijk gaf hij bevelen tot de terugreis.

Henriquez had geen moed het bezoek zijner zuster te ontduiken, tegenover den Almirante en het aantal edelen, dat zich niet eens verwaardigde hem te groeten, toen hij, door het rumoer naar een venster gelokt, zeer goed zichtbaar moest zijn geweest voor allen.

Met zekere wanhoop klemde hij zich aan de kroon vast, die niemand hem meer scheen te gunnen, en die hij van nu aan alleen verschuldigd zou blijven aan Isabella's weigering om er zich mede te tooien, zoolang hij leefde.

Toch kon hij zich te weinig beheerschen om haar niet met verwijten te ontvangen, en wel ondanks de tegenwoordigheid van den Almirante onder zulke hevige bewoordingen, dat deze hem moest herinneren dat elke belediging, der Infante toegevoegd, als tot de rijksgrooten was gericht.

‘Laat ons als vrienden scheiden, broeder, ter wille van de nagedachtenis des konings, die toch ons beider vader is geweest. Zoolang gij regeeren wilt - wees er van verzekerd - zal uwe zuster uwe eerste onderdaan zijn en blijven, mits gij niet eischt dat zij zich vernedere door een huwelijk uit berekening.’

‘Laat me!! Laat me..! Ge spant toch allen tegen mij samen! 't Ware beter geweest indien ik u nooit had uitgenoodigd mij te komen bezoeken. Don Juan en zijn vader waren dan onder alles mijn vrienden gebleven.

Om uwentwil zijn zij thans mijn vijanden,' verweet hij den Almirante.

'Ik draag dit verwijt ootmoedig omdat elk eerlijk man zou hebben gesproken gelijk ik gesproken heb,' antwoordde de grijsaard onverwijd.

'Weiger mij de hand niet, Henriquez!' hernam Isabella, 'opdat wij elkander in der minne mogen gedenken. Ik zal nimmer vergeten, eenige zuster des konings te zijn.'

Toen stak hij haar de hand toe en kuste haar op het voorhoofd.

'Uw goedheid zou zelfs een demon ontwapenen,' prevelde hij. 'Vaarwel dan, doch herinner u dat ik nooit afstand heb gedaan van het recht om u een gemaal te kiezen, nu hij met u de kroon zal dragen van Leon en Castilië.'

'Ik heb daartoe don Ferdinand van Arragon gekozen,' verzekerde zij beslist.

'Met volle goedkeuring van adel, geestelijkheid en steden,' viel de Almirante in, zonder zich te bekreunen om de ontsteltenis, die de geheele houding des konings teekende, want hij haatte Arragon met doodelijken haat, en de half blinde koning verachtte niemand zoo diep als don Henriquez.

'Wij zullen zien!' antwoordde hij alleen. 'Wij zullen zien!'

Nogmaals stak zij hem de hand toe.

Door de Almirante naar hare vertrekken teruggeleid, maakte zij zich ijlings reisvaardig.

Intusschen hadden de edelen zich gevoed en gedrenkt en was ook aan de paarden en muildieren het noodige toegevoegd.

Allen zaten weder op, toen Isabella aan de hand van den Almirante op het terras verscheen.

Een oorverdoovend gejuich deed zoowel don Henriquez als don Juan in eigen vertrekken de vuist ballen en bedreigingen prevelen, die nimmer zouden worden vervuld.

De gevederde hoeden der edelen, de banieren, waarop de onderscheidene geslachtswapens waren geborduurd en met linten en strikken getooid, kwamen in een oogwenk in beweging, en werden her en der gezwaaid onder aanhoudend gejubel ter eere der jonkvrouw, tot godheid schier verheven om het verlaten lot, dat zij had verduurd als weeze van Averilo.

Reeds nu zwoeren allen haar trouw onder de boogvensters van 's konings eigen vertrekken, zoodat Isabella den Almirante moest smeeken toch stilte te gebieden en den koning te sparen, voor wien elke kreet een besmaling moest zijn.

Doch met den besten wil was er geen stilte te bewerken. De Almirante kon niet alleen niet aan 't woord komen, maar zijn wenken werd uitgelegd als aanmoediging om alweder en alweder aan te heffen:

‘Heil! heil Isabella!’

Eindelijk had zij Ricci, die verschrikt de ooren spitste, geheel ongewoon als de viervoet was aan zooveel rumoer, bestegen, en toog zij naast den Almirante

aan de spits der opgewekte en verheugde Cavalero's over de brug.

Dona Beatrix volgde tusschen haren broeder en don Aquinol met de beide moorsche pages, terwijl het dienstdoend personeel met den bepakten wagen den stoet zou inhalen, zoodra de verschillende reiskisten waren opgeladen.

Allen sloegen de handen aan het werk, recht blij het koninklijk slot te kunnen verlaten, doch niettemin steeds beducht dat een of andere gril des konings hen zou dwingen te blijven.

Nog eenmaal wendde Isabella zich om, ten einde den blik te doen weiden over het slot, zonder nog de volheid van het gevaar te kennen, waaraan zij als door een wonder ontsnappen mocht.

Immers alle beschikkingen waren genomen, en de aartsbisschop van Sevilla reeds aangekomen om haar dien zelfden avond, ondanks te vreezen tegenstand, te huwen aan don Juan.

Gelijk hij de apen had verschalkt en in den rug aanviel, zoo zou hij ook de kronen van Leon en Castilië hebben bemachtigd.

In hoever dit goed- of kwaadschiks zou gelukken, had hij uit de 'naipes' willen vernemen.

De onverhoedsche storing had hem reeds voorbereid op mislukking, doch op een zoo spoedige en algeheele was hij weinig verdacht geweest.

X.

De wachters der zeventien poorten van Valladolid - hoofdstad van Leon - tuurden om het scherpst naar de veertien bruggen, over de Esquera geslagen, om op de eerste stofwolk, die van naderende ruiters gewaagde, verschillende seinen te wisselen en ieder te waarschuwen dat de blijde ure was gekomen, waarin de hooggeschatte weeze van Averilo zich aan de bevolking zou toevertrouwen, om beveiligd te zijn tegen kuiperijen des konings.

In de nabijheid van het Campo grande, dat, door vierhonderd zuilen en pilasters van graniet omgeven, minstens twintig duizend personen kon bevatten, hadden reeds ettelijke groepen hidalgo's post gevat. De overheid had laten afkondigen, dat het Campo zelf volstrekt ruim moest worden gelaten voor de begroeting der Infante namens alle cindades en villa's (steden en dorpen) van het koninkrijk, die ijlings waren aangezocht afgevaardigden te doen overkomen.

Het voormalig paleis der koningen van Leon, waaruit de Moorsche opperhoofden waren verdreven, met achterlating van al hun schatten, was dadelijk in gereedheid gebracht om de hooge, onverwachte, maar tienvoud welkome gast te ontvangen, en de huishofmeester,

don Rio de Janeiro en zijn gemalin, een grandezza van Castilië, waren nacht en dag in de weer geweest met een zwerm dienaren, ten einde de wanden der voor de jonkvrouw bestemde vertrekken te doen bekleeden met hare lievelingskleur, hemelsblauw, en de reeds verouderde, minder geriefelijke meubelen te vervangen door kostbare kussens, die tot het aannemen van allerlei houdingen waren te verleggen.

Zoodra de stoet werd gezien, klonken de seinen over het Campo en ontstond er alom beweging.

De klokluiders van de twaalf kloosters, om het Campo grando heen gebouwd, en die van de zeventien kerken, spoedden zich naar de verschillende torens om lustig de touwen te trekken, want zoo ooit, dan mochten de klepels alle deftigheid ter zijde stellen in zoo eenige heugelijke ure.

Op het Campo zelf schaarden zich de verschillende geestelijke orden der stad, die sedert de tiende eeuw weer een Christelijke heette, en van toen af met het kruis prijkte op de hoofddeur van elke woning.

Door het symbool van den godsdienst waren de huizen der ongeloovigen gereinigd en gewijd ter huisvesting der Christenen.

Die bijzonderheid verbaasde den aartsbisschop van Toledo niet weinig, toen hij zich mede en wel voor de eerste maal naar Valladolid had gespoed, om de vorstin te begroeten als gast van het haar mede zoo verkleefd Leon.

Het lot van Ismael ging Isabella inmiddels zoo ter harte, dat zij den Almirante gedurig herinnerde aan zijn belofte haar ten spoedigst eenig bericht te

doen toekomen van den hoofdbewerker harer zoo plotselinge lotsverandering. Zelfs deed zij dit nog, toen het gemeentebestuur van Valladolid haar naderde en met ongeveinsde vreugde welkom heette.

Geen gekroond hoofd werd ooit zoo begroet door alle rangen en standen als de weeze van Averilo, die, al kon zij de werkelijkheid niet in twijfel trekken, toch zich moest opdringen geen ijdele droomen te droomen. Een joelende kinderschaar strooide bloemen langs den weg, dien zij voor het eerst betrad in dit erfdeel der vaderen, en zangers hadden nieuwe liederen gedicht, die zij aanhieven zoodra zij genoeg was genaderd om hen te kunnen verstaan.

De geestelijkheid hief een Te Deum aan in de hoofdkerk om de Heilige maagd te danken, die zich tot dus ver de trouwe moeder der verlaten weeze had betoond, en haar verder lot aan hare bescherming op te dragen.

Begroet door adel, geestelijkheid en steden van geheel het koninkrijk Leon, dat geen aanhang van Henriquez in zijn midden had, na de vermoeiende reis en als voortgestuwd door een jubelende schare, was Isabella niet weinig verheugd het einde te zien der plichtpleging op het Campo grande en in het paleis te worden ontvangen als afstammeling van Leon's eigen vorstenreeks.

Terwijl zij zich ter ruste afzonderde met de Bovadilla's, haastte de Almirante zich naricht in te winnen omtrent Ismael. En dit bewees wel hoe hoog hij haar vereerde, want geen rijksgroote die zich het hoofd

breken zou om een onderhoorige, en allerm minst om een van die soort.

Ismael's toestand was bevredigend. Door de dienaren opgenomen, als behorende tot het Huis der Infante, en eindelijk van zijn vermoeidheid bekomen, werd hij als met een tooverstaf weer de oude, zoodra hij uit het gejubel en het klokgebeier vernam, dat de vorstin in aantocht was.

De zekerheid haar andermaal gered te hebben uit den strik, die haar was gespannen, stemde hem niet alleen gelukkig, maar onuitsprekelijk dankbaar. Nu toch had hij zich het leven zoo geheel onwaardig niet betoond, zooals hem zoo vaak voor de voeten was geworpen, dat hij volstrekt onwaardig leefde, niemand ten nut. Háar mocht hij nuttig zijn, juist háar, wie zoo velen nuttig zouden wenschen te worden. Dat de Infante naar zijn toestand liet onderzoeken, ontroerde hem niet weinig. En toen zij hem tot zich riep, kustte hij den grond, die haar droeg, en had hij van vreugde willen sterven.

Nog iets drong hem echter te leven. Den held van Catalonië met eigen oogen te zien, niet alleen omdat zij hem lief had, maar omdat hij haar gered had voor hem.

Dat die wensch allicht vervuld kon worden mocht zij hem eerlang zelf verzekeren, want reeds was er een gezantschap afgereisd naar Arragon om don Ferdinand uit te noodigen naar Valladolid te komen, doch voor alles zich te beveiligen tegen gebeurlijk verraad des konings en diens vrienden, die zich allen tegen de ver-

bintenis met Arragon en vóór Portugal hadden verklaard. Don Ferdinand was juist zijn achttiende levensjaar ingetreden en bevond zich te Saragossa bij zijn vader, om er zoo kort of zoo lang te vertoeven en op de reeds behaalde lauweren te rusten, als de woelige Cataloniërs of de verraderlijke Mooren hem dit zouden veroorloven.

Desniettemin was hij de rechterhand zijns vaders. Van rust kon er dus moeilijk sprake zijn. Zoo jong als hij nog was, droeg hij bijkans alle lasten der regeering, ten gevolge der wreede beproeving, die zijn vader had te verduren, nu diens gezicht meer en meer beneveld werd.

Het weigerend antwoord van koning Henriquez had vader en zoon, beiden, diep gegriefd.

De vader zag er een nieuwe vijandelijkheid in, en de zoon zijn droom verdwarrelen. Immers zoo lief Isabella hem had, zoo beminde hij ook de zoo schoone nakomeling der om hare buitengewone schoonheid vermaarde eerste koningin van Castilië: Zaidée.

Zaidée, de bekoorlijke, de betooverende, alle harten veroverende erfgenaam des Moorschen koning van Toledo, schonk met hare hand geheel Toledo aan den eersten. koning van Castilië, Hendrik van Bourgondië. De schatten van de Moorsche vorsten werden dus langs wettigen weg, door erflating, het deel van het huidig geslacht.

Wat de Castiliaansche dichters indertijd hadden geschreven ter harer eere, of herinnerden hoe zij zich

om den Christenvorst bekeerde en Mahomed afviel om zich te laten doopen met de namen Maria Isabella, en de hervormster was geworden van het oude Toledo, dat alles paste hij op de Isabella zijner dagen toe.

Tegen de Cataloniërs uittrekkend, was haar naam dan ook gestikt op zijn bandelier en zwaaide hij het zwaard onder de strijdleus 'voor Arragon en Isabella!' om ingeval van sneuvelen, te sterven met haar naam op de lippen.

En nu, na zich heldenroem te hebben verworven reeds vóór zijn achttiende jaar, gelijk menigeen nog niet op zijn dertigste behalen kon, en dichters hem reeds bezongen als liefde en vereering waardig van de schoonste der schoonen, de edelste der edelen, durfde een nietswaardige koning als don Henriquez hem dien kaakslag geven en erger nog, zijn levensgeluk, zijn toekomst vernietigen. Deze toch waande hij afhankelijk van die der geliefde Infante, wier treurig leven hem steeds met zóo diepe deernis had vervuld, dat menig blij en vreugdevol uur van eigen bestaan er door was vergald.

Als een vergoeding voor den hem aangedanen smaad stelde zijn vader aan de rijksgrooten voor, hem ondanks zijn jeugd te benoemen tot regent van Arragon, wegens de ontzettende ramp, die hem zelven trof door zijne gezichtsverduistering.

Eenstemmig werd het voorstel aangenomen. Doch welke waarde kon de hooge onderscheiding hebben voor een minnaar, die aan niets anders denken kon dan aan

de grievende teleurstelling en de smart, welke ook Isabella moest gevoelen, wier afhankelijkheid van de grillen van den onwaardigen broeder hij maar al te zeer kende.

De aankomst van een gezantschap uit Valladolid verraste hem bijgevolg tienvoudig, en toen hij zich haastte het welkom te doen heeten namens zijn vader, wenschte hij dit in eigen persoon te kunnen doen om te eerder te weten in hoever hij zich mocht vleien, dat het weigerend antwoord van een Henriquez niet werd goedgekeurd door de rijksgrooten.

Welstandshalve moest hij zijn ongeduld bedwingen tot de Castilianen zich lieten aandienen, na behoorlijk te hebben doen onderzoeken, wanneer het den jeugdigen regent schikte hen te ontvangen.

Toen hij er zich onmiddellijk bereid toe verklaarde en de edelen, voorafgegaan door den Almirante, binnen traden, had hij den eerwaarden grijsaard wel willen omarmen om de hartelijke toegenegenheid, die hem als uit zijn oogen tegenstraalde, en uit zijne woorden:

‘Geëerde vorst! Wij komen niet alleen het weigerend antwoord van koning Henriquez herroepen, maar aan don Ferdinand verzekeren, dat Castilië en Leon zich zeer verheugen in de keus hunner vorstin, nu die zich op den jongen held van Catalonië heeft bepaald.’

‘Ik ben zeer gevoelig voor die vleiende verzekering,’ antwoordde hij, blozend van geluk, ‘en verklaar gaarne bij voorbaat dat, indien ik gezegend mag worden boven

alle jonge prinsen onzer dagen met de hand en bovenal met de liefde van Isabella van Castilië, mijn streven levenslang zal zijn harer en uwer, mijne heeren! waardig te worden en te blijven.'

De eenvoudigheid en de innige toon, waarop hij sprak, terwijl hij den Almirante beide handen toestak, maakte zulk een goeden indruk op geheel het gezantschap, dat hij voor immer aller hart had gewonnen.

De Almirante verzweeg hem niet hoe weinig koning Henriquez hem genegen was, en niet alleen zijn toestemming naar alle waarschijnlijkheid zou blijven weigeren, maar niets onbeproefd zelfs zou laten om het huwelijk te verijdelen. Ook in den koning van Portugal zou hij een vijand vinden, voor wien hij ten allen tijde op zijn hoede moest zijn.

Elke verzekering van dien aard stemde den jeugdigen minnaar slechts gelukkiger. Duizenderlei gevaren zwoer hij te zullen trotseeren, indien hij slechts kans had zulk een prijs te winnen. Doch verzwijgen kon noch wilde hij het, dat elke dag toevens hem een eeuw geleek.

De blinde koning, wien de Almirante mede zijne opwachting maakte na de audientie bij don Ferdinand, verheugde zich innig in het geluk van een zoon, dien hij niet alleen lief had maar vereerde, en die ook hem steeds met den hoogsten eerbied bejegende, terwijl meest alle vorstenzonen in onmin leefden met hunne vaders.

Van nabij bekend met het verraderlijke karakter van Henriquez, betoonde hij zich zóo bezorgd over pogingen

uit het Alcazar om Ferdinand te bestoken, dat hij met het gezantschap overeenkwam hem te raden op bijzondere wijs de reis naar Valladolid te ondernemen.

De blinde koning liet zich veelal den tijd korten door voorlezingen van den letterkundigen arbeid zijner dagen. Schering en inslag van de letteren was: strijd om de geliefde en listen en lagen, die den minnaar gelegd werden door medeminnaars.'

Zelf nog jong genoeg om zich in den toestand te verplaatsen, én van zijn zoon én van den koning van Portugal, spon hij zelf een roman, waarin Ferdinand de held was, en drong er straks op aan dat hij zich zou vrijwaren voor elke kwaadwilligheid door geheel incognito de reis te ondernemen, al zou er de tocht ook nog zoo langwijlig en onaangenaam door zijn.

De Almirante kon den koning niet tegenspreken en den jeugdigen minnaar lachte het niet weinig toe, om als een troubadour eigen land en Leon door te trekken tot aan de grenspaal van Valladolid, alwaar een eergeleide hem zou wachten. Hij meende zelfs, overeenkomstig den geest des tijds, te meer welkom te zijn aan de bruid, wanneer hij haar grootendeels te voet zou zoeken te naderen, terwijl hij er koning Henriquez geheel door kon verschalken. Hiertoe was het niet alleen noodig dat hij ongemerkt te Valladolid kwam, maar dat het huwelijk voltrokken was voordat men kon vermoeden dat hij te gast zou gaan bij den Almirante.

Onmiddellijk na het vertrek der edelen gaf hij den regeeringsraad kennis van zijn aanstaande afwezigheid

voor onbepaalden tijd, met verzoek zooveel mogelijk alles te regelen, opdat hij zich met gerustheid eenigen tijd zou kunnen verwijderen en wijden aan zijne schoone.

Eenige dagen later boog hij, als herder vermomd¹⁾, de knie voor zijn blinden vader en vroeg hem zijn zegen op den zonderlingen tocht, dien hij geheel alleen, zonder een enkelen dienaar, stond te ondernemen, slechts voorzien van zijn speeltuig en liederenboek.

‘Alle Heiligen Gods schenken u de vervulling uwer wenschen, mijn zoon, en mij daardoor berusting in mijn ongeluk!’ sprak hij ernstig. ‘Vergeet niet dat wij allen werktuigen zijn in de hand des Allerhoogsten. Schenkt Hij u de bruid, die ge liefhebt... dank er Zijn goedertierenheid voor!... Mijn vaderlijke groet aan uwe Isabella...! Zee; haar... dat ook ik haar lief heb en de dag van haar komst in Arragon... door mij met gejuich zal worden begroet... al zullen mijne oogen haar nimmer, helaas! nimmer mogen aanschouwen!’

Toen kuste hij hem en onarmde hem Ferdinand wederkeerig zóo opgewekt en vroolijk, als hij den geliefden vader anders weemoedig den afscheidskus gaf, bij de onzekerheid van behouden terugkomst uit een vaak wreedaardig gevoerden krijg.

Als welopgevoed jongeling waren Ferdinand de dichterscholen, die ook in Arragon, in navolging van Castilië geopend waren, niet vreemd. Hij kende niet

1) Esprit Fléchier.

alleen alle eischen van het 'cansion' zoo goed als die van zijn zwaard, maar had zekere bedrevenheid verworven in 'versos de arte menor' of het rijmen voor de vnist over een op te geven onderwerp, mits in eigen spraak of de meer ontwikkelde Castiliaansche. De wereldtaal, het Latijn, had hem nooit aangetrokken als knaap, en later ontbrak hem de lust die te gaan beoefenen, ondanks den vaderlijken raad. Doch van Latijn was geen sprake. Hij kon met gerustheid zijn rang verzaken, zonder vrees van dien te verraden door kennelijke onbedrevenheid in de kunst, die hij moest voorgeven om den broode te beoefenen. Van landhuis tot landhuis, van Castella tot Castella, moest hij den grenspaal zien te bereiken, opdat noch den koning van Portugal, noch dien op het Alcazar kon bericht worden waarheen hij was vertrokken, met een hart vol liefde en een hoofd vol luchtkasteelen.

Genoeg van goud voorzien om zoo noodig nu en dan zich de weelde van een muildier te kunnen veroorloven, met een begeleider, die het weer huiswaarts kon geleiden, gevoelde hij zich aanvankelijk te opgewekt, te veel tot zingen gestemd, dan dat hij zijn rol niet bij voorkeur geheel zou vervullen.

En zoo keek menige aanzienlijke Senora den slanken, blonden zanger niet alleen met welgevallen na van een terras, aan welks voet hij een zeven regelig lied had aangeheven, oogenschijnlijk ter harer eere, maar ook menige landelijke schoone, die zich met allen ijver van hare dagtaak kweet, doch deze gulgaarne in

den steek liet om hem een verfrissing aan te bieden uit erkentelijkheid, wanneer hij haar op een 'glosse' had onthaald, zoodat zij er van lachte.

Velerlei ontmoetingen en allerlei afleiding waren wel bij machte den weg te verkorten. Toch was hij recht dankbaar eindelijk de grens te naderen en daarmede zijn land van belofte, waar Isabella hem zeker in toenemend verlangen verbeidde en niet minder zou juichen in hun wederzien voor immer, om nimmer, nimmer meer te scheiden...!

In den vromen ootmoed zijner ziel, een algemeenen in die dagen, behoudens in den hofkring van een don Henriquez, boog hij de knie voor het kruis, dat de grens aanwees, dankte God voor den welvolbrachten tocht, en zwaaide toen eenige malen het speeltuig over het hoofd, ter richting van... Valladolid.

Dag aan dag stonden een paar edelen, die zich om het uur aflosten, op de tinne van het paleis te turen in de verte. Alzoo zagen zij het sein, dat hen ijlings hun post deed verlaten om niet weinig verheugd don Rio Janeiro kennis te geven van de herkenning van den zanger.

Deze spoedde zich dadelijk naar de tinne om zich met eigen oogen van de waarheid te overtuigen, en daar de jonge vorst steeds bleef zwaaien, viel er niet aan te twifelen of hij was don Ferdinand in eigen persoon.

Ijlings werd de Almirante gewaarschuwd, en wierp deze zich met een honderdtal cavaleiro's op de reeds gereed staande paarden, om hem te gaan begroeten en in triomf de stad binnen te leiden, de bruid te gemoet.

Een Andalusische hengst, wiens weerga niet heette te bestaan, werd door twee schildknappen achter den stoet voortgeleid, als eerste geschenk der Infante aan den bruidegom, tot welke daad van weelde Valladolid haar had in staat gesteld, omdat zij zelf geheel onmachtig was hem een blijk harer liefde aan te bieden.

Geen senora, veel minder een troonopvolgster, kon zulk een geschenk achterwege laten.

Zoodra de stoet hem naderbij was gekomen, wierpen allen zich onmiddellijk uit den zadel, in de kniebuiging, terwijl de Almirante hem te gemoet trad om hem drievoud welkom te heeten in het land zijner bruid.

Ferdinand drukte den eerwaardigen grijsaard, die mede de knie boog, beide handen om hem op te richten en hem in zijn vreugde te onarmen, als ware hij zijn vader.

Uitgeput van vermoeidheid, daar hij zich meer en meer tot eer had gesteld den geheelen weg te voet af te leggen, was het vorstelijk geschenk hem honderdvoud welkom, juist op een oogenblik dat hij vreesde geen voet meer te kunnen verzetten, versleten als zelfs zijn schoeisel was. En zoo steeg hij op, na een vluchtigen wedergroet aan de cavalero's, om zich zoo dadelijk in zijn eenvoudig, onfrisch geworden kleeding te laten begroeten door een juichende menigte, die Arragon steeds zeer lief had gehad en zich van oudsher aan Arragon verbonden achtte.¹⁾

1) De reis van Don Ferdinand naar zijn bruid is in de opera: 'Maria van Bourgondië' abusievelijk toegedicht aan Maximiliaan van Oostenrijk, die wel allerminst eenige vermomming behoefde bij het openlijk aanzoek der Staten van Vlaanderen om Maria van Bourgondië te huwen, en die met een gevolg van drie honderd ridders zijn intocht hield te Brussel en Gent.

Inmiddels verbeidde Isabella hem onder niet minder vreugde.

Eenvoudig als altijd gekleed in het half wereldsch, half geestelijk gewaad, steeds om dezelfde oorzaak, verheugde het haar niet weinig den held van Catalonië te zullen ontvangen, juist als zanger, want van te voren had hij verzekerd genoodzaakt te zijn aldus haar zijne eerste opwachting te maken, daar het hem onmogelijk zou zijn zijn verlangen om haar weder te zien te bedwingen, indien zijn reiskist niet mocht zijn aangekomen. Vooruitgezonden door den Hanze met schip of wagen, vleide hij zich echter in behoorlijk gala haar te naderen.

Schip noch wagen hadden zich echter nog doen zien door allicht gebeurlijk oponthoud, bij vertoef aan alle plaatsen, waarlangs de weg leidde.

Alzoo moest de gelukkige minnaar van den nood deugd maken, en toegang doen vragen voor Ferdinand den zanger.

Hoe gesteld ook op het naleven der voorschriften, nu zij eenmaal door don Henriquez waren ingesteld, wanneer zij iets tot den luister van eigen vorstenhuis konden bijdragen, moesten ook de edelen zich schikken naar de omstandigheden, en een eerste ontmoeting tusschen beide troonopvolgers voorbereiden zonder eenig ceremonieel. Dit toch zou allerminst bij de kleeding hebben gevoegd.

De aartsbisschop van Toledo bevond zich reeds bij de Infante om vader of broeder te vertegenwoordigen, naast dona Beatrix, die steeds plaatsvervangster was geweest van wijlen de koningin-weduwe.

Hij trad den door den Almirante binnengeleiden bruidegom te gemoet en voerde hem naar de bruid.

Ferdinand gleed op de knie en stamelde, van ontroering niet in staat zich duidelijk uit te drukken, den eerbiedigen groet zijns vaders aan de jeugdige vorstin, die deze eerlang zijn dochter hoopte te noemen en hem niet minder dierbaar zou zijn dan zijne eigen Eleonora.

Een innig 'welkom, tienvoudig welkom!' ontsnapte haar ondanks de tegenwoordigheid van zooveel, die onmiddellijk achter den Almirante volgden om de Infante geluk te wenschen met de behouden aankomst van den prins.

Door Isabella onmiddellijk voorgesteld als de plaatsvervangers harer ouders, wisselde don Ferdinand eenige woorden met de beide Bovadilla's, die zich onuitsprekelijk gelukkig gevoelden uit de geheele houding van den jeugdigen vorst te lezen, dat hij Isabella werkelijk liefhad om haar zelve. Hij gevoelde zich te veel tot haar aangetrokken om zich met derden te kunnen onderhouden, die hem allen, den een zoo goed als den ander, geheel overtollig schenen en hem beletten Isabella te verzekeren, hoe gelukkig hij zich door het wederzien gevoelde.

Eindelijk verzocht de aartsbisschop een oogenblik gehoor, om te zeggen:

‘Mijne heeren! Ik behoef u niet te verzekeren hoe wij in voortdurende onrust blijven verkeeren over verraad uit het Alcazar. Wij allen zijn bekend met den haat van don Henriquez jegens Arragon en zijn tegenzin om een huwelijk te veroorloven tusschen beide huizen. 't Is daarom, dat ik namens den Bond een voorstel heb te doen, waartegen onze beminde vorst en vorstin zelf wel allerminst zich zullen verzetten, namelijk beiden nog heden te vereenigen.’

Een algemeen gejuich bewees de instemming met het voorstel.

Niet één, die don Ferdinand het geluk niet gunde dat hem zoo onverhoeds werd aangeboden, en hem niet alleszins de onderscheiding waardig keurde gemaal te worden der toekomstige koningin.

Schooner loon kon zijn heldenmoed niet worden uitgereikt.

Daar een huwelijk noodwendig voor een altaar moest worden gesloten, werd de deken der hoofdkerk ijlings ingelicht van het besluit, doch tevens geheimhouding opgedragen omtrent rang en namen van het paar, opdat wie zich toevallig ter kerk mocht bevinden, geopend als deze altijd was, of juist derwaarts komen mocht, niet zou weten wie er werden gehuwd.

Een groot bezwaar liet zich onverhoeds gelden

Als onderpand van de huwelijksgeoften moesten ringen worden gewisseld, en noch de Infante noch de Infant hadden tijd gehad er een te doen vervaardigen.

De Almirante meende in de leemte te kunnen

voorzien door Isabella een eigen ring aan te bieden. Zoowel om oudheid als om eigenaardige kostbaarheid was hij harer niet alleen ten volle waardig, maar ook om de bijzonderheid juist aan zijn ring verbonden. Hij had dien gedragen sedert koning Juan er hem mede had vereerd en alleszins de kracht ondervonden, die deze er aan had toegeschreven.

Isabella aanvaardde met innigen dank het aanbod en de Almirante schoof een Samothracischen gouden ring aan haren vinger. In plaats van een diamant bevatte hij een stukje ijzer, dat magnetische kracht bezat wegens de figuren, die er op waren afgebeeld.

‘Door zulk een ring,’ hernam hij, ‘schenkt de Infante haar gemaal een talisman, die hem onkwetsbaar maakt in eiken strijd. Aldus heeft mij wijlen koning Juan, uw vader, verzekerd, en zoo berichtte de Grieksche oudheidkundige dezen, toen hij Espana rondreisde en den Griekschen ring verruilde tegen oudheden, die hier werden bewaard.’

De aartsbisschop bood er den Infant een aan, dien hij van de koningin-weduwe, Isabella's moeder, had ontvangen bij zijne wijding te Toledo.

Ook deze nam zeer gaarne het geschenk aan, dat voor zijn bruid dubbele waarde moest verkrijgen.

Nadat overeengekomen was alle ceremonieën te doen vervallen, namen de cavaleiro's afscheid, om zich ter bestemder ure, met hunne senora's, kerkwaarts te begeven in verschillende groepen om geen aandacht te trekken.

De zonderlinge kleeding van den bruidegom moest noodwendig verwisseld worden tegen een meer alledaagsche, en dit kon moeilijk geschieden zonder een aanbod der cavaleiro's.

De zoon van den Almirante van Leon - wiens figuur het meest overeenkwam met die van den Infant - genoot de eer hem zijn galakleeding te leenen, waarover de Almirante als ridder der Kalatrava, den mederidder, don Ferdinand, het korte manteltje der orde, van blauw fluweel met zilver doorweven, eigenhandig omhing.

Als ridder van die geestelijke en wereldlijke orde uit eigen land, want zij was een Arragonsche, ingesteld door de monniken, toen zij uit eigen middelen de stad Kalatrava tegen de Mooren moesten verdedigen, bekleedde hij zekeren rang boven alle overige edelen, zoodat hij des noods zijn naam noch herkomst behoefde op te geven.

Isabella werd ijlings gekleed in de reeds eenmaal geleende samaar, waarmede dona Bovadilla haar voor de doopplechtigheid had geholpen, terwijl de koninklijke mantilla harer moeder thans slechts door een enkelen van hare kostbare en hoogst zeldzame flonkersteen op het hoofd werd vastgehecht, opdat de bruid zou kunnen doorgaan voor een jonkvrouw, wel van deftigen huize, doch geenszins van eene der zoo vermogenden, die met het hof in praal en pracht konden wedijveren.

Gelijk alle bruiden werd zij in den draagstoel kerk-

waarts gebracht, na gebiecht en absolutie bekomen te hebben voor elke tekortkoming der jeugd, om alzoo rein van ziel zich te verbinden aan die van den geliefde.

De draagstoel, door ridderlijke bruidsjonkers begeleid, werd gevolgd door een tweede, waarin dona Beatrix als bruidsmoeder was gezeten.

Eenige senora's volgden mede in draagkoetsen, terwijl een zestal rijksgrooten vooruit waren gegaan met den bruidegom in hun midden, van wiens breedgeranden hoed de pluimen wapperden, terwijl die der andere hoeden bewegingloos schenen, vastgehecht als ze werden voor de bijzondere gelegenheid.

Deze en gene mochten de draagkoetsen en de edelen nieuwsgierig nakijken, niet een, die vermoeden kon welken bruidstoet zij hadden nageoogd, want, mocht men ook een enkele hunner herkennen en het verwondering wekken dat hij geen deel nam aan het feestmaal in het slot, waar al wat aanzienlijk was zich zeker om heen schaarde, de aankomst van den jongen vorst kon moeilijk de voltrekking van een huwelijk verijdelen, dat voor lang juist op dien dag en dat uur was vastgesteld.

In de sacristy had zich inmiddels de geestelijkheid vereenigd om, gelijk bij elk huwelijk uit den hoogsten stand, de bruid aan den hoofdingang der kerk te begroeten, met den crucifix dragenden monnik voorop.

Bij het naderen der bruid spoedde zij zich ter harer begroeting naar den ingang, om haar vervolgens in statigen optocht te begeleiden naar de sacristy, waar zij werd ontvangen door den aartsbisschop.

De bruidegom werd naar een ander vertrek geleid en straks werden beiden, de een ter rechter, de ander ter linker zijde, elkander te gemoet gevoerd door beide plaatsvervangende vaders, om naast elkander de knie te buigen voor het altaar.

Ferdinand kon nauwelijks met luider stem zijn trouw verpanden onder het wisselen der ringen. Al ware Isabella de armste jonkvrouw geweest van heel Castilië, en had hij zanger moeten blijven om in haar onderhoud te voorzien, zoo verzekerde hij zichzelf, hij zou haar boven elke andere tot vrouw hebben gewenscht. En Isabella gevoelde zich niet minder gelukkig, nu zij haar hand in de zijne mocht leggen en den ring, dien hij haar aanbood, verwisselen tegen den kostbaren talisman van den Almirante.

Zoo somber en vreugdeloos gelijk voor weinig maanden geheel de toekomst haar scheen en meer en meer dreigde te worden, zoo lachte diezelfde toekomst haar thans toe, al gevoelde zij zich ook een oogenblik overweldigd van weemoed bij de gedachte aan Alonzo, dien zij nog niet zoo had gemist als juist heden, nu hij een zijner laatste wenschen zou vervuld zien: Castilië met Arragon vereenigd.

Don Corillo had niet in de rechten willen treden van den deken om persoonlijk het huwelijk te sluiten, nu dit zoo stil, zonder eenige praal, moest geschieden. 't Zou opzien hebben gebaard buitendien, indien hij de plechtigheid had geleid. Daarbij trad hij op als plaatsvervanger van wijlen koning Juan. Toch kon hij de

jeugdige echtelingen het bedehuis niet zien verlaten, zonder hun een hartelijk woord toe te voegen.

In bedekte termen gewaagde hij van den dubbelen last, die beider schouders eerlang zouden hebben te torschen, van de plichten elkander te steunen, dag aan dag.

‘Hebt elkander slechts lief met al de liefde die het menschenhart is ingeplant,’ besloot hij, beider handen vattend, ‘en alles zal u worden geschonken wat koningen behoeven.’ Toen kuste hij den bruidegom, opdat hij dien kus zou overbrengen, ten aanschouwe van alle aanwezigen, als eersten kus aan haar, die voor nu en immer onafscheidelijk de zijne was en blijven moest en hem overal mocht volgen, werwaarts zijn plicht hem riep te gaan.

Enkele kerkgangers draalden om getuigen te zijn, hoe alle aanwezigen de gehuwden naderden, de knie bogen en beiden de hand kusten als blijk van vreugde en deelneming in hun geluk.

Dit was echter niet ongewoon in hoogere kringen, dus geenszins bevreemdend. En zoo vermoedde er niet één van de toevallige getuigen der plechtigheid, die twee jonge menschen vereenigde, te zamen nog geen zes en dertig jaren oud, de huwelijksvoltrekking te hebben bijgewoond van de toekomstige eerste, Grootmachtige, Catbolieke majesteiten van een nieuw Espana of Spanje, in - geleende kleederen.

XI.

Wegens de vrees dat eenige toeleg des konings zou gelukken, werd er niet alleen met zooveel overijling te werk gegaan, maar was dit geschied zonder rekening te houden met de naastbij gelegen toekomst, namelijk die waarin don Henriquez, als voogd van zijn zuster, niet met haar huwelijk zou zijn te verzoenen en de jeugdige echtelingen aan hun lot overlaten, bijgevolg het noodige tot inrichting en instandhouding van hun huis onthouden.

Wel had Valladolid zich gelukkig genoemd het paleis te kunnen herinrichten voor de Infante en ook den Infant van Arragon gastvrijheid aan te bieden voor onbepaalden tijd, doch iets geheel anders was het een hofhouding te bekostigen, welke tegenover het volk gelijk moest zijn aan die er vroeger werd gehouden, toen gebleken was dat de koning van Arragon volstrekt onmachtig zou wezen daartoe het grootste deel bij te dragen.

Isabella had zich over deze schaduwzijde van haar onverhoopt geluk nog niet bekommerd, toen zij Ferdinand onmiddellijk na afloop der huwelijksplechtigheid voorstelde een eigenhandig schrijven aan den koning te richten, niet alleen om hem kennis te geven van de

voltrekking hunner vereeniging, maar tevens zich in zijn broederlijke toegenegenheid aan te bevelen.

Ferdinand volgde dadelijk den wenk op, waarna zij aan zijn schrijven toevoegde:

- Dat ik heb geweigerd de kroon te aanvaarden ten uwen koste, strekke u steeds tot onderpand dat noch ik, noch don Ferdinand er dus ooit aan zullen denken uwe regeering te bemoeielijken. Wij koesteren geen hooger wensch dan slechts te leven voor elkander, gelijk twee menschen die niets bezitten op aarde dan elkander. Wij zullen u gehoorzamen, gelijk dit eerste en trouwe onderdanen betaamt, indien wij slechts mogen rekenen op uwe broederlijke toegenegenheid.¹⁾

Dadelijk vertrok een bode met dien brief naar het Alcazar, en in gespannen verwachting werd's konings antwoord verbeid, niet alleen door het jeugdig paar maar door den Bond, voor wien dit mede beslissend moest zijn.

De brief had een tegenovergestelde uitwerking dan de gehoopte.

Don Henriquez was zelfs zeer verontwaardigd over de vermetelheid om hem met gelijke munt te betalen, en dat er in Isabella's belang een ontwerp was uitgevoerd, hetwelk hij sluw had bedacht ten eigen bate.

Bijgevolg weigerde hij de wettigheid van een huwelijk te erkennen, dat zonder zijne toestemming, geheel buiten zijn voorkennis, was voltrokken.

1) Esprit Fléchier, La vie de Ximénès.

Zich te beroepen op gehoorzaamheid na zulk een feit van openbaar verzet, tegen zijn wil of wensch, beschouwde hij als een dubbele belediging aan het koninklijk en broederlijk gezag.

Wat den bruidschat betrof, door welken Isabella ruimschoots haar rang zou hebben kunnen ophouden, al huwde zij den armen vorst van Arragon, geen macht ter wereld kon hem dwingen dien uit te keeren, na een verbintenis tegen zijn wil.

Het hinkende paard kwam dus alleszins achteraan voor wie die verbintenis zoo overijld hadden doen sluiten.

Ferdinand verklaarde ruiterslijk zich elke weelde te kunnen ontzeggen en zich volgaarne te willen inrichten gelijk de eenvoudige zanger, dien hij voorstelde bij zijn eerste opwachting aan de Infante, terwijl Isabella wenschte terug te keeren naar Averilo, welks inkomsten als eigendom harer moeder, niemand haar zou kunnen betwisten.

Doch zulk een terugtrekking streed zoozeer met den volkstrots, dat ieder er zich tegen verzette, en zoowel adel als burgerij zich bereid verklaarden liever een iegelijk naar vermogen bij te dragen tot een toereikende jaarwedde, om het vorstelijk gezin overeenkomstig zijn aanstaande waardigheid te doen leven in het vaderlijk slot te Valladolid, waar het volkomen veilig zou zijn bovendien voor elke vijandelijkheid van Portugal of het Alcazar. Zoo fier als de Castiliaan zich steeds betoonde, zoo fier gevoelde zich ook de Arragonees, en Ferdinand niet het minst.

Hij schaamde zich zijne armoede niet, daar geld en goed in den edelen krijg tegen de ongeloovigen waren verloren gegaan. Doch zich vorstelijk in te richten op kosten van volk, adel, geestelijkheid of burgerij, om 't even, hiertoe kon hij niet besluiten, vooral niet toen hij door toevallige omstandigheden had vernomen, dat de stad zich aanzienlijke uitgaven moest gaan getroosten ter hernieuwing van bruggen. Werd die hernieuwing verdaagd, dan konden de noodlottigste gevolgen niet worden gekeerd.

Toch moest er raad worden geschaft.

Na gemeenschappelijk overleg werd door den raad der gemeente voorgesteld, dat het jonge paar zijn gast zou blijven, zonder eenige hofhouding hoegenaamd, als vertoefde het slechts tijdelijk op het paleis.

Persoonlijk zou het van zulk een eenvoudige, burgerlijke inrichting het voordeel genieten van volkomen vrij en uitsluitend voor elkander te kunnen leven, gelijk een gewoon menschenpaar van aanzienlijken huize.

Het voorstel ter kennis van den Almirante en den aartsbisshop gebracht, en door dezen don Ferdinand medegedeeld, werd volgaarne aangenomen, zoodat de toekomstige machtige majesteiten zich gasten noemden van don Rio Janeiro en zijn gemalin. En dat nog wol onder het beding, dat deze hen zouden beschouwen als eigen kinderen, wie het betaamde zich in de ouderlijke leefwijze te schikken.

Het kleine gevolg dat Isabella altijd vergezelde: de beide Bovadilla's, don Aquinol, fra Rodriquez haar

biechtvader en ook die van wijlen de koningin-weduwe, Ismael en het dienstdoend personeel, was te nauw aan haar verbonden dan dat er van scheiding sprake zou zijn.

De trotsche Rio Janeiro's schaamden zich niettemin dag aan dag voor de schimmen der voorouders van Isabella. Deze toch konden niet dan met stijgend misnoegen de burgerlijke leefwijze aanschouwen hunner nakomeling, al verheugde zij zelve zich meer en meer over hetgeen zij een voorrecht noemde.

Zoo bleven in het weidsche paleis der vaderen het meerendeel der vertrekken gesloten als voorheen, en werd er niet een enkel feest gegeven.

Tevreden met het heden, dat hen ongestoord te zamen liet, terwijl Ferdinand dagelijks hier of ginds kon zijn geroepen, hoopten beiden alles van de toekomst, van wier grootschheid zij noch hij iets voorgevoelden, tenzij alleen voorzoover dat én hij én zij eerlang regeerend koning en koningin zouden zijn.

Isabella verzekerde dienaangaande steeds eerste onderdaan te zullen worden en blijven van haren koning, en hij, Ferdinand, beweerde als vorst van Arragon bij zijns vaders overlijden, eerste onderhoorige te willen worden van de koningin van Leon en Castilië.

Zoo vlochten zij in de dagen hunner betrekkelijke armoede en onopgemerktheid den zieleband, die beiden tot hun dood toe zoo nauw vereenigd hield, als zeldzaam van vorstelijke echtelingen werd opgeteekend.

Ferdinand leerde het voortreffelijk karakter zijner gemalin kennen in honderde kleinigheden, en zij leerde

hem waardeeren in geheel zijn trouwhartige manier van zijn.

Het was dan ook geen eenvoudige uiting van een minnend gemoed in al de zaligheid eener eerste liefde, zoo telkens zij verzekerde eerste onderdaan te zullen blijven, nu en immer, van zulk een bezadigd, vredelievend en wijs vorst, maar waarachtige overtuiging dat zij door dit woord tot daad te maken, haar huiselijk geluk zou grondvesten.

Want zoo blind was hare liefde niet, dat zij niet alras had opgemerkt hoe moeilijk het hem viel tweede te zijn, terwijl hij als eenige zoon levenslang steeds eerste geweest was, al moest hij rechtstreeks tweede worden en zou hij slechts naast haar mogen staan op den troon van Leon en Castilië.

Maand aan maand vloog voorbij in het volmaaktste geluk hunner afzondering, dat slechts nu en dan verbroken werd wanneer Ferdinand de vergadering der staten van Arragon moest bijwonen.

De geboorte eener dochter verhoogde in niet geringe mate het geluk der jeugdige ouders en van allen, die niets vuriger wenschten dan dat don Henriquez tot abdiceeren mocht besluiten.

De jonge vader wilde de kleine volstrekt den naam der moeder zien dragen, terwijl Isabella zelve, door dit gaarne te veroorloven, haar heette naar de arme waanzinnige.

Daar de kroon van Arragon overging in vrouwelijke lijn, vierde Arragon de geboorte eener erfprinses, terwijl Castilië hoopte op een tweede spruit, die allicht een zoon kon zijn, wien moeilijk eene kroon kon worden ontzegd, omdat hij niet eerstgeborene was geweest.

De geboorte van een eersteling scheen beide ouders een uitnemende gelegenheid om nogmaals te beproeven don Henriquez te verteederen. Zijn blijvend misnoegen toch was de eenige schaduwzijde van hun geluk.

Zij haastten zich dus de blijde boodschap naar het Alcazar te zenden, en tot hunne niet geringe verrassing volgde een eigenhandig geschreven woord des konings om hen geluk te wenschen.

Krachtiger bewijs van verbeterde gezindheid hadden zij moeilijk kunnen wachten.

Het schrijven werd bekroond door een koninklijke pillegift, die de stoutste verwachting der gelukkige ouders overtrof.

Isabella haastte zich hem schriftelijk hare groote erkentelijkheid te betuigen en tevens te verklaren hoe veel leed het haar voortdurend bleef doen, hem niet om zijn toestemming tot haar huwelijk te hebben aangezocht, daar zij zich toch had kunnen vleien met een gunstig antwoord. Daarom besloot zij:

‘Ik weet, ik gevoel te kort te zijn geschoten in mijn plicht. Wil het vergeven aan haar, die slechts éene gedachte had, slechts één wensch koesterde: zich te vereenigen met wien zij lief had, meer dan zich zelve.’

Don Henriquez bleek beter te zijn dan men meende. Hij las die woorden bij herhaling en dienzelfden dag gelastte hij den beheerder van den zusterlijken bruidschat, dien uit te keeren aan de rechthebbende.

Juist hadden de staten van Arragon begrepen, dat hun aanstaande koning en vader van een erfprinses toch moeilijk langer op kosten van Valladolid kon leven. Als regent was hem zelfs geen jaarwedde toegekend om den treurigen toestand van 's lands schatkist. Op een andere wijs moest, om de eer des lands zelf, worden voorzien in zulk een scheeve verhouding met Leon, welks staten te eeniger tijd recht zouden hebben Arragon aan zijn plicht te herinneren.

En zoo werd de jonge regent van weerszijden verrast met inkomsten, die hem alleszins in staat stelden gemalin en kind te omringen met vorstelijke weelde.

De geboorte eener erfprinses werkte bovendien op de ijverzucht der staten tegen Valladolid. De vraag rees of een toekomstige koningin niet, ware het slechts enkele weken in het jaar, te Saragossa moest vertoeven, en den regent kon worden veroorloofd met der woon gevestigd te zijn in een ander land.

Een algemeen 'neen' was het antwoord, en sedert werden de handen aan het werk geslagen om hem in Saragossa een eigen paleis te doen betrekken, totdat hij, na den dood of abdicatie van den blinden koning, het koninklijk Aljufera zou kunnen bewonen.

Het was of de hoorn des overvloeds eensklaps werd leeggestort over de wieg der jonggeborene in Valladolid,

en de god des geluks dat oogenblik had afgewacht om alle stille wenschen van den jeugdigen held van Catalonië te vervullen.

Verzoend met don Henriquez, aangebeden door de erfgenaam van diens troon, overzalig in het bezit van een dochttertje, hooggeschat door zijn vader en niet minder door zijne toekomstige onderdanen, begiftigd met vorstelijke inkomsten, werd hem onverhoeds een paleis in zijn vaderstad aangeboden, met de bede het elk jaar te betrekken, opdat de erfprinses zou opgroeien onder de oogen van eigen volk, en zoo hem nog meer kinderen mochten worden geboren, deze allen Arragoneezen zouden zijn.

Geen Castiliaansche stad had nog een zoodanig verzoek gedaan. Daarom meende don Ferdinand het niet te kunnen afwijzen en toen er een tweede kind stond geboren te worden, vooraf bezit te moeten nemen van het hem aangeboden paleis.

Zoo werd don Juan - de toekomstige gemaal van Margaretha, dochter van Maria van Bourgondië en Maximiliaan van Oostenrijk, landvoogdes der Nederlanden, genoemd naar zijne beide grootvaders, als erfprins van Leon en Castilië, geboren te Saragossa.

‘Ik zou onzen erfzoon en door hem alle troonopvolgers den titel willen toekennen van prins van Asturië,’ verzekerde Isabella, bij Ferdinands vreugde over de geboorte van een knaap.

‘Prins van Asturië?!’ vroeg hij verbaasd.

‘Het boek van don Francesco over de geschiedenis

des lands speelt me door 't hoofd. Vraag er hem naar. Mij zou het thans te veel vermoeien u het waarom uit te leggen.'

En straks zag don Francesco, die van waardigheid tot waardigheid verheven, toch immer tijd vond zijn studiën voort te zetten, zich verrast door de verzekering van don Ferdinand, dat hij hem het raadsel moest weten te verklaren.

"t Was naar het schoone, vruchtbare Asturië, Altezza, dat de Spanjaarden vloden, die zich niet aan de Moorsche dwingelandij wilden onderwerpen en Christus afzweren. Vermoedelijk ter herinnering daaraan, wenscht de vorstin dien titel te schenken aan den erfprins...'

'Van een ander Spanje!' lachte Ferdinand. 'Nu de eene wensch na den anderen als door den heiligen Ferdinand, mijn patroon, zelf wordt vervuld, schenke hij mij ook de vervulling van den meest omvangrijken: die van het oude Espana, in al zijn Romeinschen luister, te doen herleven! Ik had daartoe gehoopt dat de kleine Juan eerstgeborene zou zijn, en zoowel de staten van Arragon als Castilië voor een vereeniging der kronen, op het hoofd van een mannelijk oir, zouden hebben gestemd.'

'Wat op dit oogenblik onmogelijk schijnt, kan nochtans mogelijk worden, Altezza. De geschiedenis onzer geëerbiedigde en geliefde vorstin leert dit genoeg!'

"t Is zoo. Doch nu er reeds voor elk rijk een erfgenaam geboren is, zou mijn wensch niet te vervullen zijn, dan ten koste van een van beiden, en

ik zou den een niet voor den anderen kunnen opofferen, en de Infante evenmin. Zij zijn ons beiden even lief en zullen ons beiden evenzeer tot vreugde, hoop ik, opgroeien, en de beide rijken tot zegen.'

'Zoo zij het! Altezza.'

'Indien ge mij uw vertaling wildet toevertrouwen, zou ik gaarne met het verleden des lands kennis maken. Ik ben te jong in den krijg geweest om een geleerde te zijn. Maar dat ik u met uwe wetenschap en alle geleerdheid waardeer, bewijze u mijn verzoek om mij te helpen Saragossa te begiftigen met een universiteit, gelijk aan die van Toledo en Valladolid. Wij moeten de menschelijke kennis ten algemeenen bate stellen en al wie slechts wil, gelegenheid openen zich te voeden aan haar brood. Ter herinnering aan de geboorte van onzen zoon willen wij een academie stichten. De geleerde Aquinol zal ons wel hoogleeraren zoeken uit eigen stam.'

'Geen taak kan mij meer welkom zijn, Altezza.'

'Terwijl Portugal schatten verspilt aan het ontdekken van onbewoonde of bewoonde eilanden, willen wij ons wijden aan het onderwijs van eigen onderdanen, nu wij zoo gelukkig zijn aartsbisschoppen, gelijk zijn Reverendissimo van Toledo, gewonnen te hebben voor dit plan.'

'Het volk of liever de burgerij kan slechts gelukkig worden indien de wetenschappen, die tot heden in de kloosters alleen beoefend worden, alom mogen doordringen. De algemeene liefde voor taal en dichtkunst, die de Castiliaansche taal ten naastenbij reeds doet

wedijveren met het oude Latijn, waarborgt voorliefde voor al wat ontwikkeling heet.'

'Ik bespeur wel in don Francesco de Bovadilla den rechten man te hebben gevonden voor de uitvoering van dit ons besluit, en ga de Infante dadelijk verheugen met uw toestemming om op deze wijs aan de geboorte van een eersten Prins van Asturië een blijvende herinnering te schenken. Ge wilt u van af heden aan dat doel wijden, niet waar?'

'Van harte gaarne, doch veroorloof mijn taak te aanvaarden onder de hooge bescherming van den regent-troonopvolger.'

'Ik zal mij vereerd gevoelen, indien de toekomstige studenten van Saragossa mij als beschermer zouden willen erkennen,' antwoordde hij met diezelfde beminnelijke nederigheid, door welke hij zich aller harten had weten te verwerven.

Inmiddels gevoelde koning Henriquez zich meer en meer ondermijnd door verdriet en rouw. Bekend met Aquinol's bijzondere en gelukkige geneeswijze, verzocht hij Isabella hem haren lijfarts eenigen tijd af te staan.

Hoe noode zij ook scheidde, met het oog op beide kleinen, van den zorgzamen vriend, durfde zij het verzoek toch niet afwijzen, en gaarne had Aquinol zich ook onttrokken aan de eer, boven den kunstbroeder op het Alcazar met het vertrouwen des konings te worden begunstigd.

Daarbij was hij volstrekt niet genegen door zijn wetenschap het leven te redden van een nietswaardige.

Doch wanneer de Infante wenschte dat hij zou vertrekken, moest hij gehoorzamen, en zoo reisde hij vol bitterheid en wrevel naar den moordenaar van zijn lieveling. Want dat don Henriquez de hand had gehad in het zoo onverhoeds afsterven van don Alonzo, juist op dát tijdstip, betwijfelde hij nog nooit. Zijn eenige troost was, dat de astrologie hem verwittigd had: "s Konings einde is nabij."

Alvorens af te reizen had hij daarom de Infante nog kunnen voorbereiden op een nieuwe lotswisseling, ja op een algeheele verplaatsing naar den trotschen burcht der vaderen, zonder te vermoeden dat zij er hem zoo spoedig zou volgen als hij zou ervaren.

Hetzij dat zijn bezoeken den kranke herinnerden aan Averilo, hetzij dat Aquinol zelf 's konings herinnering aan zijn zuster gedurig deed herleven, meer en meer ontwaakte er in diens gemoed een verlangen, niet alleen om haar weer te zien, maar om haar nog te schenken wat hij haar levenslang had onthouden: broederlijke liefde.

Op zekeren morgen verraste hij Aquinol met de opdracht om de Infante van Arragon namens hem te schrijven met zijn welgemeenden broedergroet, haar in te lichten omtrent zijn toestand en mede te deelen dat hij zich zeer gelukkig zou achten, indien zij hem een bezoek wilde brengen van langeren of korteren duur, opdat hij hare kinderen zou mogen aanschouwen.

Don Aquinol haastte zich de koninklijke boodschap te verrichten, niet weinig gelukkig in het vooruitzicht de beminde vorstin en hare kleinen zoo spoedig te zullen wederzien, en daardoor wat levendigheid te verwekken in het schier uitgestorven Alcazar. Want sedert 's konings ziekte was er heel wat veranderd op het slot.

De lustige vrienden, die hem steeds zoo kostelijk konden vermaken, verveelden hem in dezelfde mate, nu hij door pijnen werd afgemat en zich zelf tot last was geworden.

De een voor, de ander na, viel in ongenade om de onbeduidendste oorzaken en het gevolg dier wispelturige handelingen was dat, naar gelang de eenvoudige inrichting van het paleis te Valladolid en dat van Saragossa alle Grandes en Grandeza's aantrok om het ongewone, maar tevens om de beminnelijkheid der vorsten, het weidsche, weelderige Alcazar meer en meer geschuwd werd en eindelijk als ontvolkt was.

Het vroolijk geschater tot in het holle van den nacht was door doodsche stilte vervangen, zoodat, wie in de gangen overluide spraken, soms verschrikt terugdeinsden voor de echo van eigen stemmen, als was deze de spraak van omdolende geesten der geofferden aan vermaak of gril, of van gevallen door voorbedachtelijk beraamde middelen. Die stilte bracht don Henriquez soms ten einde raad. Hij had de kroon behouden... doch alles, waaruit de waarde van een kroon bestond, was hem van lieverlede ontnomen of ontgaan, en wel door eigen schuld. Dit beseftte hij meer en meer, wanneer zijne

ministers of de rijkskanselier hem alleen bezochten uit noodzakelijkheid, om een handteekening te verwerven of zijn besluit over eenige aangelegenheid, die moeilijk buiten hem om was uit te voeren.

Zelfs de verbanning van de la Cueva had strikt genomen slechts geleid tot tijdelijken terugkeer der edelen, die hem bleven minachten. Hij had er geen slag van waardige mannen aan zich te boeien of eenige genegenheid in te boezemen. Daarom was zijn terugkomst op het Alcazar onopgemerkt voorbijgegaan.

Vele der trotsche huizingen waren gesloten en toen hij er zijn verwondering over betuigde, moest hij vernemen dat de eigenaren zich tijdelijk hadden verplaatst of naar Valladolid, of naar Saragossa, of naar Madrid, welks gemeentebestuur steeds hoopte dat de bekoorlijke ligging der stad haar zou in aanmerking doen komen voor een hoofdstad, bij verandering van regeerend hoofd.

Zoo ontmoette hij allerlei zinspelingen of voorbereidingen op dagen, waarin hij reeds zou zijn vergeten, gelijk hij het gezin op Averilo vergeten en verwaarloosd had.

Isabella's afscheidswoord te Ocana kwamen hem gedurig voor den geest. Koning Juan was toch beider vader geweest. Zij waren van eenerlei bloede. Strikt genomen behoorde niemand hem toe, en kon bij niemand zelfs de stem der natuur spreken ten zijnen behoeve, dan bij die eenige alleen. Welk een schat zou Alonzo voor hem hebben kunnen zijn. De arme knaap was onschadelijk gemaakt, uit den weg geruimd door

gedienstige vrienden, zoo niet door dien éenen, door de la Cueva, opdat het erfrecht van... Bertrandilla onbetwist zou blijven.

Isabella was goedhartig. Zij zou niet om zich doen roepen; zij zou komen, hoe ook schoorvoetend, en hij... hij zou, wanneer de gevreesde dood zijn sponde naderde, toch zijn hand kunnen leggen in een andere. Er zou toch iemand aan zijn doodbed staan... iemand, die hij nu nog zou kunnen beweldadigen, opdat zij hem niet te hard zou veroordeelen.

En zoo vroeg hij don Aquinol den anderen morgen:

‘Ge hebt toch geschreven?’

‘Ik heb gehoorzaamd en geschreven naar Saragossa, heer, alwaar Infante en Infant zich juist bevinden.’

‘Zou zij komen?’

‘Welke kranke zich tot Infante Isabella zou wenden, zij zou hem niet laten wachten. Zonder onvoorziene omstandigheden zal zij den wensch des konings dus zeker vervullen.’

‘Mocht het zoo zijn!’

En het was zoo.

Nu Henriquez haar tot zich riep, en zij uit Aquinol's schrijven vernam dat hij niet meer zou herstellen, al verkeerde hij nog niet in rechtstreeksch levensgevaar, beschouwde Isabella het niet alleen plicht aan zijn wensch gehoor te geven, maar mede onmiddellijk op reis te gaan, na don Ferdinand te hebben overgehaald gedurende hare afwezigheid bij zijn vader te vertoeven,

wien hij ten allen tijd welkom was en blijven zou, ja, wien zijn gezelschap zeer zou verheugen.

En zoo keerde zij met twee kinderen, beide erfgenamen van kronen, naar het Alcazar terug, om in de uitgeteerde figuur, die haar een hartelijk welkom toeriep, nauwelijks den weigestelden gastheer van Ocana te herkennen. Die gebogen rug en ingezonken oogen en dat lijkkleurig gelaat maakten Henriquez tot een geheel ander man.

“t Is goed en lief dat ge zoo onverwijd zijt gekomen,” voegde hij haar dadelijk toe. ‘Ik kan niet zoo alleen en verlaten sterven. Wilt ge bij mij blijven tot alles voorbij zal zijn?’

‘Ge zult wel weer herstellen,’ meende zij luchtig te antwoorden, doch die onwaarheid wilde haar niet van de lippen.

Waarom hem te misleiden, hem, die waarlijk zich wel mocht voorbereiden op zijn einde, veel als hij nog had goed te maken, wilde hij zich met God en menschen verzoenen.

Wat hij haar persoonlijk had misdaan, telde zij niet. Zij gedacht het verdriet harer jeugd niet eens, nu alles ten goede was gekeerd en zij zich de gelukkigste vrouw en moeder noemde van Castilië en Arragon te zamen; doch aan anderen, aan geheel zijn rijk, aan geheel het volk van Leon en Castilië had hij schuld en tekortkomingen te belijden aan zijn eerste en duurste plichten.

‘Kan ik mij door dien wensch te vervullen uwe

zuster betoonen, dan zal ik u niet verlaten,' antwoordde zij op hartelijken toon, 'tenzij Ferdinand mij mocht doen ontbieden, want mijn plaats is aan zijn zijde. Zijn vader is mede een man van één dag, die door zijn treurige blindheid wel eenig recht op ons gezelschap heeft.'

'Ik zal er u innig dankbaar voor zijn zoo ge u... in het onderhuis,' hernam hij nadrukkelijk, 'zoo wildet inrichten, als ge er na mijn overlijden zult ingericht zijn. Beschouw het geheele Alcazar dus reeds als uw eigendom. Mijne bevelen zijn dienovereenkomstig reeds bekend aan den maggiordomo, Hij weet dat de Infante van Leon, Castilie en Arragon hier van nu aan eenige gebiedster is.'

Dat die verzekering oprecht gemeend was, bleek straks reeds toen de maggiordomo gehoor verzocht, met de bede zich de vereerende taak van het huis- en hofbestier ook door haar te zien toevertrouwd.

Op haar bevestigend antwoord stelde hij alle mannelijke en vrouwelijke opperbeambten aan haar voor, en allen bevalen op gebogen knie zich in haar vertrouwen aan en zwoeren haar met onkreukbare trouw te zullen dienen.

'Op voorwaarde,' antwoordde zij minzaam, 'dat van nu aan de kniebuiging zij opgeheven in het dagelijksch leven en alleen behoore tot de etiquette van bijzondere gelegenheid. Ik aanvaard niet gaarne een hulde die alleen der Godheid toekomt van het schepsel, en don Ferdinand evenmin.'

Met de opheffing van een voorschrift dat door alle voorzaten was gehandhaafd, won zij aller hart voor immer.

Ouden van dagen viel de kniebuiging soms zeer zwaar. En toch kon het kleed eener Infante niet ruischen en de stap van een Infant niet hoorbaar worden, of de knie van groot en klein, die hem of haar voorbij zou zien gaan, moest zich plooiën!

Die ceremonie was overgenomen van de hofhouding der Moorsche koningen. De eerste Christenen van het aloude Espana zouden geen knie hebben gebogen voor den landvoogd of stadhouder der Romeinen.

Gedurende de eerste dagen look don Henriquez zóo op, dat Aquinol's verbazing toenam en Isabella alle zelfvoldoening genoot van de scheiding van Ferdinand, die haar zwaar was gevallen, omdat hij er zich zoo eenzaam door moest gevoelen.

Hoe spade ook, leerde zij den onbarmhartigen broeder van een betere zijde kennen, terwijl hij het meer en meer betreurde zich zoo weinig om Averilo te hebben bekreund, zoo telkens zij hem verhaalde van de arme waanzinnige en de blijde verrassing toen deze haar eindelijk herkende, al werd die vreugde harer ziel ook weer onmiddellijk overschaduwde door haar plotseling afsterven.

Overigens hoorde hij dit onderwerp het minst gaarne bespreken om het aandeel, dat hij zich zelf moest bekennen aan dien waanzin te hebben gehad.

Een kleine vreugde werd hem nog bereid.

Don Juan van Portugal was zijn teleurstelling niet alleen vergeten, maar hij had een vorstin zijner waardig ontmoet, en gelijk aan alle bevriende vorsten, ook aan don Henriquez en Isabella boden gezonden om kennis te geven van zijn huwelijk.

Kort na Isabella's komst op het Alcazar was hem een zoon geboren, en nu haastte hij zich een huwelijk voor te stellen van dezen met de Infante Isabella van Arragon, in de meening dat zij als eerstgeborene, erfgename der drie kronen harer ouders zoude zijn.

Henriquez' toestemming was volstrekt overbodig. Toch onderwierp Isabella het aanzoek aan zijn oordeel, omdat het hem allicht genoeg zou doen.

Dit bewijs van volkomen vergiffenis van Portugals zijde verraste hem zoodanig, dat zijn gestel er sterk door werd geschokt en Aquinol al spoedig een overhaast einde te gemoet zag.

Toen dit vermoeden gegrond bleek, heerschte er eensklaps een plechtige drukte op het slot. Alle rijksgrouten spoedden er zich heen om getuigen te zijn van den doodstrijd van een koning, wiens regeering niet alleen roemloos was geweest, doch die zich persoonlijk zoo gehaat had gemaakt, dat niemand zijn heengaan betreurde.

Den volgenden morgen wapperde er een zwarte doek van den toren van het Alcazar en werden er elke minuut schoten gelost.

Andermaal maakten de herauten zich gereed tot een rondgang door de stad.

De wapenschilden werden met rouwfloers omhangen en de hansworsten hadden de zotskap verwisseld met den breedgeranden hoed der ridders, waaraan een rouwfloers wapperde. Alle instrumenten waren overdekt om de klanken te verdooven, zoo telkens zij aandacht vroegen voor het sombere:

‘Koning Henriquez, de vierde van zijn naam, is niet meer!... is niet meer!’

De geheele stoet herhaalde op somberen toon de woorden, terwijl de klepels der klokken statig in beweging werden gehouden en de magazijnen gesloten voor den vormelijken rouw van hoogstens een paar uren, want geheel Toledo stak er den draak mede.

De jeugd haalde reeds de castagnetten te voorschijn en oefende zich, nadat het linnen op de binnenplaats was opgerold, in den dans, die ter eere van de troonopvolgster zou worden uitgevoerd door honderde paren.

Anderen stemden luit en gitaar, haalden groen en bloemen bijeen en lieten eigendunkelijk de ijzeren vlotten te water, om ze ijlings met brandbare stoffen te bevrachten en vreugdevuren te doen ontvlammen, zoodra het eerste sein er toe gegeven zou worden door den terugkeer der herauten of door de groote klok der voormalige Mesdojyet.

XII.

Nauwelijks hadden de rouwaanzeggers hun omgang volbracht, of zij wierpen onder allerlei kapriolen hunne hoeden af om zich weder te dekken met de rinkelkap en de verschillende instrumenten van het floers te bevrijden, ten einde andermaal stadwaarts te gaan en onder het blijdeste getingeltangel te juichen:

‘Castilië! Castilië! Heil, heil u! onder een koningin Isabella!’

‘Heil! heil ons, onder een koningin Isabella! Heil, heil, Isabella! de wijze, de godvruchtige weeze van Averilo!’

Onder dit antwoord snelde oud en jong toe, met bellen aan de gekrulde punt der schoenen gehecht en om den enkel gebonden, evenals om de polsen, terwijl om de hoofden een halssnoer kronkelde tot en om den gordel, en de vingers lustig houten spaanders deden klepperen op de maat van het oorverdoovend gerimram. De knapen grepen ijlings de meisjes om het midden en de meisjes de knapen, om de eene met de rechter-, de andere met de linkerhand klepperend, in sierlijke bewegingen zich aan de blijde boodschappers te sluiten, en van lieverlede een onafzienbaren stoet dansende paren te vormen, wier zang en geklinkklank en gerinkel met handgeklap en gejuich werd begroet door de deftige

hidalgo's, bij het weder ontsluiten hunner magazijnen en voorhuizen. Anderen zongen eigen gedichten met gitaarbegeleiding, reeds vooruit vervaardigd voor deze blijdeste der dagen: de troonsbestijging van de weeze van Averilo, vol hoop eerlang de eer te zullen genieten, allen, in een liederboek vereenigd, haar persoonlijk te mogen aanbieden.

Op de pleinen hadden velen zich reeds meester gemaakt van de 'alameda's', ten behoeve der vermoeide wandelaars reeds door koning Juan geplaatst op de mooiste punten, om er onder het blij gejoel en gejuich eener zich meer en meer opstuwende menigte hnn suikerriet te zuigen, en zich door de 'aguaderes' op ijswater te doen onthalen, dubbel welkom op den warmen zomerdag, in afwachting der volksdansen, die naar den eisch der kunst straks zouden aanvangen zoodra de omgang was volbracht.

De Tandago, de Bolero, de Seguidala, de Guaraca, Olie of Cachuca, niet te vergeten de Tarantella, alle deze zoo geliefde en eiken Castiliaan aangeboren dansen zonden achtereenvolgens worden uitgevoerd met bloemslinger en wapperende vanen.

Aan de rivier heerschte niet minder levendigheid. De haven schitterde van licht en kleuren, zich vroolijk weerkaatsend met duizenderlei schakeeringen in den helderen stroom, die zelden meer vaartuigen droeg dan juist op dien dag.

Een schip uit Gent, eigendom van den machtigen

Karel van Bourgondie (den Stoute), was rechtstreeks naar Toledo gezeild om er beeren, apen, wilde zwijnen en konijnen in te laden, ter vervanging van de overledenen in de diergaarde op het Prinsenhof gedurende de felle vorst van den jongsten winter, en tegelijkertijd der Infante van Arragon en Castilië een altaarstuk te vereeren, geschilderd door een Vlaamschen meester, die zich gaarne beschikbaar stelde voor de aanstaande koningin, ingeval ook zij de kunst onder hare hooge bescherming mocht willen nemen. De bloedverwantschap van Hertog Karel met de jeugdige koningin - beiden waren zoon en kleindochter der zoo verschillend bekende Isabella's van Portugal - deed den gezagvoerder hopen dat Vlaanderen aan Castilië een machtigen bondgenoot zou bezitten, die hem van alle zijden zou ondersteunen tegen den valschaard van Duplessis-les-Tours, Lodewijk XI. Hij haastte zich daarom niet alleen alle kleuren in top te hijschen, die hij verzamelen kon, maar zoo vele lantaarns mede als hij slechts machtig kon worden, ten einde een verlichting te ontsteken reeds bij vollen dag.

Het 'Vlaanderen de Leeuw', dat op een vierkant gespannen doek aan den mast prijkte en mede werd opgeheschen als naam van het schip en plaats van herkomst tevens, zou er te flinker door in het oog springen en misschien wel op het Alcazar worden opgemerkt.

IJverzuchtig op den gelukkigen inval van den Nederlandschen, wilden de Gastiliaansche en Arragoneesche gezagvoerders allerminst achterstaan, en toen deze zich gehaast hadden het voorbeeld te volgen, durfde niet een

der vreemden het nalaten, uit vrees verdacht te worden minder van harte deel te nemen aan de vreugde van Toledo niet alleen, maar van heel Leon en Castilië.

Nog een andere menigte bewoog zich over de bruggen om het Alcazar zoo dicht mogelijk te naderen, in de hoop Isabella op een der terrassen te zien verschijnen, met hare beide kleinen.

De zon mocht de voor het meerend eel ongedekte kruinen verschroeien en de hitte ondragelijk maken, die als uit een vuuroven van de rotswanden straalde..., toch dacht er niet één aan terug te keeren zonder haar te hebben begroet, op wier troonsbestijging reeds zes volle jaren was gehoopt. Dat zij onwillekeurig dralen moest en wellicht in het geheel zich niet zou kunnen vertoonen, werd wel gevreesd, ja half als zekerheid besproken wegens de vele schitterend getooide edelen, die zich naar het slot begaven ten einde dadelijk tot de hulde van den handkus te worden toegelaten, doch liever keerde men teleurgesteld, zonder haar gezien te hebben terug, dan door zich te vroeg te verwijderen zich dit later te moeten beklagen.

Het was reeds algemeen bekend dat don Ferdinaud zich te Saragossa bevond en don Francesco de Bovadilla, wiens titel van gouverneur eerst in dien van kamerheer-begeleider, thans in dien van buitengewonen hof raad veranderd werd, reeds derwaarts was vertrokken als overbrenger van de doodstijding en de troonsbestijging beide.

Een eigenhandig schrijven van Isabella aan haar

gemaal smeekte hem toch onverwijld over te komen, omdat het haar zoo pijnlijk zou vallen zonder hem gehuldigd te worden, en de rijksgrooften met de plechtigheid der kroning niet wilden dralen tot na de teraar-debestelling van Henriquez.

Het was Ferdinand ondanks eigen verlangen niet mogelijk Saragossa te verlaten.

De staten waren juist vergaderd om ernstige aangelegenheden, die onverwijld moesten en niet zonder den regent konden worden vereffend. En reeds dadelijk wilden deze het bewijs leveren dat Castilië en al wat Castilië betrof, een tweede plaats moest vervullen tegenover Arragon.

IJverzuchtig als beide rijken steeds van elkander waren geweest, gelijk wederzijdsche koningen elkander innig vijandig waren, had Ferdinand den moed niet de dringende bede zijner Isabella te vervullen, terwijl aan de Castilianen juist zijne afwezigheid niet onwelkom was. Hoe hartelijk genegen zij hem persoonlijk ook waren, zoo was hij tegenover troon en kroon een ondergeschikte persoon, wien in geen geval de koninklijke eer toekwam, die der koningin zou worden bewezen.

Derhalve moest deze zich niet alleen gelijk een weduwe met hare weezen door het volk doen toejuichen, maar ook doen kronen.

Toch waagde zij nog een uitstel voor te stellen.

De Almirante was haar zoo innig genegen, dat zij wel op zijne ondersteuning van hare bede kon rekenen. Doch de Almirante was niet de minst hoogmoedige

Castiliaan. Hoe gaarne hij alles voor haar over had, verschool hij zich thans achter den aartsbisschop, die zich reeds naar de kerk had gespoed, omdat hij wel voorzag dat zij zou dralen.

‘Zijn Reverendissimo,’ antwoordde hij, ‘heeft zich na het ceremonieel van den handkus rechtstreeks ter hoofdkerk begeven om er onze geliefde koningin te verbeiden. Hoe kunnen wij hem... doen wachten?’

Isabella zuchtte. Zoo was zij koningin, om zich voor het eerst haars levens onderdanig te betoonen en om reeds te gevoelen dat, al beschouwde zij Ferdinand als eersten, anderen het niet zouden doen.

Zij moest zich zelfs ijlings doen kleeden om don Corillo niet te laten wachten!

Dona Beatrix verbeidde haar reeds met den kostbaren koningsmantel harer voorvaderen, waarmede zij de kleedkamer uittrad om haar dien om te hangen, welke eer de Almirante der achtenswaardige vrouw gaarne afstond wegens hare bijzondere verhouding tot de koningin.

Onwillekeurig boog zij de knie voor het zoo ontzag inboezemend purper, ten einde er hare opvoedeling het eerst in te huldigen. Doch Isabella hief haar op.

Kampend met de tegenstrijdigste aandoeningen, liet zij het nu reeds vermoeide hoofd op den schouder van de plaatsvervangster harer moeder rusten, en prevelde alle hare beloften tot daden te zullen doen gedijen en uitsluitend te leven voor het welzijn en de welvaart der volkeren, over welke zij tijdens de sombere dagen van Averilo nooit gedacht had gesteld te zullen worden.

‘Door u... door u alleen gevoel ik er mij toe in staat. Daarom behoort dit oogenblik onverdeeld aan u, opdat ik u uit al de innigheid mijns harten kan danken voor wat gij geweest en gebleven zijt voor de dochter der arme waanzinnige, de zoo beklagenswaardige weeze van Averilo.’

‘Niet mij, maar Hem de eere, die er mij toe in staat heeft gesteld!’ antwoordde dona Beatrix, in den vromen ootmoed harer dagen. ‘Wat toch is de mensch of kan hij uit eigen kracht? Wie was ik, die nooit denken kon dat mij ooit de taak van opvoedster zou worden toevertrouwd, toen ik zoo onverhoeds verbannen en tot u werd gevoerd? Wat ten kwade werd overlegd, het werkte alles ten goede.’

‘Vrede hebbe daarom de arme ziel des konings... die nog zooveel zou hebben vergoed, ook aan u en aan don Francesco, indien er hem tijd toe ware gelaten. Ook hij heeft veel leed gekend, geloof het vrij, en wijt hem daarom geen onrecht aan u, dat mij ten zegen mocht worden en na mij... hoop ik, nog mijne kinderen!...’

Toen zij naar den klopper wilde tasten, haastte dona Beatrix zich dit te voorkomen door, hare gedachten radend, zich bereid to verklaren de kinderen zelf te gaan halen, omdat zij deze wenschte te zien alvorens kerkwaarts te gaan.

Beiden huppelden aan de hand der dona binnen, onder blij gejuich bij den schitterenden tooi van de steeds eenvoudig gekleede moeder, hoewel zij zich schier niet meer het kleed der Francescanessen herinnerden, want

don Ferdinand zag haar gaarne uitgedost overeenkomstig haar rang. De nijverheid moest bovendien door het hof worden ondersteund.

‘Moge koningin Isabella zoo trotsch zijn op haar prins van Asturië, wanneer hij met dienzelfden mantel getooid, haar om haren zegen zal vragen, als koning Juan het zou hebben mogen wezen op zijn dochter,’ prevelde zij, toen Beatrix den knaap ophief opdat hij zijn koningin zou kussen.

Juan telde juist drie jaren en de kleine Isabeha vier.

De laatste zou wel nimmer door den zelfden mantel worden getooid, maar toch door een dergelijken, hoewel die nog eerst door haren vader, als koning van Arragon, moest worden gedragen.

Zij draalde zoo lang bij het gesnap der kinderen, dat dona Beatrix zich verplicht gevoelde haar te waarschuwen.

Meer en meer bezwaard over Ferdinands afwezigheid, was het haar of elke minuut hem gelegenheid kon geven nog bij tijds te komen.

Eindelijk verdween alle hoop en moest zij het sein doen hooren, dat zij hare vertrekken verliet.

Toen dit door het geheele paleis weerklonk, bogen allen, die haar in de groote zaal verbeidden, de knie.

Juichkreet op juichkreet daverde ver tot over de hoofden des volks dat, altijd met onuitputtelijk geduld, beneden stond te wachten.

Geen wonder. In plaats van alleen, naderde zij met een kind aan elke hand. Niet één, zelfs de Almirante niet, die dit had verwacht.

‘Mijne heeren!’ sprak zij, na de eerbiedige begroeting en het blij gejuich. ‘Trouwe raadslieden der kroon, die ik thans zelfs gretig aanvaard, veroorloof mij vóór alles mijne kinderen aan te bevelen in uwe genegenheid. Ik heb zoo van nabij de broosheid des levens ervaren, dat ik waarlijk wel mij dag aan dag mag herinneren dat wij gelijk zijn aan de bloemen des velds, die door één ademtocht van den wind soms worden geveld. Veroorloof mij alzoo mijn zeer beminden gemaal, don Ferdinand, die tot mijn innig leedwezen zijn plicht als regent niet kon verzaken, en onze dierbare kinderen onder uw aller hoede te stellen, en gerust te mogen zijn, indien ook mijne ure onverhoeds moge slaan.’

Diep getroffen door een handeling die, hoe natuurlijk ook, door niemand was voorzien, antwoordde de Almirante onverwijld in aller naam: ‘De liefde en vereering van de weeze van Averilo is voor lang reeds overgedragen op allen die haar dierbaar waren, op geheel haar huis en allen die zij liefheeft!’

Meteen hief hij den kleinen prins van Asturië op en een daverend: ‘Leve Juan! eenmaal onzen derden Juan!’ verving het gejubel der moeder ter eere, hoewel aller blikken op de edele, waardige figuur gevestigd bleven, die hun een moeder Gods geleeke.

Terwijl de kinderen werden weggeleid, nadat ook der erfprinses van Arragon, verloofde van den erfprins Manuel van Portugal, de voorgeschreven eer van den handkus was gebracht, bespeurde de meer en meer opstuwende menigte dat het zoo vurig verbeide oogenblik eindelijk gekomen was.

Over de breede, met marmer bevloerde rotstrap was een kostbaar tapijt gelegd.

Nadat Isabella deze was afgetreden aan de hand van den Almirante, gevolgd door de verheugde Excellenzias, die het zich tot onderscheiding rekenden den sleep van den koningsmantel te mogen dragen, terwijl vier anderen haar met een baldequin zochten te beschermen tegen den te fellen dag, deed de Almirante persoonlijk als page dienst door haar op zijn hand het Andalusisch ros te doen bestijgen, dat don Ferdinand haar al spoedig als tegengeschenk had vereerd, opdat zij gelijksoortige fiere dieren zouden berijden zoo dikwijls zij zich te zamen in het openbaar vertoonden. Alleen bij die gelegenheden gaf Isabella haar trouwen Ricci - den deelgenoot harer afzondering in Averilo - prijs.

'Dat men toch niet kniele!' verzocht zij, de moeite opmerkend, die de onafzienbare menigte zich geven moest om aan het ceremonieel te gehoorzamen, onder het opstijgen der baldequindragers, die, twee wederzijds, haar geheel den tocht moesten beschutten, zonder dat zij hunne nabijheid schier mocht bespeuren, en wier rit daarom een hoogst moeilijke was. De schuins liggende staken, die de beschutting van goud- en zilverdraad moesten omhoog houden, waren dan ook aan den zadelknop vastgemaakt, zoodat de linker- of rechterhand ze wel alleen maar had te ondersteunen, doch ook alle gewicht er van had te dragen. Toch gevoelden de edelen zich niet weinig opgewekt verkoren te zijn tot zoo zwaren dienst, dat de schildknapen zich geluk-

kig prezen er van ontslagen te zijn bij deze gelegenheid.

‘Ik wensch niet aldus begroet te worden door aanzienlijken... mijne gelijken... meen ik,’ hernam zij, den hoogmoed der Grandes indachtig, dat zij ten eeuwig en dage de gelijken waren en bleven van de veroveraars, ‘doch evenmin door onderhoorigen. Men kniele voor den Onzienlijken alleen.’

‘Laat hen begaan, Altezza¹⁾. ‘t Is beter voorloopig te behouden wat om wijze redenen van de Mooren is nagevolgd door onze voorvaderen, dan reeds nu prijs te geven wat zij hebben noodig geoordeeld ter handhaving van gezag,’ antwoordde hij ernstig.

Slechts noode berustte zij in het onvermijdelijke, niet zonder nieuwe teleurstelling over de noodzakelijkheid van eigen wenschen en inzichten te moeten opofferen, ondanks het hoogste gezag dat harer heette te zijn.

En zoo reed zij door de ter aarde gebogen menigte, waartusschen de voorrijders en herauten nauwelijks de vereischte ruimte konden vrijhouden. Zoodra zij vriendelijk groetend rechts en links, in tegenstelling van hare voorgangers, die door trotsche houding eerbied wilden afdwingen, voorbij was getogen met heel den stoet Excellenzia's en Cavalero's, voor een groot deel vergezeld van hunne dames, richtten allen zich haastig op

1) De koningen droegen eerst in veel lateren tijd den titel van majesteit of majesteta en werden in Castilië eenvoudig Altezza gelieeten. (Esprit Fléchier)

om er zich nog bij aan te sluiten en een plaats in de kerk te veroveren, die reeds door de eerste groep was bereikt.

Deze bestond uit geheel de geestelijkheid der honderd kerken en weinig minder kloosters, in wier midden de aartsbisschop, don Corillo, de koninklijke eer genoot om mede door een baldequin te worden beschut, als drager van de evangeliën, waarop kroon en scepter waren gelegen, als symbolen der hoogste macht op aarde.

Het drietal kostbare voorwerpen werd op het hoogaltaar geplaatst, waarvoor een dienst zou worden gehouden om God en alle Heiligen te danken voor de blijde ure.

De koningin alleen woonde den geheelen dienst bij geknield, als om zich te verootmoedigen, alvorens de zalving nog te ondergaan. Na trouw gezworen te hebben op de evangeliën aan alle wetten en instellingen harer voorgangers, voor zoover zij overeenkwamen met 's volks belangen en bekrachtigd waren door de afgevaardigden aller gewesten der beide koninkrijken, boog zij de knie voor den aartsbisschop, opdat deze haar de heilige olie op de kruin zou sprenkelen en hij haar als gezalfde en uitverkorene Gods met de dubbele kroon zou tooien.

Slechts de eerbied voor de gewijde plechtigheid verstomde de kreten, die zouden zijn losgebarsten op elke andere plaats toen zij verrees met de kroon op de glanzende zwarte lokken, en zij daar aanschouwd kon worden in al de schoonheid en kracht harer drie en twintig juist volbrachte levensjaren in den jare 1474.

De aartsbisschop reikte haar den scepter over namens den Allerhoogsten en zijn Heiligheid, het hoofd der Christelijke kerk. Na dien aangenomen te hebben, wendde zij zich niet minder ontroerd, dan toen zij den naam had moeten uitspreken van de destijds vermeende erfgenaam der kroon, tot de rijksgrouten, die zich ditmaal uit vrije beweging hadden gebogen, niet voor den vrouwerijken koning, maar voor de koninklijke vrouw.

‘Zoo waarlijk helpe mij God en zijn hemelsche heirscharen,’ sprak zij met vaste stem... ‘die ik vertrouw dat mij zullen blijven leiden, gelijk zij mij tot dusver nabij zijn geweest... ik wil en zal dezen scepter zwaaien, Excellenzias! met uwe hulp ter eere Gods, tot welvaart mijner volkeren. De godsdienst zij en blijve onze kracht, als hoogste waarborg van vrede en rust; hij bezegle onze macht, onze liefde, onzen roem, van nu aan tot aan den laatsten der dagen, opdat wij eenmaal op onze beurt het hoofd gerust mogen nederleggen en in vollen vrede met ons zelve opgaan naar hooger oord om verantwoording te geven van de taak, die ons in deze blijde maar hoogst ernstige ure op den schouder wordt getorcht.’

Nooit nog was uit vorstenmond, zelfs te dier plaatse, zulk een taal gehoord. De indruk was dan ook zóo overweldigend dat er geen juichkreet kon opgaan en er zoo plechtige stilte heerschte, toen haar laatste woord verstierf, dat zij zelf kon hooren hoe de echo van het reusachtig bedehuis hare gelofte herhaalde.

‘De goedheid Gods geve,’ hernam zij, ‘dat het aan onze regeering moge gelukken, wat mijne voorgangers hebben beproefd met verschillenden uitslag, de vijanden des geloofs, alzoo heel Granada aan ons te onderwerpen om het weder in te richten tot Christelijken staat.’

De enkele toespeling op het lievelingsdenkbeeld aller grooten, die te vergeefs geloofd hadden onder Henriquez het stoute stuk te volbrengen, verbrak de stilte. En ter zelfder plaats, waar de Muzelman bij duizenden en tienduizenden zijn profeet had vereerd in het bedehuis, welks uiterlijk en innerlijk steeds zou blijven getuigen van zijn oorspronkelijke bestemming, zwoeren alle aanwezigen den dood aan het ongelooft in een kernachtig:

‘Zoo zij het! zoo zij het!’

Met de kroon op het edele hoofd, den scepter in de hand, trad zij de altaartrap af, terwijl de aartsbisschop het pad wijdde voor den uitgang der nieuwe koningin door, met de wierookschaal zwaaiend, in eigen persoon haar voor te gaan.

Nu bedwong zich geen enkele tong meer en daverde haar naam en zegenbeden over het geheiligd hoofd in eindelooze herhaling.

Zoodra zij weder in den zadel was gezeten, traden in dubbele reien meisjes en knapen, zonen en dochters der deftige hidalgo's van weerszijden op, om geheel den terugweg met bloemen en groen te bestrooien.

Uit de vensters der verschillende woningen wierp hand aan hand haar op eerbiedige wijs den vredekus toe,

terwijl anderen hoornen van overvloed, met welriekend gebloemde gevuld, over haar uitstortten.

De paren, die zich achter den stoet opstelden, tokkelden verschillende instrumenten ter begeleiding van een dans bij gebrek aan welsprekende uiting hunner vreugde, terwijl aan de ijzeren vloten steeds nieuwe brandstof werd toegevoerd, opdat de vreugdevlam steeds zou opkronkelen en haar lichtgloed heinde en ver doen zien.

En nog stond het lijk van don Henriquez in de sterfkamer.

Op een praal bed uitgestrekt in zijn rijksten tooi van purper en goud, met het zwaard in de vuist, was het tentoongesteld en de zaal ter afscheidsbezoek aan tienduizenden geopend.

Slechts enkelen maakten van de aangeboden gelegenheid gebruik om althans een onderdeel van het zoo wijdvermaard Alcazar te betreden. De verachting won het van de nieuwsgierigheid. Geen laatste hulde werd hem gegund.

Het volk danste en zong tot laat in den nacht, zoodat de vreugdetonen doordrongen op het terras, waar de jeugdige koningin zich bevond met de vrienden van Averilo, en in dien kleinen kring innig vertrouwd den blik liet weiden over slechts een enkele provincie van hare koninkrijken, zoo rijk, zoo vruchtbaar en volkrijk als Toledo destijds was.

De beide Bovadilla's, Aquiról, fra Rodriguez en, in een hoek verscholen de gelukkige Ismael, konden

er niet van scheiden toen Isabella van vermoeidheid zich eindelijk ter rust wilde begeven en allen, hoe van lieverlede ook voorbereid op zulk een lotswisseling, nog moeilijk aan de werkelijkheid kunnende gelooven, behoefte gevoelden het verleden te bespreken, inzonderheid de beide zoo plotseling overledenen.

‘Wees verzekerd dat beiden u steeds beschutten,’ verzekerde Aquinol, ‘en zich met ons verheugen over de schoone dagen, die thans voor de weeze van Averilo zijn aangebroken.’

‘Schoon zullen zij gewis zijn... maar ik stel mij voor... nog moeilijker dan schoon, wil ik mijne gelofte houden... en mijn volk ten zegen worden. Dat ik inzonderheid op mijn kleinen eigen kring reken... om mij met raad en daad te steunen... behoef ik dit wel te verzekeren? Wat mij op het oogenblik meer verheugt dan ik kan zeggen, is dat don Ferdinand u allen even zeer genegen geworden is, als ware hij immer lid van onzen kring geweest. Dat belooft mij een samenwerking, die de gezegendste vruchten zal afwerpen en mij in staat stellen uwe opvoeding niet geheel tot oneer te worden,’ besloot zij, dona Beatrix beide handen toestekend.

‘En thans, rust allen wel...! 't Is morgen weder een dag vol drukte en herinneringen.’

's Anderen daags werd het lijk van don Henriquez weggevoerd. Men mocht er geen persoonlijke hulde aan hebben willen bewijzen, zich onttrekken aan den stoet, die het naar de groeve van Toledo moest

brengen, viel te moeilijk. En Isabella was er op gesteld dat het volle koninklijke eer zou worden bewezen.

Wat haar betrof, zij herdacht slechts de goede eigenschappen, die hij gedurende de laatste weken had geopenbaard te bezitten, en toen de aartsbisschop en ook de Almirante onbewimpeld hunne verachting voor hem uitspraken, kon en moest zij haars ondanks verklaren:

‘Hij was beter dan gij waant, mijne heeren. In een mindere omgeving... in een anderen kring zou hij misschien een voortreffelijk mensch en duizenden ten zegen zijn geweest. Vroeg moederloos als hij was... heeft geen trouw oog hem bewaakt, geen zorgende en verstandige hand hem geleid. Veroordeelen wij hem daarom niet. Opgevoed door de Bovadilla's of door menschen gelijk deze, zou zijn nagedachtenis wellicht een zoo onvergetelijke zijn, als ze nu spoedig zal zijn uitgewischt.’

Toen de lijk-kist in de groeve was bijgezet, de breede zegelband des Rijks de kist had gesloten voor immer, en allen, die de laatste plichtpleging hadden vervuld, degroeve verlieten, sloop Ismael er binnen.

De laatste, kleine, walmende graflampen waren nog niet uitgebluscht.

Huiverend en ontstellend voor eigen schaduw, maakte hij er een los om bij het matte schijnsel het overschot van don Alonzo te kunnen ontdekken.

Toen hij de kist had gevonden en herkend aan de linten, die Isabella er had aan gehecht, met een afscheidswoord harer liefde, sloop hij terug naar den

ingang, wisselde een woord met den waker en deze reikte hem een krans van uitgezochte bloemen aan.

Met eerbied legde hij het offer zijner herinnerende liefde er op neder, onder het stamelen der bede: 'Allah van den Muzelman of God der Christenen! dat deze daad, dit blijk van innige gehechtheid van den verstooten Ismael dien armen koning van een enkele ure een blijde gewaarwording schenke, een zoo blijde als onzen grooten profeet moet doortintelen, wanneer duizenden en tienduizenden te Messina of Mekka zijner gedenken.'

Toen hij gaan wilde, bestierf hij't schier van schrik. Hij meende de pas bijgezette kist te zien bewegen en don Henriquez in Arabische kleeding er naast te zien staan. Al spoedig had hij zich hersteld bij de herkenning van Aquinol, die met hetzelfde doel den bewaker vrijheid had gevraagd in de groeve te dalen, alvorens ze weder werd gesloten.

Alonzo mocht hem onvergeetlijk zijn, de arme waanzinnige, wier treurige toestand hem zoo vele jaren belang had ingeboezemd, leefde niet minder voort in zijne herinnering dan de knaap, die hij had zien geboren worden. En straks prevelde hij met de rechterhand op de kist, die haar overschot bewaarde, ondanks zijn Christelijke belijdenis, een zelfde bede als Ismael had geuit, mede voor de dochter, thans koningin, gelijk de waanzinnige het was geweest.

XIII.

Isabella mocht hebben toegegeven op het punt der kroning, omdat én de aartsbisschop haar reeds verbeidde én het volk rekende op de handhaving van het aloud gebruik, onverzettelijk bleef haar besluit om aan de zijde van Ferdinand haren intocht te houden.

Om niemand te grieven door tegenspraak of afwijzing van de bede om zich ook hierin naar 's lands gewoonten te willen voegen, deelde zij onmiddellijk na den afloop der begrafenisplechtigheid mede dat zij den volgenden dag don Ferdinand te gemoet wilde reizen. Zij wilde hem als koning van Leon en Castilië begroeten, al eer hij 't haar als koningin kon doen, zoo verzekerde zij dona Beatrix, om hem te ontheffen van de voorschriften der etiquette, waaraan hij zich als gemaal zelfs zou moeten onderwerpen bij hun eerste wederzien. Op het Alcazar moest hij dien dwang gehoorzamen, als hij geen ergernis wilde geven.

Na hare beide lievelingen overgelaten te hebben aan de trouwe zorgen van dona Beatrix, die er zich eer in stelde de kinderen harer kweekeling weder te mogen opvoeden, toog zij naar Saragossa met een klein gevolg en zooveel mogelijk incognito, opdat haar vertrek geen opzien zon baren.

De Almirante en don Aquinol vergezelden haar slechts met een tweetal pages en de criados mayores of oppercamerera met een drietal handlangsters, want geen Castiliaansche senora zou het zonder vier vrouwelijke dienstboden kunnen stellen.

Van uit Saragossa zou zij dan aan Ferdinand's zijde plechtig worden ingehaald en geleid naar het slot der vaderen, als bewoonde zij dit nog niet.

Daartoe zouden ook beide kinderen, op kleine muildieren gezeten, haar even buiten de poort worden te gemoet gevoerd.

Het hoofd vol van ernstige vraagstukken, die hij hoe eer hoe liever aan de schranderheid zijner Isabella wilde onderwerpen, gedacht don Ferdinand harer, niettemin in de meening dat zij zich uur aan uur aan het zoo vervelend ceremonieel moest opofferen wegens hare troonsbestijging, terwijl hij, vergezeld van een paar rijksgrooten, de vergaderzaal verliet en naar zijn eigen vertrekken zich richtte, die hij vroeger in het vaderlijk paleis had bewoond en op Isabella's wensch ook weder betrok nu zijn gezin afwezig was. Er alles in rep en roer te vinden, terwijl aller oogen hem van opgewektheid tegenstraalden, bereidde hem nog niet genoegzaam voor op de verrassing, dan dat hij ze gewaarwordend, dadelijk kon gelooven wat zijne eigen oogen zagen. Zij zelve was tot hem gekomen!

Voordat hij haar nog kon begroeten als koningin,

genoot hij reeds alle vreugde des wederziens van de vrouw, die hem boven zich zelf, boven kroon en troon lief had en niet kon dulden, dat de vader harer kinderen zich haren onderdaan zou noemen.

Dat zij hem in eigen persoon kwam halen voor den luistervollen intocht, opdat hare eer ook de zijne wezen zou, leverde er hem alleszins het bewijs van.

Toch had haar onverhoedsche komst nog een ander doel.

Onmiddellijk had men haar medegedeeld, welke bepalingen er tusschen de verschillende staten reeds waren overeengekomen om beider rechten te waarborgen in gebeurlijk verschil van meening.

En zij vreesde dat hij, die op het punt van wederzijdsche rechten uiterst gevoelig was, die bepalingen - door haar een daad van staatkunde genoemd - juist niet als zoodanig zou opvatten, maar zou wanen uit zekere vrees te zijn opgesteld dat hij ooit in hare rechten zou willen treden.

Niet zonder heel wat geschermspel was men het eens geworden, voornamelijk over den voorrang, die Castilië moest worden gegeven boven Arragon, als Ferdinand den titel van regent met dien van koning zou hebben verwisseld. Zoo trotsch als Castilië was op Isabella, zoo trotsch was Arragon op Ferdinand.

Eindelijk was de minnelijke schikking nog voor het overlijden van Henriquez ten papiere gesteld, en zoo had Isabella reeds onderteekend dat bij alle geschriften en wetten en privilegiën de naam Ferdinand

het eerst zou worden genoemd, doch bij samenvoeging der koninklijke wapenschilden dat van Castilië de voorrang moest worden geschonken; dat alom het stedelijk bewind moest worden gevoerd namens de koningin, en alzoo alle schatbewaarders in hare hand den eed moesten afleggen voor trouw en eerlijk beheer, en dat de koningin alleen recht had de hoogwaardigheidbekleeders te benoemen, doch die op kerkelijk gebied door beiden moesten worden voorgedragen aan den Paus, aan wien de keus stond. Om alle verwikkeling in de toekomst te voorkomen, hadden wederzijdsche afgevaardigden bijeenkomsten gehouden, buiten de beide belanghebbenden om.

Schrander gelijk haar peetmoeder, die Philips den Goede steeds zoo uitnemend had weten ter zijde te staan, begreep zij dat én de voordracht van het feit én de toon, waarop het ter zijner kennis zou komen, veel van een oogenschijnlijke onbillijkheid kon vergoeden.

Nooit zou zij er over gedacht hebben dat Ferdinand in hare rechten kon treden, omdat zij toch vóór alles tweede wenschte te zijn. Toch kon hij van raadslieden of vrienden omringd worden, die - minder eenswillend met de grooten van Castilië - verkeerden invloed zouden kunnen uitoefenen of hem verleiden tot besluiten, welke hij in strikten zin niet nemen mocht. En daarom had zij hare volle goedkeuring geschonken aan die verschillende maatregelen.

Zeer stellig zou Ferdinand onmiddellijk aan een innige gekrenktheid lucht gegeven, ja misschien wel

geweigerd hebben haar bij den intocht te vergezellen, indien zij den geheelen toeleeg niet had voorgesteld als slechts een blooten vorm.

‘Geloof vrij dat ik mij niet gelukkiger zal gevoelen dan alle lasten der regeering op uwe schouders te doen rusten, om mij te onverdeelder te kunnen wijden aan de opleiding van de kinderen, die ons eens waardig moeten kunnen vervangen. Wat ik voor u hoop te zijn en te blijven is: eerste minister, in navolging van tante Isabella bij Philips van Bourgondië,’ besloot zij.

‘Dan zij het streven van mijn eersten minister,’ antwoordde hij ernstig, ‘mij voor onze gezamenlijke rijken het droombeeld te doen bereiken, dat een Karel van Bourgondië vervult voor de zijne. Hij droomt immers voorlang van een machtig koninkrijk der Nederlanden en heeft den eenigen zoon van keizer Frederik, Maximiliaan, reeds bestemd om hem op te volgen als gemaal van Maria. Zoo zou ik het aloud Espana willen doen herleven gelijk dit was onder het stadhouderschap der Romeinen, als een machtig koninkrijk Spanje.’

‘Wie weet, wie weet!’ lachte zij. ‘Het zou goed klinken voor onzen Juan: Juan I, koning van Spanje gehuwd aan...?’ vroeg zij.

‘Een kleindochter bijvoorbeeld van Karel, koning der Nederlanden?’ schertste hij op zijn beurt.

‘Met een dochter dus van Maria? Alles is mogelijk... ook dat... doch dan dient zij zich te haasten met een huwelijk. Juan is reeds vier jaren oud. Maar

nu wij juist van de Bourgondiërs spreken, moet ik u toch vertellen dat een hunner vaartuigen het voorbeeld heeft gegeven tot een schitterende verlichting op de Taag, die mij waarlijk verrukt heeft om hare eenige schoonheid, dank zij de weerkaatsing in den stroom.'

'Dat was zeker een hulde aan de bloedverwantschap tusschen de huizen van Bourgondië en Castilië.'

'Vermoedelijk. Doch ik zou de gelegenheid willen waarnemen om eenige koppels blauw-grijze konijnen mede te geven en eenige sierlijke vogels, die ter eere van het huwelijk van tante Isabella met een graaf van Vlaanderen reeds flamingo's zijn geheeten. Beiden zouden, dunkt mij, een aardig geschenk zijn.'

'Aan de toekomstige schoonmoeder van onzen Juan, jonkvrouw Maria?' schertste Ferdinand, ongewoon opgewekt door de zoo onverhoedsche overkomst zijner koningin, eerste minister.

'Alzoo hecht ge er uw zegel aan?'

'Zeer stellig, gelijk aan alles wat mijne koningin en haar Cortes zullen goedvinden voor te stellen aan haren eersten onderdaan en gehoorzamen ridder Ferdinand van Arragon, zij het ook maar voor de leus,' antwoordde hij, doch op zoo vriendelijken toon, dat zij gevoelde hoe elke grief tegen de bepalingen der onderlinge rechten reeds voor altijd was uitgewischt.

Nog een ander voorstel had zij te doen, waartoe zij evenmin zijn toestemming behoefde, doch door die te vragen bewees zij, zich zelve werkelijk slechts als tweede persoon te beschouwen, en hem als eersten!

‘Zoo dikwijls ik die zoogenaamde prinses Bertrandilla gedenk, krimpt mij het hart ineen,’ hernam zij. ‘De scheiding heeft helaas! de schuld der moeder bevestigd, en het arme kind moet er alle gevolgen van dragen. Zoo luidt eenmaal een onbarmhartige wet, die ondanks onzen besten wil nimmer zal zijn te vernietigen. Met welmeenen van haar heer en koning, verzoekt dientengevolge zijn eerste minister haar te volmachten tot het toeleggen eener jaarwedde aan de kleine verstooteling en het bepalen van een bruidschat, die haar nog eenmaal door een goed huwelijk tot eere zou kunnen brengen.’

‘Indien alle voorstellen van mijn eersten minister zulk een liefdevollen, beminnelijken geest ademen, dan beschikke zij vrij over ons Samothracisch zegel,’ schertste hij, haar hoffelijk den ring-talisman aanbiedend, hoewel hij dien voor geen prijs zou hebben afgestaan, én als onderpand harer trouw én als voorbehoedmiddel tegen elk gevaar, want de kracht van dergelijken talisman werd menigmaal zoo wonderbaarlijk bevestigd, dat het geloof er aan onwankelbaar was geworden.

‘Wie weet of diezelfde talisman niet herkomstig is van keizerin Helena, de moeder van den eersten Christen-keizer Constantijn, die zoo gelukkig is geweest het echte kruis te hervinden,’ hernam Isabella, peinzend den ring om en om draaiend en aan alle zijden bezichtigend. ‘Zij was Griekin, zooals u zeker bekend is?’

‘Laat ons aannemen dat het haar huwelijksring geweest is, waarmede zij nog als heidin haar trouw

verpand heeft aan Constantius Chlorus, tweeden cesar van keizer Diokletiaan,' antwoordde Ferdinand onverwijd, ten bewijze dat ook hij sedert eenigen tijd thuis was in het verleden, altijd, dank zij de vertalingen van don Francesco, want het Latijn kon hem niet genoeg verlokken om zich de moeite te geven het aan te leeren. Ten einde zich met alle vreemde gezanten te kunnen onderhouden zonder tolk, was Isabella reeds besloten scholier te worden bij haren hofraad, doorkneed in taalstudien en uitstekend Latinist.

'En dan beschouw ik,' zoo vervolgde Ferdinand, 'van nu aan dienzelfden talisman als onderpand, dat wij onzen Juan een tweede Romeinsch, maar oneindig machtiger en volstrekt onafhankelijk Espana zullen nalaten.'

'Dat zullen wij en dat moeten wij! Indien wij slechts naar hetzelfde doel streven, kunnen wij onze stoutste verwachting overtroffen zien,' verklaarde zij vol geestdrift.

'Dunkt u?'

'Wij willen er de wonderdoende Lieve Vrouw om gaan offeren, niet waar?' vleide zij. 'In allen eenvoud slechts te zamen, nadat ik onzen armen vader zal hebben gegroet, voordat men in de stad iets van mijn aankomst bespeuren mocht.'

Hoe kon hij weigeren wat zij voorstelde?

En, arm in arm, als zorgeloze, gelukkige gelieven, begaven zij zich naar de vertrekken van den blinde, die de zon meende te zien schijnen, toen hij de stem der geëerde en geliefde schoondochter slechts vernam.

Het koninklijk slot Aljufera, tevens het ouderlijk, dat Ferdinand weder tijdelijk bewoonde, lag te midden van een breede gracht, die door een hoogen wal was omgeven.

Het kleine reisgezelschap uit Valladolid had het evenmin kunnen bereiken als eenig ander, zonder aandacht te trekken. Toch zou het incognito der koningin geëerbiedigd zijn geworden, zonder een bijzonderheid, die onwillekeurig hare onverhoedsche overkomst ter algemeene kennis moest brengen.

De universiteit, ter herinnering aan de geboorte van een eersten prins van Asturië gesticht, had hare leergangen geopend door tusschenkomst van don Aquinol. Arabische hoogleeraren in geneeskunde, astrologie en oostersche talen, had hij weten aan te wijzen, dank zij de gemeenschap die hij steeds met geleerden van eigen stam onderhield.

Zoo telkens hij met het gezin van den regent in Saragossa vertoefde, bewoog hij zich in den kleinen kring geleerden, van welken het hem steeds moeilijker viel te scheiden.

Nauwelijks teruggekomen, snelde hij tot de vrienden, zonder er een geheim van te maken dat hij de jeugdige koningin van Leon en Castilië begeleidde.

Een duizendtal studenten meende het der hoffelijkheid verschuldigd te zijn, de gemalin van hun hoogen beschermer, tevens stichter der universiteit, bij gelegenheid harer troonsbestijging, een blijk van oprechte vreugde te moeten geven door een serenade.

Deernis met den blinden koning deed hen slechts aarzelend den weg naar het Aljufera inslaan, doch bijtijds, en zeer gaarne zelfs een anderen nemen, toen Aquírol hen ijlings had doen waarschuwen, dat het koninklijk echtpaar ter Nuestra Señora del Pilar was getogen, een kerk die een wonderdoend vrouwenbeeld bezat, waarheen steeds duizenden, die iets te vragen hadden, ter bedevaart gingen.¹⁾

Slechts door twee kamerheeren vergezeld, waren Ferdinand en Isabella de kerk binnen gegaan op een uur, dat zij het minst werd bezocht.

In de kerk waren vijf koepels uitgebouwd.

In een dezer hadden de studenten zich verscholen, ten einde het meest gunstige oogenblik waar te nemen om de in allen ootmoed neergeknielden voor het wonderdoend beeld, als in de gebeden te begeleiden.

Nauw hoorbaar hieven zij aan, tot de stemmen zich al meer en meer uitzetten, en eensklaps het volle akkoord van een honderdtal gitaars door de breede tempelbogen trilde en met een heilige ontroering de beide toekomstige grootmachten vervulde, terwijl zij zich gelijk gevoelden aan de minsten der menschen, in hunne afhankelijkheid van Hooger macht.

Geen verrassing, gedurende weken voorbereid, kon zulk een treffenden indruk te weeg hebben gebracht als deze zoo plotseling uitgevoerde inval.

Het was of de hemel zich had geopend en een

1) Nog altijd is die kerk, om dit beeld, een bedevaartplaats der Cath Christenheid.

koor van engelen tot beiden was neergedaald, om hun te getuigen van de nabijheid Gods en Zijn steun aan allen, die het wel meenen met de broederen en zich willen wijden aan aller welzijn.

Diep ontroerd reikten zij elkander de hand en zwoeren zij, hoewel sprakeloos, zich te zullen wijden aan de taak die hun te verrichten werd gegeven en waartoe beiden, langs zoo verschillende wegen, werden geroepen, tot Isabella eindelijk bad: 'Sterk ons, Heer! opdat onze regeering zij ter Uwer eere en tot heil der kerk!'

De van lieverlede al luider en verder klinkende stemmen der zangers lokten alras voorbijgangers naar binnen, terwijl wie bespeurden wat er gaande was en wie er voor het altaar lagen geknield, zich beijverden den deken te waarschuwen, opdat hij ijlings een dienst zou verrichten.

Niet weinig onthutst snelde hij toe, juist toen don Ferdinand de studeerende jongelingschap dankte voor de blijde ontroering, die zij bij hem en koningin Isabella had verwekt. Uit beleefdheid tegenover de geestelijkheid bleven beiden den dienst nog bijwonen.

De blinde koning mocht Isabella straks, zij het ook allermenzaamst, beknorren over het schenden aller regelen, die de etiquette ook reeds het hof van Arragon had voorgeschreven, haar eenvoudige zin onderging gaarne een bestraffing uit dien mond. Immers niet één die zoo overtuigd was als zij, dat de koning slechts zoo sprak om de tegenwoordigheid van den hofstoet, die de voorschriften uit gewoonte even stipt eerbiedigde, als zij ze uit ongewoonte gedurig over het hoofd zag.

De arme blinde kende er immers zelf alle nietigheid van, als hij daar tastend en nog leunend op een ander voortschreed, onwillekeurig den dienaar benijdend, die zich het diepst voor hem moest buigen en hem de grootste onderdanigheid verschuldigd was. Juist zulk een schoonvader, na in hare moeder het voorbeeld van de nietigheid en onbeduidendheid van aardsche grootheid steeds voor oogen te hebben gehad, moest Isabella wel ernstig stemmen en haar onwillekeurig vormen tot de godsdienstige, godvruchtige vrouw die zij is geworden, zich steeds afhankelijk gevoelend van de Hoogste macht, gelijk de armste op aarde.

Inmiddels begreep de Cortes in de gegeven bijzondere omstandigheden den regent niet langer van Castilië te mogen scheiden, en werd alzoo de dag der afreize en die van de blijde inkomst te Toledo vastgesteld.

Vooraf echter wilde geheel de Arragonsche adel zijn opwachting maken aan de jeugdige koningin, moeder hunner erfprinses, terwijl geheel de bevolking hare hoofden aanspoorde het echtpaar uit te geleiden.

De duizend studenten, waarvan een deputatie het gezongen cansion, in marokkoleder gevat, der koningin had mogen aanbieden, met de bede dat ook zij de jeugdige universiteit in hare beschermende hoede wilde nemen en den titel van schutsvrouw aanvaarden, hadden zich tot een eerewacht te paard geordend om het koninklijk paar te geleiden over de zeshonderd voet lange brug over de Ebro.

De jufferschap van Saragossa had den studenten een eerste banier toegezegd. Deze moest denzelfden morgen worden uitgereikt en onmiddellijk dienst doen bij zulk een gelegenheid.

En zoo gebeurde het dat de toekomstige Catholieke majesteiten en bestrijders van het ongeloof werden voorafgegaan door de zonderlinge spreuk:

‘Baal zij haar schild!’

Het was de leus der Carthagers, die den grond hadden gelegd van Saragossa, destijds geheeten Salbada, eeuwen lang vóór Christus geboorte. Die leus bleef gehandhaafd, totdat in de tweede eeuw na Christus een bisschop er zich vestigde om de heidenen te bekeeren, en van lieverlede zoowel deze als Israëlieten en Ismalieten te noodzaken zich te laten doopen.

De god der Phoeniciers was te verfoeid om met zijn naam zijn schild niet af te zweren, zoolang er nog priesters van Baal zich konden verschuilen als wolven in een lammerenvacht.

Nadat een koning van Arragon Saragossa tot hoofdstad verhief en Israëliet en Ismaliet er als ongeloovigen waren verdreven, betoonde men zich minder ijverzuchtig jegens den afgod en meenden de studenten, ter nagedachtenis van de aloude stichters der stad, haar leus weder in top te mogen hijschen.

Dat kon echter niet geschieden zonder in allen ootmoed het oordeel der geestelijkheid in te winnen.

Nu er geenerlei vrees meer bestond voor strijd tusschen Bäl en Christus, kon deze geen enkel bezwaar

opperen en werden de jonkvrouwen verzocht de banier te doen weven met de oude leus.

Isabella glimlachte toen zij de spreuk las, terwijl zij met de banier werd begroet, weinig vermoedend hoe de kweekelingen der Arabische hoogleeraren, wien men geen doop had kunnen opdringen omdat zij met zoovele bereidwilligheid hunne kennis ter beschikking hadden gesteld van Arragon, ook hunnerzijds glimlachten.

Christus, Mahomed of Baaal. Zij schatten den een al niet hooger dan den anderen.

Langs denzelfden weg, dien don Ferdinand als zanger had afgelegd, voerde hij thans zijne Isabella naar Valladolid, om haar zelf plek voor plek te doen aanschouwen die hij onder zoo zoete verwachtingen was doorgetrokken, daar Valladolid aanspraak mocht maken op de eer, die het door beiden werd beschoren wegens de gastvrijheid, welke zij er zoo lang hadden gesmaakt.

Doch om de ijverzucht tusschen de beide hoofdsteden der verschillende rijken, moest Toledo den voorrang behouden, en daarom werd de komst der beminde vorsten niet openbaar gemaakt. Toch was een groote menigte op de been om zoowel de koningin als don Ferdinand te bewijzen, hoe dierbaar beiden haar waren.

Terwijl de koningin zich door alle steden liet huldigen en don Ferdinand steeds aan hare rechterzijde de eereplaats liet innemen, waren de verschillende gezanten vertrokken om aan alle regeerende vorsten de troons-

bestijging van Isabella, dochter van wijlen koning Juan II en de waanzinnige Isabella van Portugal, bekend te maken. De hoffelijkheid gebod een tegengezantschap te zenden, ten einde er haar mede geluk te wenschen en hare vriendschap te zoeken, voor nu en immer.

Wie aan dien eisch der hoffelijkheid het allereerst voldeed, het was Karel van Bourgondië. Niet dat juist hij zulk een hoffelijk man was, maar zijne gemalin Margaretha van Yorck, de Engelsche koningsdochter, was zeer gesteld op de naleving aller voorschriften, waarin zij als onderwezen was door hare schoonmoeder, de wijdvermaarde Isabella van Portugal. Deze toch was het, die de Portugeesche en ook Castiliaansche fijnere vormen aan het hof van Philips den Goeden invoerde, en al de ruwheid en onbeschaafdheid van de hoven der noordelijke landen wist te breidelen door eigen fijnen toon, welke juist niet onafscheidelijk is van aanzien, al behoorde dit zoo te zijn.

Aan de fijn beschaafde edelen, als de Bourgondiërs Hugonet en d'Humbercourt, werd opgedragen koningin Isabella te verzekeren van de blijvende genegenheid harer verwanten, op een oogenblik dat Margaretha van Yorck hare volle overredingskracht behoefde om Hertog Karel te weerhouden, zich in eigen persoon in te schepen en zelf in Castilië recht te zoeken tegen den smaad, dien hij had verduurd van Frederik, keizer van Duitschland.

Zij wist hem echter te bedaren en hem te doen besluiten de meest vertrouwde vrienden af te vaardi-

gen, en met kleine geschenken te voorzien voor de thans zoo hoog gestegen en steeds zoo diep beklagde weeze van Averilo, aan welke geschenken de jeugdige Maria nog eigen handwerk bijvoegde en eenige voorwerpen uit eigen, zoo lang gesloten speelgoedkast voor de kleine Juan en Isabella.

Recht opgewekt ondernamen de edelen de zeereis.

Hovelingen reeds aan het hof te Brugge, toen Isabella van Portugal er zoo luisterrijk als bruid van Philips en Hertogin werd ontvangen, getuige de instelling van het Guldenvlies ter eere en herinnering van het voltrokken huwelijk, hadden zij zoo veel van de Castiliaansche weelde reeds vernomen en van de merkwaardige herkomst van elke stad der zuidelijke koninkrijken, dat zij er naar reikhalsden een aan geschiedkundige herinneringen zoo rijken grond te betreden.

En toch, hoezeer werd hunne verwachting overtroffen bij een enkelen blik in het oude Alcazar, dat nog altijd op elke plek en in ieder vertrek gewaagde van Moorsche herkomst.

Geen gezantschap was Isabella intusschen zoo welkom als dat der Bourgondiërs, en voor geen klacht leende zij ooit meer open oor dan voor die namens Hertog Karel, die zoo onverhoeds zijn levensdroom: 'alle erflanden tot een koninkrijk der Nederlanden te verheffen, vernietigd zag, juist toen hij dien meende vervuld te zien,' verzekerde ridder d'Humbercourt.

'Immers koning Frederik bevond zich reeds in Trier om hem in de hoofdkerk des anderen daags tot koning

der Nederlanden te kronen, toen de satellieten van Lodewijk XI, uit vrees voor Nederlandsche overmacht, Frederik wisten te verzekeren dat Karel nimmer den bedongen prijs zou uitbetalen, bestaande in het huwelijk zijner erfdochter met 's keizers eenigen zoon Maximiliaan. Toch was deze reeds in het bezit van Maria's ring en de verloving dus goedgekeurd. De sluwe betogen van Lodewijk XI misten hun invloed niet en troffen zoo goed doel, dat de keizer, niet wetend hoe zich uit zulk een zonderling dilemma te redden, des nachts in alle stilte vertrok om Hertog Karel tot vertwijfeling te brengen over zulk een ongehoorden smaad.'

Terwijl de edelman deze bijzonderheden meedeelde, zocht Ferdinand den blik van Isabella, als om haar te herinneren aan de vrijdeling hunner plannen, hoewel slechts in scherts gemaakt. Van lieverlede hadden zij toch wortel geschoten, zoodat zij zich reeds schoonouders noemden van een koningsdochter der Nederlanden.

Isabella dacht echter aan die plannen allerminst.

Zij kon slechts gevoel hebben voor het leed van Maria, die wellicht meer dan Maximiliaan het offer zich zou noemen van de schromelijke, onvergeeflijke, krenkende daad zijns vaders, welke zeer stellig geheel het volgend leven van Karel van Bourgondië moest vergiftigen.

'Arme Maria!' zuchtte zij, 'zij moest toch gehuwd wezen op haar twintigste jaar! Zonder broeder of zuster, moet haar lot wel zeer eenzaam zijn!'

‘Gelukkig bezit onze jonkvrouw een tweede moeder, die zij onuitsprekelijk lief heeft gekregen. Doch de koningin veroorlove ons de onderscheiding te overhandigen, die de Hertog ons heeft opgedragen aan haar te geven, opdat zij haren hoog geschatten gemaal, don Ferdinand, eigenhandig versiere met het hoogste kenmerk, dat een koning der Nederlanden zou hebben kunnen uitreiken, ten blijke hoezeer ook hij de dapperheid van den held van Catalonië vereert. Op de laatste bijeenkomst van het kapittel is, op voordracht van den Hertog, don Ferdinand verheven tot ridder van het Guldenvlies, zonder den ridderslag te moeten ontvangen, omdat hij reeds als ridder der Kalatrava werd gewijd.’

Inmiddels overhandigde d'Humbercourt een fraai bewerkte doos, waarop het wapen der Bourgondiërs prijkte in goud, terwijl aan de binnenzijde van het deksel in fraaie miniaturen de wapenschilden te zien waren van de gezamenlijke erflanden, die een koninkrijk der Nederlanden zouden zijn geworden, zonder de stokerijen uit Frankrijk.

In de doos lag de gouden keten met bloempotvormige schalmen, afgewisseld door vlammen, zich vereenigend in een gulden schaapsvlies, als hulde aan de lakenweverij van Vlaanderen.

In tegenwoordigheid der edelen boog don Ferdinand, niet weinig verrast, de knie voor zijne gemalin, als vertegenwoordigster van den grootmeester, en versierde zij hem eigenhandig met het Nederlandsche ordetee-

ken, hoog geschat door de ridderschap van geheel de wereld.

Weinig vermoedde zij en nog veel minder kon don Ferdinand of d'Humbercourt gissen, dat hetzelfde Gulden Vlies eenmaal een Spaansche ridderorde zou heeten, en slechts weinigen in de Nederlanden zich die Nederlandsche herkomst zouden herinneren.

Toch zou zij dit worden langs even geleidelijken, hoewel niet minder zonderlingen weg, dan langs welken de weeze van Averilo verheven werd tot koningin van Leon en Castilië.